JENS VILHELM DAHLERUPS LIV OG VIRKSOMHED

JENS VILHELM DAHLERUP

F. 4. AUG. 1836 D. 24. JAN. 1907

SKILDRINGEN AF J. V. DAHLERUPS LIV
OG VIRKSOMHED ER UDARBEJDET AF
ANDREAS BRUUN

JENS VILHELM DAHLERUPS LIV OG VIRKSOMHED

UDGIVET AF

HANS MEDARBEJDERE

KJØBENHAVN MDCCCCVII
H. HAGERUPS BOGHANDEL

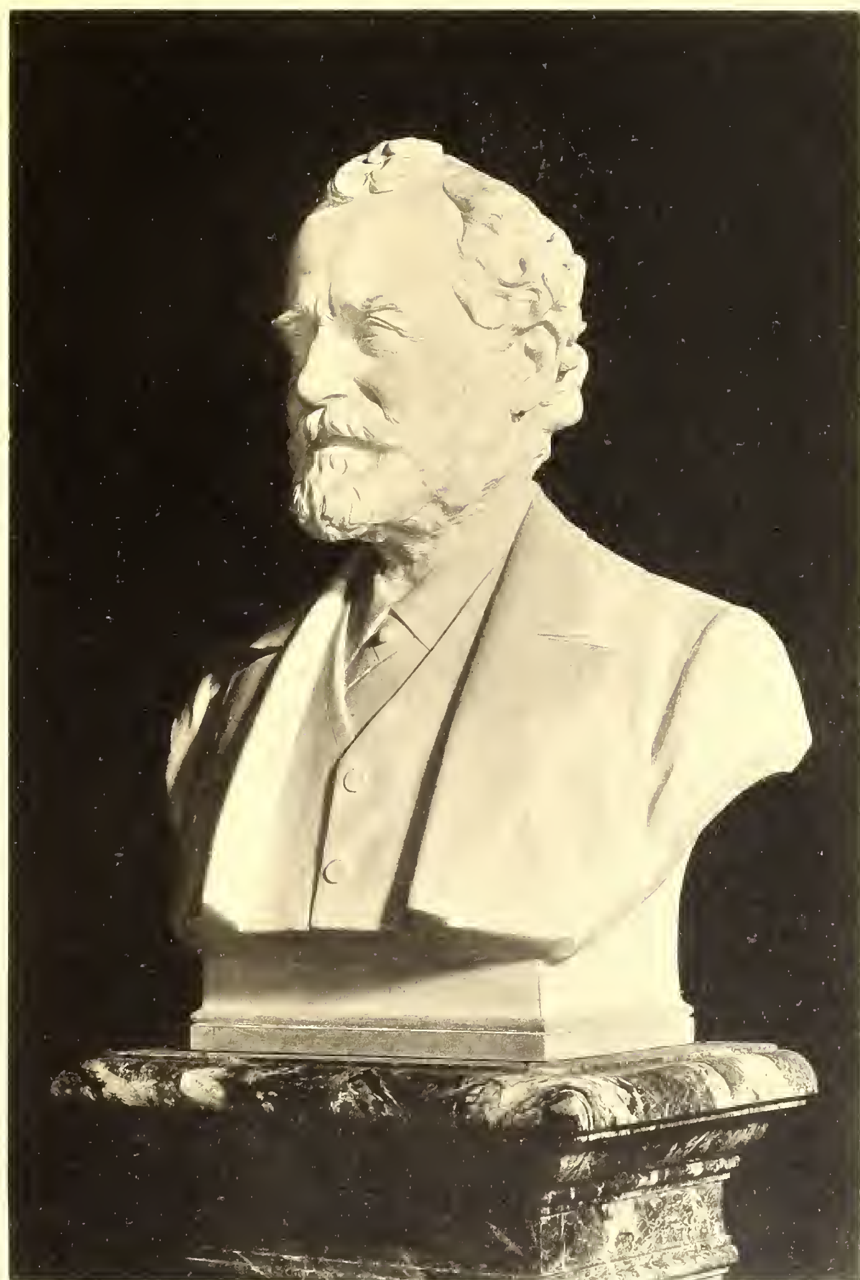
TRYKT I 225 EKSEMPLARER

BILLEDERNE UDFØRTE I F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER
NIELSEN & LYDICHES BOGTRYKKERI (AXEL SIMMELKIÆR)

Denne Bog maa desværre begynde med en Beklagelse af, at dens oprindelige Hensigt ikke naaedes opfyldt. Planen for Bogen, fattet af J. V. Dahlerups mange ældre og yngre Medarbejdere, var nemlig paa hans 70-aarige Fødselsdag, 4. August 1906, at give den kære gamle Mester et synligt Udtryk for den Hengivenhed og Højagtelse, man nærede for ham, ved at overrække ham en samlet Fremstilling af hans Livs Gerning. Vi maa beklage, at Forarbejder og endelige Tegninger til flere af hans Hovedværker kun forelaa i saa stærkt ødelagte Tegninger, at det viser sig som Mangler i Reproduktionen, men herved var intet at gøre.

Prof. Erik Schiødte havde lovet at skrive Teksten, men blev ved Sygdom hindret i at indfri dette sit Løfte. Bogens nuværende Forfatter har, med det af Prof. Schiødte samlede Materiale som Udgangspunkt, i det væsentlige bygget sit Arbejde paa Dahlerups egne Meddelelser til ham, og Teksten forelaa til Dels færdig ved Dahlerups Død 24. Januar 1907. Naar det saaledes ikke lykkedes at glæde Dahlerup som paatænkt, haaber vi, der har planlagt Bogen, at denne i hvert Fald maa gøre sit til at hædre Mindet om

ARKITEKTEN JENS VILHELM DAHLERUP.

V. Dahlerup

Efter L. Brandstrups Marmorbuste
i Ny Carlsberg Glyptotek.

Tegning paa et Brev fra V. Dahlerup. 1860.

DEN DAHLERUPSKE SLÆGT
BARNDOMSAARENE PAA LANDET

DEN DAHLERUPSKE SLÆGT, der i det forløbne Aarhundrede paa saa mange Omraader har sat blivende Spor i vort Lands Kultur og Historie, er runden af en god dansk Bondeæt, hvem Standens Frigørelse i Slutningen af det 18de Aarhundrede ikke blot kom til Gode, men som selv følte Trang til at bryde ud fra det stavnsbundne og viste Evne til at bane sig nye Veje. Naar vi i det følgende vil forsøge at trække Grundlinjerne for Arkitekten, Professor og Etatsraad VILHELM DAHLERUPS store Livsgerning, ligger det da nær hertil at knytte nogle Ord om hans Slægt og om de Forhold, hvorunder hans Barndomsaar forløb.

Det var Farfaderen HANS JENSEN, som efter sit Hjemsted, Dallerup ved Uth i Nærheden af Horsens, antog Slægtnavnet Dahlerup. Saa langt det har været muligt at forfølge Sporet, havde Forfædrene levet som Gaardejere i Dallerup By, hvor efter Skik og Brug Sønnen altid til Efternavn fik Faderens Fornavn med Tilføjelsen -søn eller -sen. Faderen til den nævnte Hans Jensen hed saaledes JENS SØRENSEN, dennes Fader igen SØREN JENSEN.

HANS (Jensen) DAHLERUP, der var den næstældste af ni Søskende, blev født den 21. April 1758 og kom, efter hvad der berettes, som ung paa Boller Godskontor, hvorfra han senere fik Ansættelse hos en Kammerraad Bredahl paa Glorup. Fra 1777 til 1782 træffer vi ham som Skriverkarl hos Regimentsskriver Rosenkvist i Frederiksborg, hvem han det sidst nævnte Aar forlod for som Skriver at lade sig forhyre om Bord paa et Skib, der sejlede paa Ostindien. I Oktober 1783 led Skibet Havari under Norge og et Par Aar efter er Dahlerup igen tilbage i Frederiksborg, hvor han faar Ansættelse som Fuldmægtig paa Amtskontoret. Senere opnaaede han forskellige Ansættelser og Embeder; blev saaledes Vejpolitimester for Frederiksborg, Kronborg og Hørsholm Amter samt Hospitalsforstander og Postmester i Hillerød. Det var jo ikke saa lidt af en Karriere, Hans Dahlerup havde gjort, og efter Datidens Forhold turde han sikkert kaldes vel situeret. Men der stilledes ogsaa store Krav til ham, thi han havde en talrig Børneflok at forsørge,

og i sine Bestræbelser for at give dem den bedst mulige Opdragelse sparede han sig ingenlunde. Hans Dahlerup var to Gange gift; første Gang med Sophie Marie Birch, Datter af en Guldsmed B. i Hillerød, anden Gang med Søsteren Vilhelmine Marie Birch, og med disse havde han henholdsvis 11 og 9 Børn.

Bortreves nu end flere af disse ved en tidlig Død, var der dog stadig mange, der skulde fødes, klædes og sørges for paa anden Maade, og for at supplere sine Indtægter optog Dahlerup derfor adskillige af Latinskolens Disciple som Pensionærer i sit Hjem. Den navnkundigste af dem, J. N. Madvig, fortæller i sine Livserindringer, at han sammen med to Sønner af Amtmanden paa Bornholm beboede et lille Kvistværelse, og at tre unge tyske Damer fra Salm-Salm ligeledes var paa Kost dèr i Huset, men at Omsorgen for den talrige Dahlerupske Børneflok, hvis Opdragelse faldt byrdefuld nok, saa temmelig afledede Interessen fra de dèr anbragte fremmede Skoledisciple. Madvig nævner yderligere, at Husets jævnaldrende Sønner var hans gode Kammerater og maa utvivlsomt her sigte til Etatsraad Vilhelm Dahlerups Fader Ludvig og dennes Broder Henrik, der i 1883 afgik ved Døden som Justitsraad og Kontorchef i Magistraten.

Tre af Hans Dahlerups Sønner gik ind i Marinen. Den ældste, Jens Vilhelm, faldt som Sekondløjtnant om Bord paa Linieskibet »Prins Christian« under den berømmelige Kamp ved Sjællands Odde, den 22. Marts 1808; en 23 Aar yngre Broder, der var opkaldt efter den afdøde og ligesom denne var naaet at blive Sekondløjtnant i Marinen, druknede under en Sejltur i Øresund. Medens disse to Brødres Livstraad saaledes overklippedes i den unge Alder, opnaaede den tredie Broder, Hans Birch, ikke alene den høje Alder af 82 Aar, men fik desuden Lejlighed til at udmærke sig i særlig Grad. Efter at være avanceret til Kommandør gik han i 1847 i østerrigsk Tjeneste, blev Viceadmiral og Feltmarskal-Løjtnant og ophøjedes for sine Fortjenester i Adelsstanden med Titel af Baron.

Af de øvrige Sønner blev Ludvig, Christian og Harald Præster, Lars Christian Apoteker i Thisted, Henrik, som nævnt, Kontorchef i Magistraten, Edvard Livlæge og Overmedikus ved Fred. Hospital og Carl Amtmand paa Færøerne og senere Herredsfoged i Odense Herred.

Michael Henrik Ludvig Dahlerup var, som den 13de i Rækken af de 20 Børn, født 17. August 1802. Efter i 1824 at have taget teologisk Embedseksamen ansattes han i 1825 som Adjunkt i Hillerød, hvor han virkede til 1827. I 1828 blev han kaldet til Sognepræst i Vindblæs og Dalbyovre; her indgik han i 1829 Ægteskab med Susanne Marie de Fontenay, Datter af Konsumtions-Inspektør i Hillerød, Kammerraad C. F. le Sage de Fontenay, og her i Norup Præstegaard fødtes den 4. August 1836 Sønnen Jens Vilhelm, den tredie i Rækken af fem Børn.

Vilhelm Dahlerup var kun to Aar gammel, da Faderen i 1838 forflyttedes til Nabosognet Gerlev; medens hans første Barndomshjem naturligt ikke har efterladt noget Indtryk, er Minderne fra Gerlev saa meget mere levende. Det ret ensformige Liv i den meget spartansk udstyrede men dog saa hyggelige Præstegaard afbrødes kun i Ny og Næ, naar der kom Gæster fra de nærliggende Præstegaarde. Tørvene blussede da dobbelt lystigt i den gamle Trommeløvn, det ene Tællelys, der til daglig besørgede hele Belysningen, blev til to, og til

den dampende The nød Gæsterne Husmoderens friskbagte Julekage, og naar Piberne derpaa var tændte, fik Passiaren frit Løb.

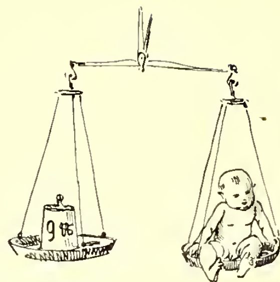
Det var, som sagt, særlig Nabopræsterne, der udgjorde Husets Omgang; først og fremmest den gamle hyggelige Pastor Bie fra Udbyneder, der var Pastor Dahlerups intime Ven, og hos hvem Børnene fra Gerlev tilbragte nogle dejlige Sommerferier, endvidere Eftermanden i Norup, Pastor Trydé, og Pastor Carlsen i Dalbyneder, hvis Søn, den senere Kaptejn og Vicebranddirektør i Kjøbenhavn, blev Vilhelm Dahlerup en trofast Barndomsven. Ogsaa Steen Steensen Blicher, der var Præst i det nærliggende Spendrup, var nu og da Gæst i Gerlev, hvor man den Gang saa lidt som i de andre af Egnens Præstegaarde betragtede ham som en Berømthed — snarere som en Mand, der var kommen lidt forkert ind paa Livet. Blichers stadige Samtaleemne var hans forestaaende Rejse til Kjøbenhavn, hvor han skulde tale med Kongen. Endvidere debatterede han sine Opfindelser og udbredte sig i denne Forbindelse om Kulturens Goder. Vilhelm Dahlerup har dog ikke nogen særlig Erindring om disse Besøg, men mindes Digteren som en lille venlig Mand, hvis store Hornbriller, bredskyggede Kasket og Jagtbøsse altid fangede de unges Opmærksomhed.

Som Skik og Brug var, deltog Præsten og hans Familie i Bøndernes Fester, det være sig Bryllup, Barnedaab eller Begravelse, og den lille Vilhelm Dahlerup overværede saaledes mangen Gang den højtidelige Scene, naar hans Moder pyntede Bruden med alt muligt Flitterstads, store Ørenringe, Perlekrans om Halsen, Sløjfer paa Skoene, hvide Handsker osv. Ved Gilderne gik det meget solidt til; der blev spist meget og længe, og mellem Retterne diverterede Mandfolkene, som den Gang endnu bar Nationaldragt: blaa, afrundet Kofte med Sølvknapper, gule Skindbukser, Filthat og lange, sorte Støvler, sig med en Pibe Tobak.

Til de ældre Brødre Frederik og Hans, der senere henholdsvis blev Sognepræst for Store og Lille Fuglede og Herredsfoged i Lejre, havde Faderen antaget en Huslærer, først Reinhardt, den senere Overlærer i Frederiksborg, derefter Cand. theol. Bøhmer, senere Præst paa Drejø, og da den Tid kom, da ogsaa Vilhelm Dahlerup maatte gaa i Gang med Lærdommen, blev han indlemmet i Klassen. Nogen særlig Erindring om, at Livets Alvor nu saa smaat tog sin Begyndelse, har han dog ikke fra denne Periode; tværtimod synes denne hans første Skoletid nærmest at have formet sig som en Leg, idet navnlig Bøhmer aabenbarede udmærkede pædagogiske Evner, saaledes at han ogsaa udenfor Skoletiden forstod at beskæftige sine Elever og gøre dem til sine Kammerater. Han lærte dem at baldyre Bolde med kulørt Garn, lavede Flitsbuer og lod Drengene skyde med Træpile, i hvilke der var indsat Blyspids, ja arrangerede endog hele smaa Søtræfninger paa Gadekæret, idet han hjalp Drengene med at bygge store Træskibe, der armeredes med Nøglebøsser med Lunte og Krudt. Det var herlige Dage for den livlige, opvakte Dreng; saa sorgløst svandt Aarene bort, at de eneste Alvorsord, han erindrer fra de Tider, er en lille Tale, Faderen holdt til ham, Dagen før han skulde fylde 7 Aar. Den nævnte Dag flyttede han nemlig fra Forældrenes Soveværelse over i Drengekammeret, og i den Anledning indprentede Faderen ham, at nu var Friheden forbi, nu var

Pligternes Tid kommen«. Vilhelm Dahlerup forstod ikke Talen, men maaske netop derfor gjorde den et Indtryk paa ham, saa den aldrig gik ham af Minde.

En anden, mere haandgribelig Begivenhed fra hans allerførste Aar maa vi heller ikke glemme — den satte nemlig blivende Spor under hans senere mangeaarige Kunstnerbane. Paa Grund af Engelsk Syge kom han først sent til at gaa, og da han derfor, vistnok henved 2 Aar gammel, havde brækket sin højre Arm ved at vælte med Barnevognen, anbragte Moderen ham i en Stol og gav ham Tavle og Griffel at lege med. Han kradsede løs efter bedste Evne med venstre Haand, og da han 6 Aar gammel igen var saa uheldig at brække Armen, genoptog han Tegnekunsten paa samme Maade. Dahlerup har derfor sagt, at han »forsøgte paa at tegne førend paa at gaa«; dette er naturligvis hans Spøg, men givet er det i hvert Tilfælde, at den sidstnævnte Begivenhed gjorde ham kejthaandet for Livet. Alt, hvad han har virket gennem de mange Aar, er frembragt ved den venstre Haands Arbejde, og naar det som Vidnesbyrd om hans store Tegnefærdighed er bleven nævnt, at han kunde tegne lige saa godt med venstre som med højre Haand, er dette kun for saa vidt sandt, som han senere hen i Livet ogsaa søgte at udvikle Brugen af den højre, og derved opnaaede at kunne give sig selv en ekstra Haandsrækning. Han har saaledes mangfoldige Gange gjort det Kunststykke at tegne en Vase samtidig med højre og venstre Haand. Mange er de Fortællinger, som i Aarenes Løb er blevne til paa Grund af Dahlerups Forkærlighed for den venstre Haand. En af dem, der viser den elskværdige Humor, som til alle Tider har kendetegnet Kunstneren, lyder i Følge Prof. Martin Nyrops Gengivelse saaledes: En ung Arkitekt, der en Tid havde tegnet hos Dahlerup, men hvis fremtrædende Væsen ikke just stod i Forhold til hans egen Dygtighed, var kommen til Kristiania, hvor han pralede med, at han var »Dahlerups højre Haand«. Udtalelsen faldt en af dennes derværende Venner for Brystet, men paa Fore-

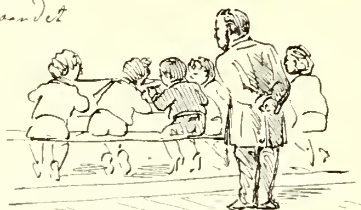

Jens Vilhelm Dahlerup

fødtes d 24de August 1836 i Nørup Præstegaard (pr Mariager)

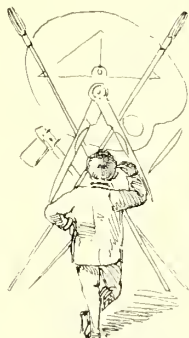
1842 knak hans høire Arm, ved et Forsøg paa at danse paa Line, han fortsatte fra den Tid sin Lyst til Tegning, men med den venstre Haand og forbliver keithaandet

1847 kom han i Aarhus Cathedralskole og optagedes af Dyrmaler Hoegh-Guldberg som 1849 indførte ham i Prinds Ferdinands Aftentegneskole

Facsimile af Dahlerups Brev med Oplysninger til Weilbachs Kunstnerleksikon.

1853 gik han ud af Skolen og drog til Kjøbenhavn, hvor Academiets 2den Frihaandsklasse blev ham anvist, den smagte ham ikke, hvorfor han søgte Plads paa Perspectivskolen, her fandt Prof. Hetsch ham og anbefalede ham til J.H. Nebelong som „en der kan blive

til hvad det skal være'
var hos Nebelong fra 1854 til 1860.

1855 vandt han Neuhausens Premie. Decoration, 1856 blev han Elev af Architektur og Modelskolen, 1857 lille Sølvmedaille, 1858 store Sølvmedaille, 1859 den Hansenske Æresmedaille 1860 Neuhausens Premie i Architektur, 1861 lille Guldmedaille 1862 store Guldmedaille

Facsimile af Dahlerups Brev med Oplysninger til Weilbachs Kunstnerleksikon.

spørgsel om han ikke skulde fremkomme med et Dementi, fik han følgende Svar: „Aa, det er saamænd unødvendigt, enhver, der kender mig, véd jo dog, at jeg er kejthaandet". Trangen og Lysten til at tegne har, som Dahlerup siger, gradevis og ham selv delvis ubevidst, arbejdet sig frem. Tidlig var hans Fantasi dog vakt, og han mindes bl. a., hvorledes han som Dreng kunde lide at ligge paa Ryggen ude i Guds frie Natur, ivrigt iagttagende de høje, hvide Skyer, der for ham formede sig til de dejligste Luftkasteller.

Da Kunstmuseets Direktør Emil Bloch i sin Tid paatænkte at udarbejde det Kunstnerleksikon, som senere Weilbach virkeliggjorde, sendte Dahlerup denne et Brev, i hvilket han, som det fremgaar af hosstaaende Gengivelse, fremstillede sine første kunstneriske Forsøg gennem morsomme Smaategninger. —

Hans andet Armbrud skyldtes, som han skriver, et Forsøg paa at gaa paa Line. Linedanseren Hoffmann havde med sine to Døtre givet Forestilling i Landsbyen, og den 6-aarige Vilhelm Dahlerup, der havde været en interesseret Tilskuer, skulde nu bagefter forsøge sig i Kunsten. Han fik en Tøjsnor spændt ud mellem to Frugttræer, men skønt han ogsaa var saa forsynlig at udruste sig med en Balancestang, blev Resultatet dog kun den brækkede Arm.

Da Brødrene i 1844 sattes i Randers Latinskole, forlod Huslæreren Gerlev, og Pastor Dahlerup tog sig nu selv af sin yngste Søns Undervisning, medens han dog samtidig lod ham besøge Landsbyskolen. Vilhelm Dahlerup fandt her i Lærerens Søn, Carl Holm, en Kammerat, som han, trods deres forskellige Livsbane, Kaar og Udvikling, aldrig har svigtet, men bl. a. som ældre flere Gange har besøgt paa hans Gaard i Gerlev. Vi har fremdraget dette, fordi det er det første Vidnesbyrd om et af Etatsraad Dahlerups fremtrædende Karaktertræk, hans Vennesælhed og store Trofasthed overfor de Mennesker, til hvem han en Gang har følt sig knyttet.

Udsigt over Aarhus; set fra Højden udenfor Munkeport. Efter Tegning af J. V. Dahlerup. c. 1855.

SKOLE- OG AKADEMIAAR

DA Vilhelm Dahlerup var 9 Aar gammel, forflyttedes Faderen til Aarhus, hvortil han var kaldet som Stifsprovst, og dermed fulgte en gennemgribende Forandring i Familiens hele Liv og Vilkaar, der blev af den største Betydning for den lærenemme og livlige Dreng. Fra alle Kanter vældede nye Indtryk ind paa ham; de mange betydelige Mænd, der blev Forældrenes Omgang, hele Bylivets ukendte Karakter, de paafølgende begivenhedsrige Aar med Krig og Kolera, og Skolen med dens Kammerater, af hvilke flere skulde blive hans Fæller paa Kunstens Bane — alt gjorde sin Indflydelse gældende, men intet satte dog saa varige Spor og blev saa bestemmende for hans Fremtid, som den Omstændighed, at han til Tegnelærer fik Dyremaler, Adjunkt E. Hoegh-Guldberg.

I den hyggelige gamle Provstegaard blev der i de Aar ført et livligt og selskabeligt Hus. Den værdige, elskværdige Biskop Brammer, der var Stiftsprovstens Kammerat fra Skoleaarene, blev naturligt dennes nærmeste Omgang, og hertil kom yderligere Kathedralskolens Rektor, den ogsaa som Humorist og Poet skattede Professor Henrik Blache, Adjunkterne og Byens øvrige Embedsmænd og militære Autoriteter — og da Stiftsprovstinden var en livlig og selskabelig anlagt Dame, der holdt meget af at være sammen med unge, glade Mennesker, fik Sønnerne i stort Omfang Lov til at tage Vennerne fra Skolen med hjem, hvor ikke mindst den store Have var en yndet Tumleplads. Blandt Barndomsvennerne fra disse Aar nævner Dahlerup først og fremmest Rektorens Søn, den senere Marinemaler Prof. Chr. Blache, endvidere Professor Janus la Cour, Robert Watt, Martin Nyrops og Martin Borchs ældre Brødre, Kongens

Faderen. Efter Fotografi.

Moderen.
Blyantstegning af J. V. Dahlerup. 1852.

Selvportræt.
Blyantstegning af J. V. Dahlerup. 1852.

Kabinetssekretær, Gehejmekonferensraad Rosenstand, Skuespiller Stigaards Broder, der senere omkom som Matros, Etatsraad Meulengracht, Højesteretsassessor Gottlieb Jensen og Diamanthandler Lazarus.

Elleve Aar gammel var Vilhelm Dahlerup fra »Drengeskolen« flyttet op i Kathedralskolen, hvis dygtige Lærere han endnu mindes med Hengivenhed, og blandt hvilke Hoegh-Guldberg blev ham en Ven for Livet. Hans Tegnelyst og Tegnefærdighed lod ham imidlertid sjælden i Ro, og naturligvis animeredes han heri kraftigt af Kammeraterne. Gang efter Gang blev han greben i at være uopmærksom i Undervisningstimerne, fordi han dyrkede sit lille Talent; der vankede Røffer og Anmærkninger, og Tegningerne blev konfiskerede. Men dette havde ogsaa andre Resultater til Følge. Historielæreren, Adjunkt A. K. Fabricius, syntes nemlig saa godt om Drengens Frembringelser, at han sendte ham ud at tegne forskellige Ting til »Illustreret Danmarkshistorie for Folket«, som han den Gang havde under Udarbejdelse. Dahlerup klarede Opgaverne med Bravour og opnaaede saaledes i en meget ung Alder at se sine Tegninger, bl. a. til Niels Ebbesens Eg og Skansen ved Aarhus, gengivne i Reproduktion. Størst Betydning for Dahlerup blev dog Bekendtskabet med Hoegh-Guldberg. Da denne blev opmærksom paa hans Talent og fandt, at det burde plejes systematisk, tilbød han ham ekstra Undervisning i Prins Ferdinands Tegneskole. Den lærenemme Elev lod sig ikke dette sige to Gange. Trolig mødte han saavel hver Hverdagaften som Søndag Formiddag, og til sidst tilegnede han sig saa stor Færdighed, at Guldberg endog lod ham og Janus la Cour forsøge sig med Kopiering af Portrætter.

Fra disse lykkelige Skoleaar er der særlig to Begivenheder, der har præget sig i Dahlerups Erindring, Krigen 1848–50 og Koleraen 1853. Især Krigsaarene med Indkvarteringerne, de mange fremmede Soldater, de pludselige Ind- og Udrykninger, Kampen ved Riis Skov, Efterretningen om Slaget ved Fredericia og de mange spændende Tildragelser var i høj Grad egnet til at vække

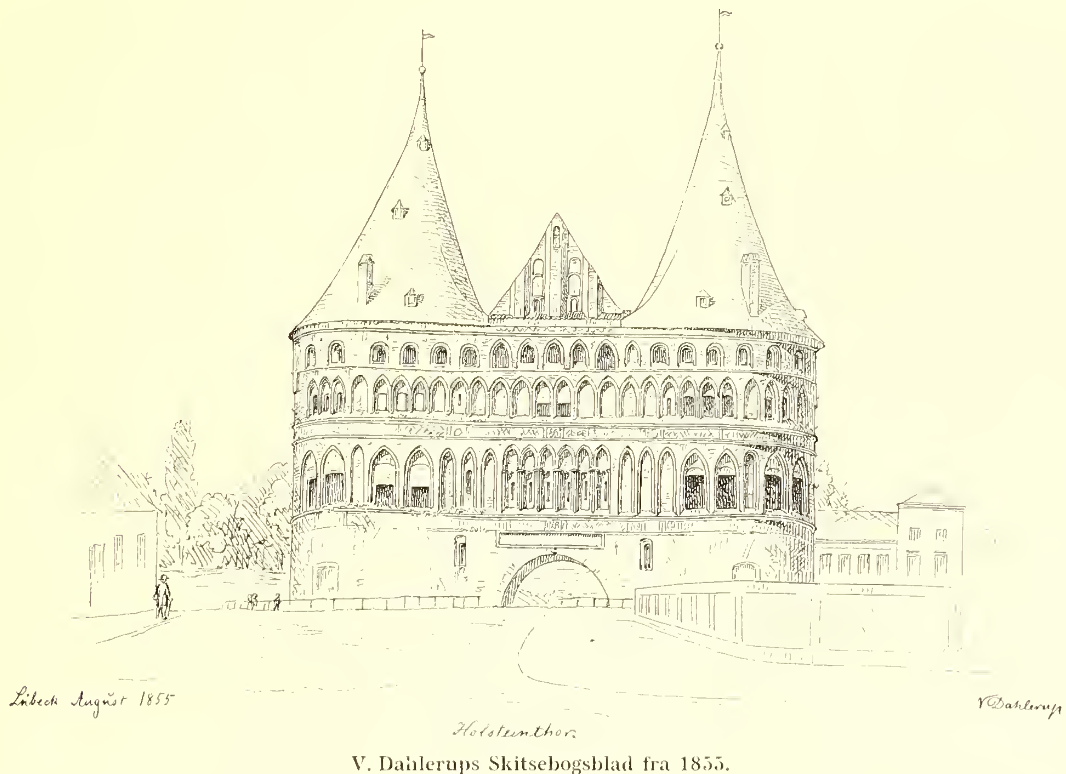
raske Drenges Interesse, og Dahlerup og hans jævnaldrende Ven, Chr. Blache, nod da ogsaa i disse Aar Livet i fuldt Maal. — Blandt Provstegaardens mange indkvarterede befandt sig bl. a. den katholske Biskop Ketler, hvis Optræden især beskæftigede Drengene. Bispen lagde nemlig ikke alene Beslag paa Domkirken, men han iforte sig endog de i denne bevarede Bispeprydelser fra den katholske Tid, fyldte Kirken med Rogelse og lavede, som Drengene udtrykte sig, i det hele taget et frygteligt Halloj. Saadanne Begivenheder opflammede deres Sind; de var forargede men dog interesserede Tilskuere ved de katholske Gudstjenester, som ved hele det militære Liv, der under Aarhus Besættelse udviklede sig der i Byen. De foragtede Slesvigholstenerne, der havde lavet om paa deres danske Uniformer ved at sværte Knapperne, tage Bind om Armen og ifore sig Pikkelhuer, og deres Hjerter svulmede af Krigerbegejstring, da de danske Dragoner den 31. Maj havde overrasket Fjenden ved Riis Skov og ved deres raske Kavalleriindhug drevet ham paa Flugt. Den Raadloshed og Forfjamskelse, som da greb de tyske Tropper og i Ojeblikket fik dem til at romme Aarhus, prægede sig levende i Dahlerups Sind; denne Begivenhed og Efterretningen om Slaget ved Fredericia horer til hans lyseste Minder fra Krigsaarene. Det forste Bud, der naaede Aarhus, om Udfaldet fra Fredericia var gennem en fjendtlig Stafet, som samme Dags Formiddag i en yderst miserabel Forfatning, med ombundet Hoved og paa en udmattet Hest, kom sprængende ind til Hovedkvarteret. Hans forste Ord: Wir haben furchterbar gelitten , spredte sig som en Lobeild over Byen og vakte naturligvis vild Jubel hos alle Beboerne.

Under Guldbergs Vejledning havde Vilhelm Dahlerup imidlertid gjort saa betydelige Fremskridt i Tegnekunsten, at hans Lærer i 1853 fandt, at det vilde være Synd at spilde hans Tid med Skolegang; han burde nu til Kjobenhavn for udelukkende at hellige sig til Kunsten. Sammen med Janus la Cour dimitterede Guldberg ham da til Akademiet, hvor han straks blev optagen som Elev i anden Frihaandstegningsklasse med Dekorationsmaler Wormer som Lærer. Til en Begyndelse var det hans Agt at blive Maler. Han gennemgik derfor Modelskolen, hvor han en Tid arbejdede sammen med den kun 14-aarige Otto Bache, men efterhaanden gik det mere og mere op for ham, at han burde være Arkitekt, hvorfor han sogte om at komme ind paa Perspektivskolen. Guldberg, med hvem han stadig stod i Korrespondance, anbefalede ham til Professor Hetsch, og da denne med Interesse havde gjort sig bekendt med hans Arbejder, raadede han ham til at soge Arbejde under Professor H. J. Nebelong, der netop den Gang var vendt tilbage fra Kristiania, hvor han havde opfort Oscarshal.

I en Skrivelse, Professor Hetsch sendte Nebelong, anbefalede han Dahlerup som en, der kan blive til hvad det skal være . Nebelong antog ham, og fra 1854 til 1860 var han nu ansat paa dennes Tegnestue, hvor han til en Begyndelse sattes til at kopiere Græsk-, Romersk-, Gothisk- og Renæssance-Arkitektur, hvilket i hoj Grad udviklede ham og sparede ham et Aar paa Akademiet.

Dahlerup, der fremhæver Nebelong som en ganske fortrinlig Lærer, har da ogsaa stadig mindedes ham og de Aar, han virkede her, med stor Taknemlighed. Det var ogsaa paa Nebelongs Opfordring, at han foretog sin forste Studierejse,

idet han i August 1855 begav sig til Lübeck, hvor han gjorde et 14 Dages Ophold. Han benyttede sin Tid godt og kom hjem med sin Skitsebog fuld af en Mængde nydelige Tegninger med mange Motiver fra Holstener Thor, Mariekirken og Domkirken. Samme Sommer aflagde han yderligere Besøg i Roskilde, Ringsted og Sorø for at studere vore gamle Murstenskirker. I disse saa vel som i de følgende Aar holdt Dahlerup stadig Forbindelsen vedlige med sin gamle Lærer i Aarhus. Gennem talrige Breve holdt han denne à jour med alle Livets Tilskikkelser, først og fremmest med hvert lille Fremskridt paa Kunstnerbanen. Ud af disse Breve aander der et frejdigt, frisk Humor, baaret oppe af en tiltalende Beundring og Hengivenhed for den gamle Lærer, hvis Evne til at undervise

V. Dahlerups Skitsebogsblad fra 1855.

og store og levende Kærlighed til Kunsten Dahlerup selv nu paa sine ældre Dage aldrig glemte at fremhæve. Guldbergs Breve viser til Gengæld, at han omfattede sin fordums Elev med en næsten faderlig Kærlighed, og at han nærede store Forventninger til hans Fremtidsbane. Nedenstaaende Brev er i saa Henseende talende, og det har sin særlige Interesse, fordi der heri fremkommer en Udtalelse af Prof. Hetsch om Dahlerup og Nebelong. Det er dateret Aarhus d. 29. Marts 1856 og lyder saaledes:

Kjære Vilhelm! Ret af Hjertet takkes Du for Dit Brev af 25. ds. og er der næppe Nogen, der mere kan glæde sig over Din Fremgang paa Academiet end jeg, og glæder det mig endmere, at Du med Oprigtighed mindes mig, som vor Virken her i de Dage Du kom til mig, som jeg ogsaa kan regne til mine gladeste Timer; thi det kan jeg nu sige Dig, og det fortjener Du, at i de 26 Aar jeg har

Peterskirken i Malmø. Skitseblad. 1857.

været Lærer, har jeg ingen Elev haft, der har gjort mere Fremskridt og med større Stadighed, Flid, Udholdenhed som Kjærlighed behandlet sin Kunst end Du, og dog beholdt som vedligeholdt, Dit velsignede barnlige Sindelag, fri for al Indbildskhed, og, gid ogsaa dette fremdeles maa ledsage Dig gennem Dit hele Liv! Hvad Professor Hetsch har sagt Dig, har den kjære Gamle alt under 21. d. M. i Brev til mig fortalt, og vil jeg her for Dig min kjære Ven, efter hans Brev nedskrive Følgende, da H. og jeg have correspondereт om Dig, da Du altid har ligget mig paa Hjertet. Altsaa.

Dahlerup gjør betydelige Fremskridt og Nebelong er lige saa fornøjet med ham som vi andre paa Academiet. — Jeg haaber, at han i Morgen i Qvartalsforsamlingen bliver forfremmet til den høiere Architecturclasse, eller bliver Elev — thi hans Prøve-Arbeide, et Gravcapel, er udmærket godt, og den gothiske Stil, han har anvendt, er gjennemført med en, for en Begynder høist sjelden Reenhed. Jeg kjender ingen Elev, som i saa kort Tid har gjort saa betydelige Fremskridt som Dahlerup. Ogsaa har han hjembragt fra en lille Reise høist agtværdige Skizzer, som vilde gjøre en gammel Kunststudiosus Ære! — Men han har ogsaa en god Lærer; thi den yngre Nebelong er en høist begavet Mand.

See saa kjære Ven — Du seer jeg følger Dig og veed Besked, dog, underrette Dig tidligere om dette vilde jeg ei, Du skulde selv fortælle mig dette, — dette har Du gjort, og jeg elsker Dig høiere, om jeg ellers kunde det i en større Grad end hvad jeg altid har gjort, og, jeg haaber ogsaa, Du stedse vil mindes mig. Hold fast ved Hetsch, og Din agtede Lærer Nebelong, Du kan ei takke ham nok for sin Omsorg for Dig! Lad mig nu see kjære Ven, at Du vedligeholder Dit barnlige Sind fri for Indbildskhed paa Lykkens Vei, men med Din sædvanlige Freidighed og Udholdenhed, saa grundigt vedbliver at arbeide videre paa Kunstens, ofte trange Vei, og vil jeg bede den Almægtige fremdeles holde sin skjærmende Haand over Dig og Dine kjærlige Forældre, som Alt hvad Du har kjært, og skjænke Dig varigt godt Helbred. Lev vel! Din gamle Ven E. Høegh Guldberg.

Som det var at vente efter Prof. Hetsch's Udtalelser blev Dahlerup ved den nævnte Lejlighed Elev af Akademiet, efter at han havde løst den stillede Opgave paa en saa tilfredsstillende Maade. De følgende Aar tog han nu, samtidig med at han arbejdede som Tegner og Konduktør hos Nebelong, kraftig fat paa Konkurrencearbejderne, og Aar efter Aar tilfaldt der ham den ene Præmie og Medalje efter den anden.

Sin første Præmie vandt han imidlertid som Maler, idet han d. 11. Marts 1857 vandt den *Neuhausenske Præmie* paa 100 Rdlr. for Opgaven: En Chor-Hvælving med Sidevægge i en af vore Landsbykirker, dekoreret. Tegning i Farver. 1½ Tomme pr. Alen. Skønt Dahlerup forlængst havde ombyttet Modelskolen med Arkitekturskolen — en af hans Kammerater, Arkitekturmaleren Kornbeck,

Dahlerup.

Guldberg.

Hetsch.

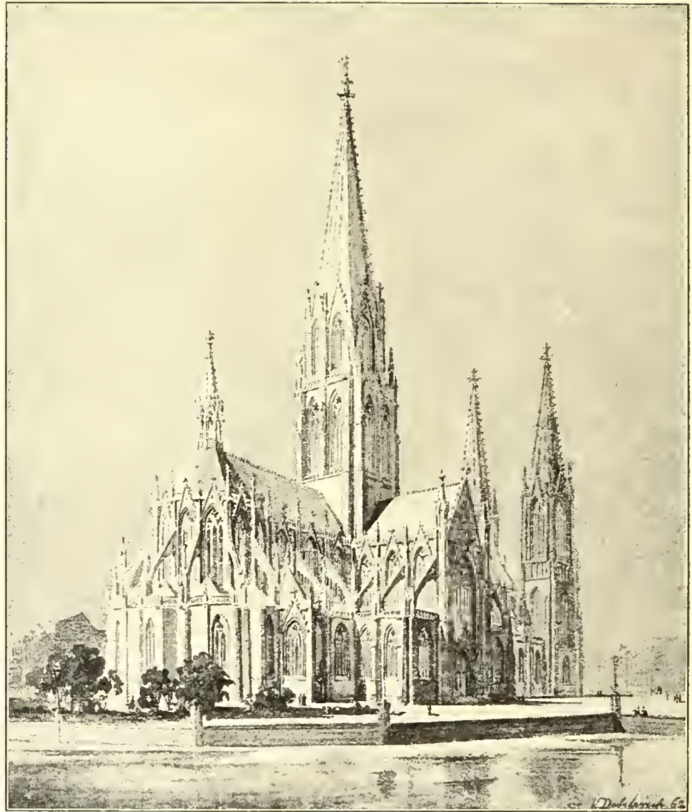

Nebelong.

gik forøvrigt samtidig den modsatte Vej — staar han dog i Akademiets Protokol blandt Konkurrenterne anført under Malerne.

Den 29. December 1857 vandt han endvidere den *lille Sølvmedalje*, denne Gang i Arkitektur og for Opgaven: »En Bygning til Afholdelse af Auktioner«. Om Afstemningen meddeler Protokollen: »Kan der tilkiendes en lille Sølvmedaille? Ja! (13 hvide, 1 sort.) Til hvem? Nr. 5. V. Dahlerup 13 St.«

Faa Maaneder efter, den 29. Marts 1858, tilkendes der ham den *store Sølvmedalje* for »En Bankbygning«, og denne Gang vedtoges Afgørelsen enstemmigt. Begge disse Sølvmedaljer overraktes Dahlerup ved Akademiets Aarsfest 31. Marts 1858. Det følgende Aar indbragte atter Dahlerup to Medaljer; d. 19. Marts 1859 vandt han den *Hansenske Æresmedalje* for »En Mønt«, og d. 26. April 1859 den *Neuhausenske Præmie* for »En Pavillon paa St. Annæ Plads«. Akademiets Forhandlingsprotokol viser, at Spørgsmaalet, om disse Præmier skulde uddeles, besvaredes bejaende med henholdsvis »14 hvide; 6 sorte« og »18 hvide; 6 sorte«, medens de tildeltes Dahlerup med resp. 15 og 16 Stemmer. Opgaven for den Neuhausenske Præmie lød saaledes: »Anordningen af den imellem Toldbodgaden og Qvæsthusgaden liggende Deel af St. Annæ Plads, hvor der ved Enden af Alleen kunde opføres en Stationsbygning for Dampskibsfarten. Selve Bygningen maatte foruden Opholdssale og Forfriskningslocaler indeholde Bolig for Værten osv. Der forlanges en Situationsplan samt de til det Heles Forstaaelse nødvendige Tegninger af Bygningen, efter en Maalestok af 4 Linier for Alen, ledsaget af et detailleret Overslag over Bekostningen. Til Løsningen af denne Opgave udsættes en Præmie af 300 Rdlr.« I et Brev til Guldberg om den Lykke, der var vederfaret ham, skriver Dahlerup: »Dalsgaard, Neumann, Simonsen og Bissen delte Skæbne med mig ved Præmieuddelingen — Rejsestipendier fik Bloch, Dorph, Lund og Sigumfeldt.« I 1861 følger derefter den *lille Guldmedalje* for »En Folkehalle for nationale Fester«, som Dahlerup udførte i græsk Stil; i 1862 den *store Guldmedalje* for »En Hovedkirke for Kiøbenhavn, indrettet til luthersk Gudstieneste«, ved hvilket Arbejde Dahlerup anvendte Gothiken. Forhandlingsprotokollen viser, at der til den lille Guldmedalje-Konkurrence havde meldt sig 9 Deltagere: C. Zwingmann, V. Klein, V. Dahlerup, C. V. Nielsen, C. Rasmussen, H. Sibbern, C. E. Wessel, C. J. Tholle og Ferd. Jensen. Som Komiteens Formand havde Prof. Hetsch d. 29. Septbr. 1860 fremlagt to Opgaver, nemlig foruden Folkehallen »Et Museum for plastiske Kunstværker«. Ved Bedømmelsen d. 13. Marts 1861 tilkendtes Dahlerup Medaljen med 23 Stemmer. Paa lignende

Maade meddeles der under 27. Septbr. 1861 Opgaver for Guldmedalje-Konkurrencen med Tilføjelse af, at Dahlerup var den eneste, som havde indstillet sig. Den 13. Marts 1862 vinder han Præmien med »15 hvide mod 5 sorte«.

Hovedkirke i gotisk Stil. Tilkendt den store Guldmedalje.

Stærkt optaget, som Dahlerup var paa forskellig Maade, fik han dog Stunder til ogsaa at ofre sig for Lærergerningen. I 1858 modtog han saaledes et Engagement som Privatlærer i Tegning for Biskop Martensens Børn, og efter at han i 1860 havde ophørt med at arbejde for Prof. Nebelong, blev han Lærer for Snedkerne ved det tekniske Selskabs Skole i Læderstræde. Om denne Gerning udtaler han selv, at den var til stor Tilfredsstillelse for ham; han holdt lige saa meget Foredrag for Eleverne, som han lærte dem at tegne, de blev snart rigtig gode Venner, og senere i Livet havde han den Fornøjelse at komme til at samarbejde med flere af dem. Hans Virksomhed her gav iøvrigt Stødet til, at han udgav en Samling Tegninger for denne Skole, ligesom han i Forbindelse med Prof. Andersen udgav en Samling Skoletegninger. Det tekniske Selskabs Skole blev endelig for ham Overgangen til en Virksomhed ved Akademiet, hvor han i 1862 virkede som Lærer i første og anden Bygningsskole.

Samtidig foretog Dahlerup forskellige mindre Studierejser og begyndte at virke som selvstændig Arkitekt, hvorom der vil blive meddelt i det følgende — foreløbig vil vi se lidt paa, hvorledes Livet udenfor Akademiet i disse glade Studieaar formede sig for ham.

Da han i 1853 kom fra Aarhus til Kjøbenhavn, flyttede han ind i Somfabrikens Gaard i St. Pederstræde, hvor hans ældre Brødre Frederik og Hans, der henholdsvis studerede Theologi og Jura, boede i et Pensionat. Ganske naturligt blev det dog ikke i Brødrenes Kreds, men derimod blandt Akademikammeraterne han særlig søgte sin Omgang. Hos Nebelong arbejdede han sammen med Nordan, Johan Schrøder, Peter Bønecke og den noget yngre H. B. Storck; men de, til hvem han nærmest sluttede sig, var dog Aarhusianerne. Marinemaler Chr. Bache, og Landskabsmalerne la Cour og Fritz, den i 1888 afdøde Arkitekturmaler, Sønderjyden Heinrich Heger, Dekorations- og Portrætmaler Tho-

mas Jensen, der siden 1869 har været bosiddende i New York, Otto Bache, den tidlig afdøde Billedhugger Schierbeck og Portrætmaleren Prof. Chr. Jensen. Hertil kom yderligere hans egentligste Kolleger, Kammeraterne fra Arkitekturskolen, der dannede en gemytlig lille Klike og foruden Dahlerup bestod af Vilhelm Klein, Ove Petersen, Vilhelm Petersen, Sibbern, Carl Wessel og Zwingmann. Disse sidste dannede en lille Forening, der hver Lørdag holdt Møde hos Vilh. Klein, om Sommeren hyppig gjorde smaa Udflugter og nu og da optog andre i Kredsen, saasom Tholle, der senere forulykkede under Viborg Domkirkes Ombygning, samt Fenger, der vel var jævnaldrende med de andre, men som Følge af, at han først havde taget Studentereksamen, var yngre som Arkitekt.

Samlivet med Ove Petersen skulde, som bekendt, senere føre til et frugtbringende Fællesvirke, men Carl Wessel var dog den af den lille Kreds, til hvem Dahlerup følte sig nærmest knyttet. Han foretog saaledes flere Rejser sammen med ham, og naar Wessel ikke, som Aftalen var, naaede at gøre ham Følge til Spanien og Italien, var dette Dahlerup en stor Skuffelse, hvorom Brevene til Hjemmet bærer talrige og talende Vidnesbyrd. Carl Wessel, der var Søn af Kæmner, Etatsraad W. ved Øresunds Toldkammer, ansaas sikkert med Rette for en lovende Kunstner, men netop som hans egentlige Livsgerning skulde begynde, da han i Foraaret 1867 vendte hjem fra sin treaarige Guldmedalje-Rejse, bortreves han af Tyfus. Store Ting fik han derfor ikke udrettet. I de yngre Aar var det væsentligst hans kunstindustrielle Talent, han udnyttede, bl. a. for Kunstindustri-Lotteriet, og senere var han Arkitekt for Tivoli, et Embede Dahlerup overtog ved hans Død. Hans betydeligste Arbejde blev Taarbæk Kapel, men desuden byggede han Tivolis Variété, af hvis Indre en Del er bevaret i den Skikkelse, han gav det. Sammen med Dahlerup deltog han i et Konkurrencearbejde om et Kunstmuseum til Hamborg.

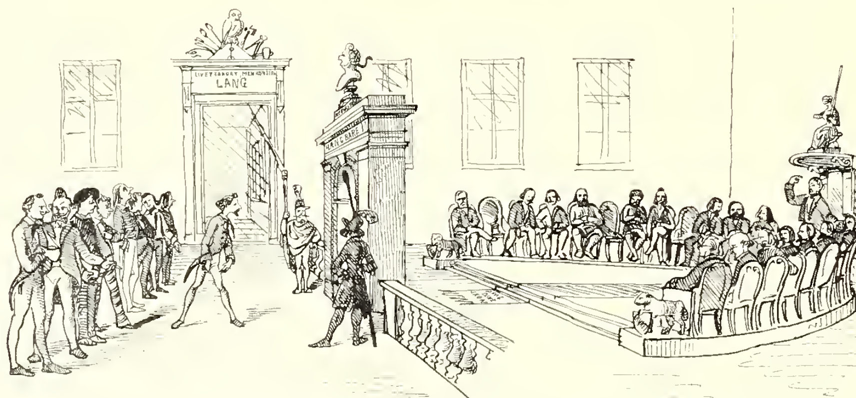
I det i Begyndelsen af Halvtredserne stiftede Selskab Det gode Sindelag, hvortil foruden Kunstnere ogsaa de saakaldte Kunstvenner havde Adgang, var Dahlerup en hyppig og velset Gæst, men det blev dog særlig indenfor Kunstnerforeningen af 18de November han kom til at spille en Rolle. Han blev Medlem i 1857, men allerede inden Aarets Udgang fik Carl Baagøe sat ham og hans to Kammerater, Ove og Vilhelm Petersen, ind i Bestyrelsen, hvor han var meget virksom, og hvor han ved Møderne i Madam Vincents Lokaler paa Kongens Nytorv dokumenterede sit sprudlende Humør og underholdende Talent, improviserede, holdt Taler og skrev morsomme Viser. Igennem sit lange Liv har Dahlerup altid fulgt Foreningen med stor Interesse; gentagne Gange er han valgt ind i Bestyrelsen, saaledes i 1867 efter sin Hjemkomst fra den store Udenlandsrejse, og i 1881, da han beklædte Formandsposten. Efter hans egne Udtalelser at dømme er det dog særlig den Tid, da man sad til Huse hos Madam Vincent, der for ham staar som Glanspunktet i Foreningens gemytlige Periode; han mindes med Forkærlighed Samværet med Anton Melbye og Erik Bøgh, og hvorledes han sammen med Otto Bache og Aug. Jerndorff sled i det med at lave fantastiske Baggrundsdekorationer og andre Morsomheder til Fester og Karnevaler. Et af de morsomste Minder om Dahlerup

indenfor Foreningen er forovrigt knyttet til »Kunstnersamfundets« eller, som det kaldtes, »Det rene Vand«s Oplosning og delvise Sammensmeltning med »18de November«. Dette Samfund, der var stiftet 1861, var Hoyenianernes Samlingssted; det optog kun bildende Kunstnere, men var i Aarenes Lob svundet saaledes ind, at Bestyrelsen besluttede at oplose det, og da nogle af dets Medlemmer derefter gik ind i 18de November, var Glæden over »de omvendte« saa stor, at Dahlerup forevigede Begivenheden i en yderst morsom Tegning, der er gengivet i JULIUS CLAUSENS Jubilæumsskrift om »18de Nobember« og ikke mindst ved sine mange veltrufne Portrætter af Foreningens aktive Medlemmer har faaet historisk Interesse: Foreningens Medlemmer er samlede i en pompos Pavillon, mod hvis Mure det »reneste Vand« skyller. I dette ses enkelte af Samfundets Medlemmer, der forfulgte af Uhyret »Kedsommelighed« soger at redde sig ind i 18de Novembers brede og lune Favn.

Aaret efter, at Dahlerup var kommen til Kjobenhavn, havde hans Fader sogt Forflyttelse fra Aarhus, hvis besværlige Stiftsprovstembede, navnlig under Krigsaarene og Koleraperioden i 1853, havde taget en Del paa hans Kræfter.

Faderen blev forflyttet til Ballerup, hvis hyggelige Præstegaard i de folgende Aar hyppig blev Samlingsstedet for en stor Del af Dahlerups Akademikammerater, som i stor Udstrækning benyttede sig af Præstefolkenes Gæstfrihed, saa at der baade ved Jule- og Sommertid var et stort Rykind af Kjobenhavnere. JANUS LA COUR, CHR. BLACHE, Blomstermaleren MARIUS BANG, CARL BOGH, CARL WESSEL, PETER BONECKE og fl. a. fulgte villigt Indbydelserne; der spilledes Komedie paa Jonstrups Seminarium og hos Lægen, Dr. BUSCH, foretoges Udflugter til Herregaardene, bl. a. til Proprietær LUNN paa Lautrup, arrangeredes Skovture til Hareskov osv.

Til Bonecke, som Dahlerup havde lært at kende hos Prof. Nebelong, knyttede han i disse Aar et varmt Venskab, der kraftigt fornyedes efter Hjemkomsten fra Udlandet. »Vi har«, som Dahlerup fornylig udtrykte sig, »været uadskillelige Venner til den Dag i Dag, knyttede til hinanden ved ualmindelig Sympati og Kærlighed og ved vor fælles Beundring for THEOFILUS HANSEN.«

V. Dahlerup. Den Neuhausenske Præmie uddeles paa Kunstakademiet.
Efter en Tegning fra 1857 som blev sendt Chr. Blache i Aarhus.

Viborg set fra Borgevold. Tegnet af V. Dahlerup 1863.

STUDIEREJSERNE

Vilhelm Dahlerup har haft det Held at kunne foretage en stor Mængde Studie-rejser i Ind- og Udland. Vi har allerede set, at han efter Tilskyndelse af Professor Nebelong i 1855 først foretog en 14 Dages Udflugt til Lübeck og se-nere besøgte Roskilde, Ringsted og Sorø, og da han i 1857 ved den Pengepræ-mie, hans Konkurencearbejde indbragte ham, sattes i Stand til at gaa paa læn-gere Farter, foretog han en 6 Ugers Rejse i Tyskland, hvor han studerede ny og gammel Arkitektur i Wismar, Berlin, Dresden, Prag, Magdeburg, Halle, Leipzig, Lüneburg og Braunschweig. Det følgende Aar opholdt han sig en Tid-lang i Aarhus for paa Professor Nebelongs Vegne at foretage en Opmaaling af Domkirken, hvis Restaurering agtedes paabegyndt, et Arbejde, som dog slutte-lig blev overdraget Prof. Walther. I 1859 besøgte Dahlerup Bornholm, hvor han sammen med sin Broder Frederik gjorde de karakteristiske Rundkirker til Genstand for et indgaaende Studium.

Efter i et Par Aar at have maattet holde sig i Ro, optagen af Studierne af for-skellige Byggeforetagender og af de store Konkurrencearbejder, fik han i 1862 Lejlighed til at gøre Studier over engelsk Arkitektur. Regeringen sendte nem-lig under Professor Hummels Ledelse en større Kreds af Polyteknikere og Kunstnere til London for at bese den store Verdensudstilling, og paa Anbe-faling af Professor Hetsch var Dahlerup mellem de lykkelige. Rejsen fore-toges med "Hekla", og Livet om Bord var nyt og uvant; Indrulleringen ved de forskellige Banjer, Maaden at "skaffe" paa, osv., satte straks Humøret op, og selv om en og anden paa Naade og Unaade maatte overgive sig til Neptun, mo-rede de andre sig kun herover, og naar Patienten selv følte sig lidt bedre, kunde han næppe undgaa at smittes af Lystigheden. Skagerak var slem at staa igen-nem, hvorfor Kaptejnen vendte og stod ind til Skagen. Hele Kompagniet fik Landlov, og ovenpaa den lidt lumre Tur kan det nok være, det gjorde godt at føle fast Grund under Fødderne. Skagen blev pløjet igennem paa Kryds og tværs, og man havde her den elskværdigste Vært og Cicerone i Godsejer Tutein, som netop da opholdt sig deroppe. Fra dette Besøg skriver sig bl. a. hosstaaende lille Skitse, hvorpaa Dahlerup har foreviget en primitiv Bolig, de praktiske Skagboere havde bygget sig ved Hjælp af en gammel udtjent Baad. Hvor han

kom i Verden, morede det ham at fæste den Art Bygningskunst paa Papiret; en lille Tegning fra Italien viser os saaledes nogle moderne Huleboere, der havde indrettet sig deres Huse i en Klippevæg.

Den næste Dag satte »Hekla« Dampen op, og med frisk Mod forkortede man Tiden med alskens Morskab, saasom improviseret Beriderforestilling, Ringspil osv. Dahlerup havde Billedhugger Schierbech til Sluf og fortæller, at Selskabet, der bl. a. talte Carl Neumann, Rimestad, Carl Bøgh, Aagaard, Otto Bache og Vilh. Rosenstand, paa hele Turen lavede et vældigt Spektakel. De to sidstnævnte forevigede Begivenhederne i en Serie Tegninger, der senere kom frem i »Illustreret Tidende«. Efter Ankomsten til London gik »Hekla« ind i Victoria Dok, hvor den under hele Opholdet blev liggende som Logiskib. Sine Indtryk fra denne Rejse har Dahlerup i et Brev til Guldberg fremstillet paa følgende Maade:

Fra Skagen.

Fra Italien.

Primitive Menneskeboliger. Efter Akvareller af V. Dahlerup.

Kjære Hr. Guldberg! Hvor skal jeg begynde? — og naar jeg saa faar begyndt, hvorledes skal jeg saa faa endt igen? — nej jeg skal vel vogte mig for at faa begyndt, De faar at tage til Takke med lidt af Midten, lidt af Enden og maaske lidt af det hele. Vi gloede i Dage, vi gloede i ti, og dermed var den Svier forbi. Saaledes forekom Opholdet i London mig, da vi lettede Anker og styrede hjemefter — men efterhaanden dukkede der dog flere og flere Ting bestemt op i Hukommelsen, og nu er jeg endogsaa saa fri at paastaa, at Turen har haft et Resultat. London har uendelig mange Kilder at øse Kundskab af, men man maa medbringe et godt og sundt Destillerapparat, thi næsten alle Kilderne er plumrede. Museer og Samlinger er ualmindelig store og indeholder sande Skatte ved Siden af sande Narrestreger; den velgørende Orden, som findes i Samlingerne hjemme, savnes. Men har man først et Overblik, kan man i disse Samlinger hente stort Udbytte. — Udstillingen er fabelagtig i Storhed og ved Siden af fortræffelige Arbejder ses skrydende Smagløsheder. Den danske Afdeling staar net

og beskeden, at Kunsten i meget virker heldigt sammen med Haandværket ses klart, dog maa vi ikke slaa os til Ro — der er uendelig meget at forbedre. Malerkunsten staar lidt tort, men grundigt, Skovgaard ser lidt graa og tung ud — der mangler ogsaa Sol — Sørensen derimod mere frisk og Søen er virkelig vaad osv.

De engelske Arkitekter er mere rutinerede Teknikere end Kunstnere. De lever og virker under heldige Omstændigheder; man sporer intet Kniberi af Bygherrerne og der er virkelig noget kækt og bredt i deres Frembringelser. Det jeg imodesaa med mest Interesse var Krystalpaladset. I visse Maader blev jeg skuffet i mine Forventninger; tænk Dem et umaadeligt Rum uden Skygge, uden Lys, thi alt er enten Halvlys eller Hellys uden Glanslys, ingen Farve, thi blaat

Skitsebogsblad af V. Dahlerup.

og hvidmalet Jærn og hvidt Glas er vist det farveløseste, man kan tænke sig. Ingen Form, thi X I O er den eneste Variation, man finder — men stort er det og dristigt. Rejsen var efter Omstændighederne mageløs, thi at være saa mange Bekendte, med saavidt fælles Interesser, sammen paa et Skib, opleves vist sjældent. Jeg har opdaget mig at være en Sohelt, derfor nod jeg ogsaa det prægtige Syn af Nordsoen i Storm. At Kjobenhavn ved min Hjemkomst forekom mig lidt lurvet, vil jeg ikke omtale, da en saadan Yttring nemt kunne misforstaas, men nok er det, jeg maa igen til London — for at lære noget. — Lev vel kjære Hr. Guldberg, hils Deres Kone og Born fra Deres hengivne Ven V. Dahlerup.

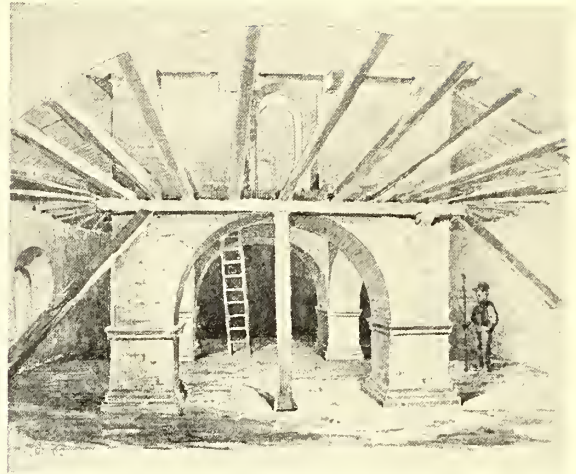
Kjøbenhavn, 11. Juli 1862.

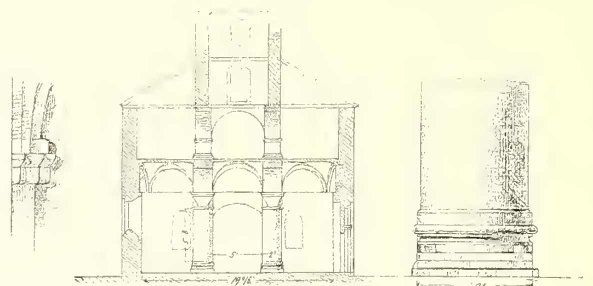
E. Sk. Bang rejser, som De vel ved, paa Tirsdag. Janus (la Cour) burde gore det samme, han vilde ikke fortryde det, thi at se *Perler* fra alle Landes storste Kunstneres Hænder er ikke noget Hverdagssyn — ikke desmindre »Naturen er skjon«, ja det ved Gud den er!«

Det folgende Aar, 1863, fik Dahlerup tildelt et mindre Rejsestipendium fra Akademiet paa 200 Rdlr. for at studere Herregaarde og Kirker i Slesvig og Nørrejylland. Til Rejsebefordring benyttedes mets Apostlenes Heste, og netop derfor blev Turen saa meget mere lærerig og fornojelig. Over alt paa Herregaardene blev han gæstfrit modtagen, og da han vendte hjem til Kjobenhavn, havde han Skitsebogen fyldt med en Mængde ligesaa elegant som korrekt udforte Tegninger.

Skitsebogerne er i det hele taget et talende Vidnesbyrd om den Flid, Dahlerup altid udfoldede paa sine Rejser. Aldrig lod han en Lejlighed gaa tabt, naar han mente at have fundet noget, der havde kunstnerisk eller rent arkitektonisk videnskabelig Interesse. Snart var det, som paa denne Rejse, Tonders gamle aristokratiske Bygningsværker, Ribe Domkirke eller Herregaarden Benzon, han forevigede, snart det maleriske Viborg eller Aalborgs rige Borgerhuse — deriblandt den beromte Brigader Hallings Gaard — som fængslede ham. Kort sagt, han var paa Færde alle Vegne og fik endog Tid til at opmaale den interessante Thorsager Kirke ved Ebeltoft, Jyllands eneste Rundkirke.

For Dahlerup i 1864 tiltraadte sin store Studierejse til Syden, gjorde han i Forsommeren en lille Afstikker til nordligere Regioner. Efter Indstilling af Prof. Høyen udsendtes han af Kultusministeriet til Færoerne for at opmaale den mægtige Kirkebo Ruin. Efter sin Hjemkomst indgav han et Forslag til Ruinens Restaurering og Benyt-

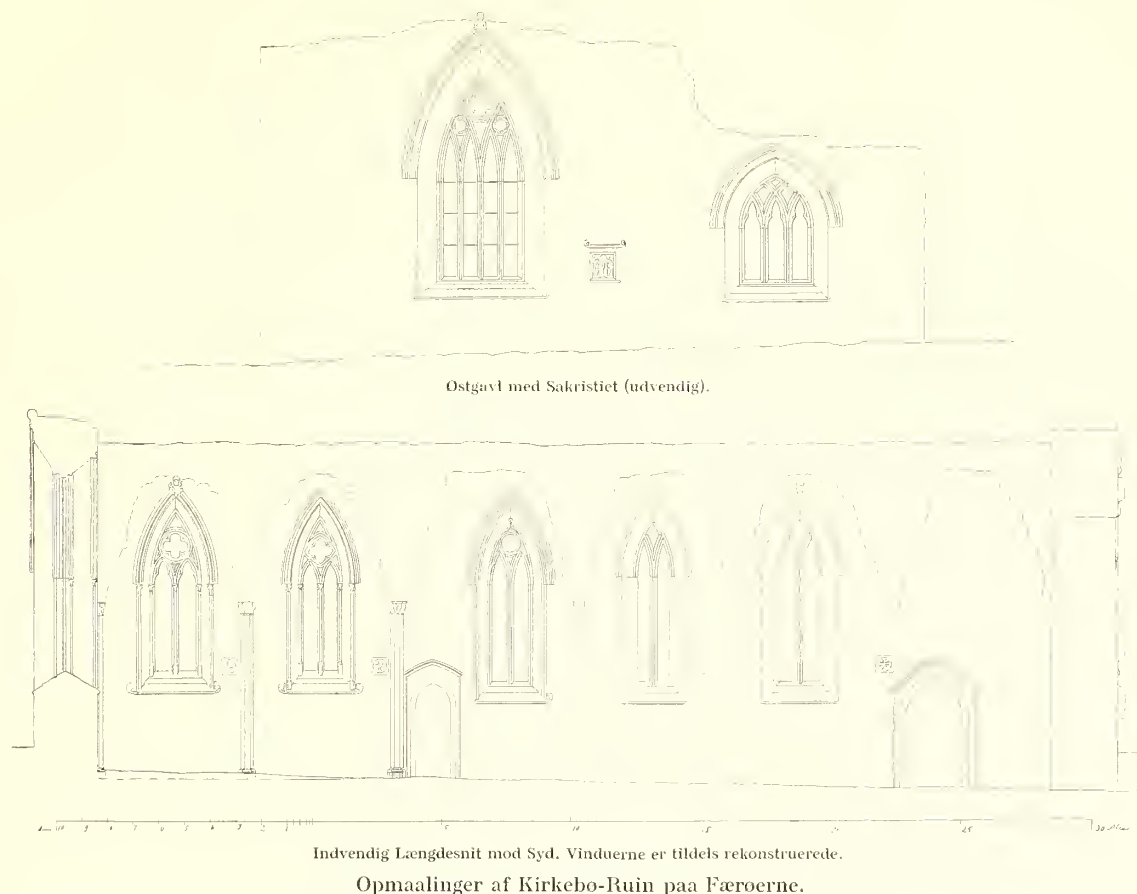

Thorsager Kirke, 1863.

telse som Sognekirke, et Forslag, der gik ud paa, at Bygningen med dens arkitektoniske Enkeltheder skulde bevares, kun at de hugne Stenkarme omkring Vinduerne skulde fuldstændiggøres efter de Spor, der forefandtes, at Sakristiet skulde forsynes med Gavl og Tag af Træ, og at der foran den vestlige Indgang skulde opføres et Trætaarn med Spir. Endvidere foreslog Dahlerup, at Kirken skulde dækkes med et fladt, tilspidset Loft med Træbuer og at Sakristiets nedstyrtede Hvælving skulde fuldføres af Træ. Denne mindst bekostelige Udvej til at gøre Ruinen tjenlig til Kirkebrug ansloges til ca. 12000 Rdlr., men dette Forslag blev aldrig til Virkelighed. Høyen interessede sig utvivlsomt ogsaa

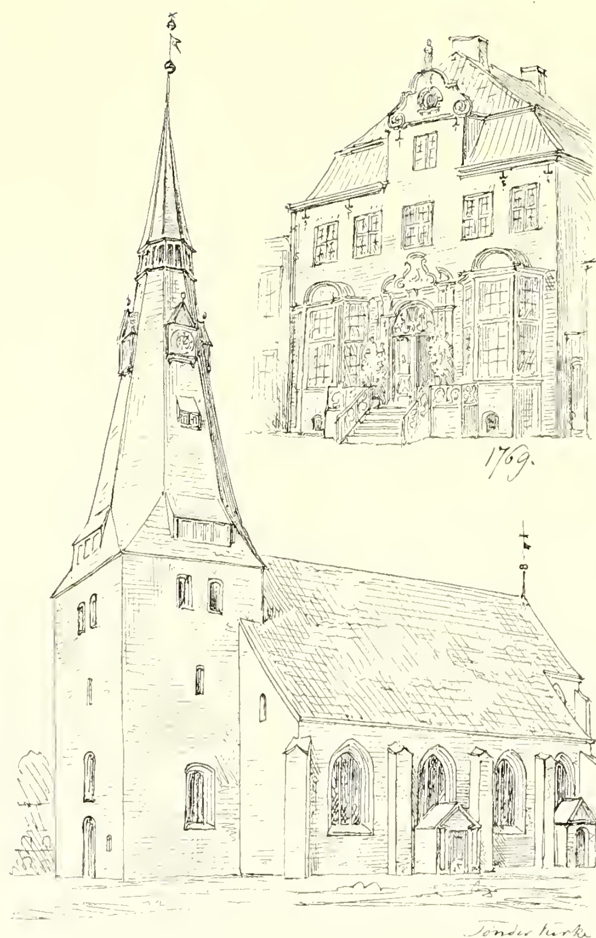
Østgavl med Sakristiet (udvendig).

Indvendig Længdesnit mod Syd. Vinduerne er tildels rekonstruerede.

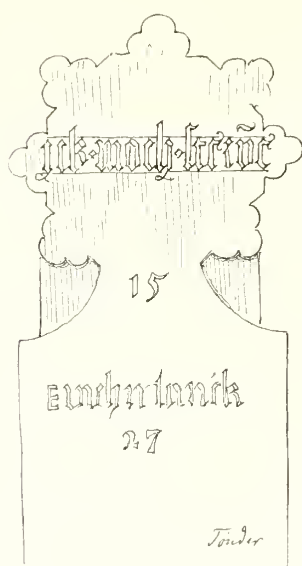
Opmaalinger af Kirkebo-Ruin paa Færøerne.

mindre for denne Side af Sagen, for ham var det nærmest af Vigtighed nøjagtig at faa at vide, hvorledes Ruinen saa ud — han udtrykte da ogsaa sin store Tilfredshed med Tegningerne.

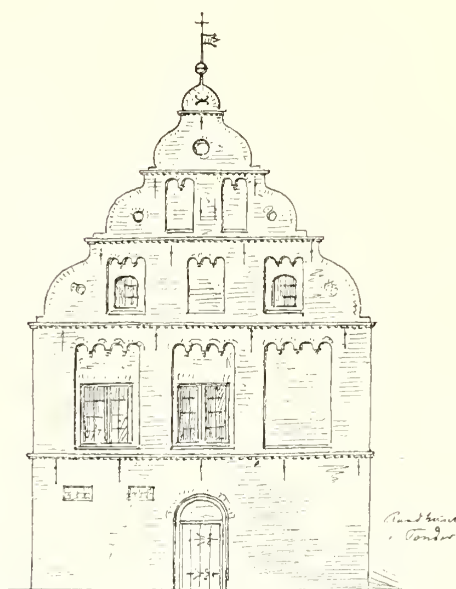
Den store Guldmedalje havde gjort Dahlerup kvalificeret til at nyde Akademiets store aarlige Rejsestipendium paa 1000 Rdlr.; han ansøgte derom, og d. 26. April 1864 indstillede Akademiet ham. Forhandlingsprotokollen meddeler herom følgende: Ved Indstillingen af de to Architekter [Hans J. Holm var ogsaa indstillet] havde Comiteen knyttet det Ønske, at det maatte blive disse to Stipendiater tilkiendegivet, at Akademiet opfordrer dem til, under deres Ophold i Udlandet, at foretage nøiagtige Opmaalinger og Giengivelser af Detailler i na-

turlig Størrelse af saadanne Monumenter fra Middelalderen og Renaissancen, der have særlig Kunstværd og som de selv have Interesse for og Lyst til at fremstille paa denne Maade, hvorefter det senere vilde blive Gienstand for Akademiets Forhandling, hvorvidt saadanne Arbeider vilde blive at erhverve til Akademiets eller Skolens Samlinger. Paa dette Stipendium, der i Almindelighed tildeltes Stipendiaten tre Aar i Træk, tiltraadte Dahlerup først i September 1864 den store Studierejse, der kom til at strække sig gennem Tyskland, Frankrig, Spanien og Italien. Den første Del af Rejsen foretoges sammen med Wessel. Over Lübeck, Wittenberg, Magdeburg, Leipzig, Bamberg og Nürnberg, hvor der gjordes kortere Ophold — det sidstnævnte Sted dog i 10 Dage — gik Rejsen til Regensburg, hvor Rejsefællerne forblev over to Maaneder, dels fordi Wessels Hustru havde hjemme i denne By, dels

Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

fordi den rummede saa meget af arkitektonisk Værd i de gamle Borge, Fæstningsværker og Ridderhuse. Af Dahlerups Breve til Hjemmet fremgaar det, at han benyttede sin Tid godt. Over alt gjorde han Studier og tegnede, og ved Afrejsen fra Regensburg havde han saaledes fyldt 3 Skitsebøger samt en Mappe paa 30 Blade og desuden udført en Del skriftlige Afhandlinger. Derfor havde han dog ikke forsømt at studere Folkelivet; over alt havde han og hans Rejsekammerat nydt Livet, hvor Lejlighed bød sig; de havde besøgt Teatrene, overværet saa forskelligartede Forestillinger som Operetter, Passionsskuespil og Wagnerske Operaer. Det var i München, hvorhen Rejsen gik fra Regensburg, at de hørte »Den flyvende Hollænder«. »Denne Musik«, skriver Dahlerup, »er meget vanskelig at følge, da Stemninger og Følelser uden Afbrydelser er slynget sammen; det maa være et utroligt Arbejde at lære den — det hele gjorde et uroligt Indtryk.«

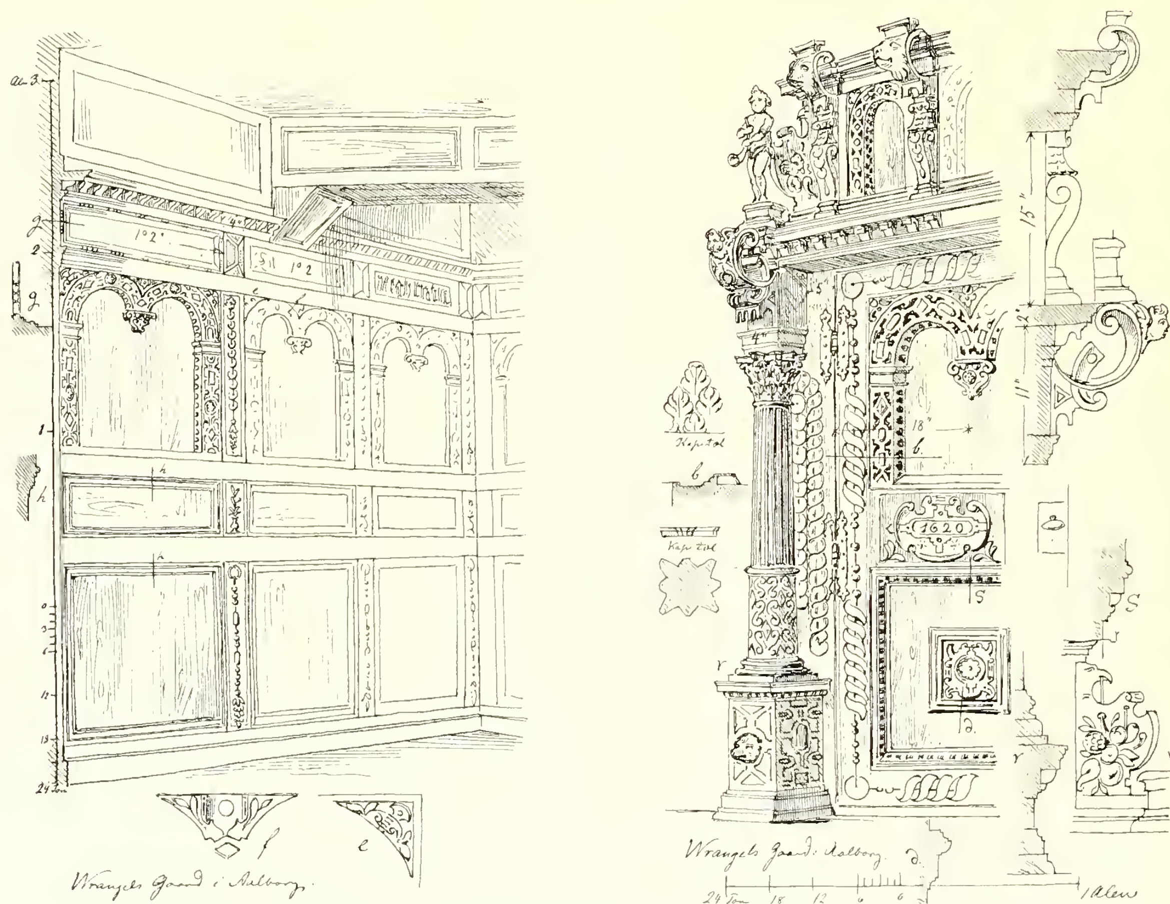
I München besøgte han desuden Arkitektforeningen og Kunstnerklubben, hvor han fik en meget elskværdig Modtagelse, og hvor man med Glæde mindedes danske Kunstnere som Holbeck, Simonsen, Schlejsner, Storck, Sørensen og naturligvis Mesteren over alle, Thorvaldsen. Som et Minde om den Tid, da

Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

München var et andet Hjem for danske Kunstnere, opbevaredes endnu et Drikkehorn, som vore Landsmænd havde skænket Klubben.

Over Stuttgart gik Rejsen videre til Paris, hvortil de to Arkitekter ankom tidsnok til at fejre en nordisk Juleaften i Café de la Règence, efter Indbydelse af den danske Koloni, som de straks faldt i Armene paa. Denne for alle Skandinaver saa populære Kafé blev ogsaa i de kommende Maaneder deres faste Tilflugtsted, og her fornyede Dahlerup Venskabet med sin Barndomsven Robert

Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

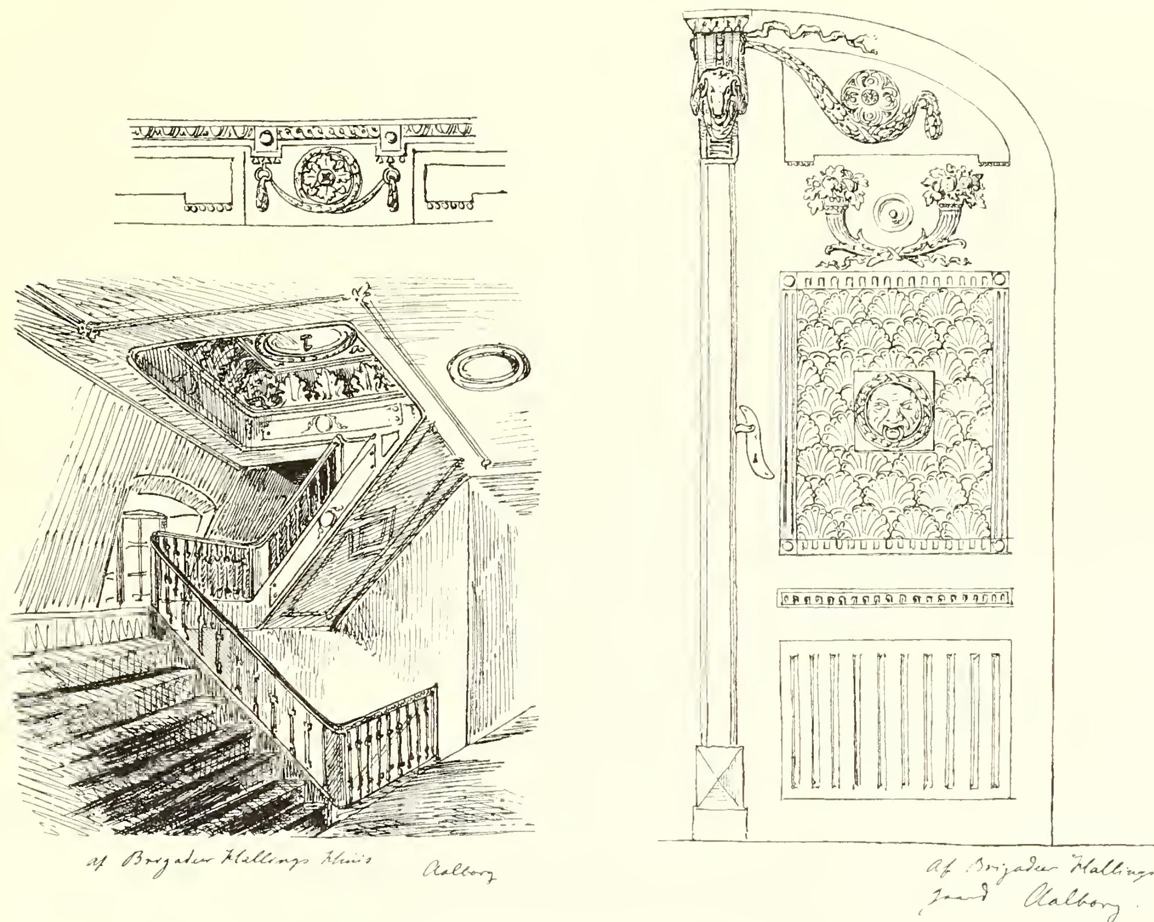
Watt, til hvis Korrespondancer i Illustreret Tidende han tegnede kvikke Illustrationer, ligesom han selv under det senere Ophold i Spanien skrev Rejsebreve til Watts Ugeblad Figaro. I Paris fuldførte Dahlerup Stipendietegningerne, som han tilstillede Akademiet med følgende Skrivelse:

Det som først paatrænger sig mig ved at tilskrive det høje Akademi, er Tanken om det smærtelige Tab af den uforglemmelige, for de unge Arkitekters Uddannelse saa virksomme Lærer, Professor Hetsch. Hans strenge og sande Betragtning af Arkitekturen har sikkert en væsentlig Skyld i den sunde og kraftige Kunstretning, som udvikler sig af den danske Arkitekturskole. –

Det af det høje Akademi modtagne Paalæg, om at fremsende opmaalte Teg-

ninger af Bygninger og deres Detailler, som kunne være tjenlige til Forbilleder for Skolen, har jeg i Forening med Arkitekt C. Wessel søgt at efterkomme og tillader mig herved at forelægge Akademiet: et Portal af Domkirken i Bamberg med Detailler, Portal og Vindue af Raadhuset i Regensburg med Detailler.

Min Rejse gik først over Lübeck til Magdeburg, hvor jeg i flere Dage var beskæftiget med at studere Domkirken og den romanske Marienkirche. Den store smukke Hovedgade med sine anseelige Privathuse gør en sjælden storartet

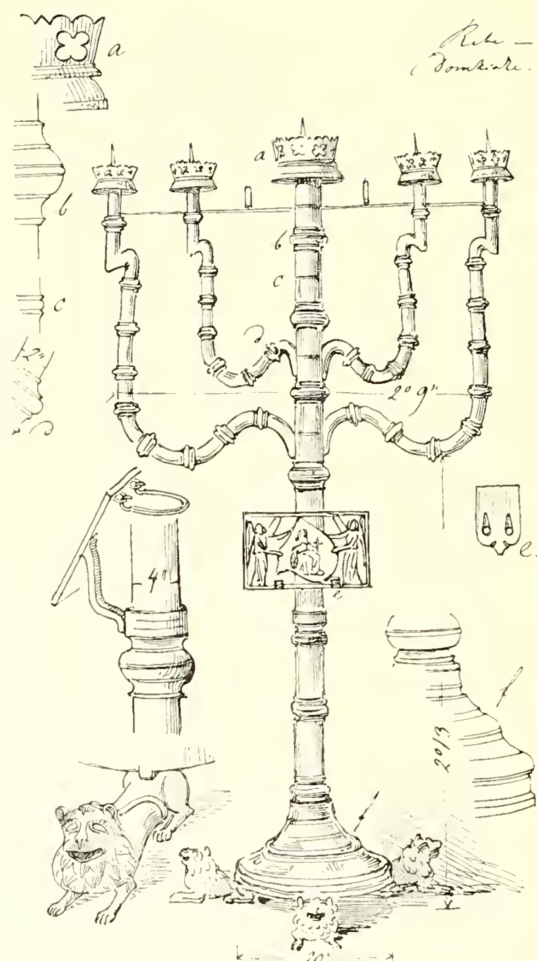

Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

Virkning. Over Bamberg kom jeg til Nürnberg, som har mistet en Del af sit gemytlige gammeltyske Liv, men som altid vil have Tiltrækning ved sine herlige Kunstskatte. Det ny germaniske Museum er i god Opvækst og indeholder en overordenlig omfattende og smuk Samling af gammeltysk Kunst. Regensburg, som har et fra Nürnberg saa forskelligt, middelalderligt Præg, er i de senere Aar bleven meget moderniseret, Stadsmurene er tildels nedrevne og Domkirken vil om kort Tid ligge paa en fri Plads. –

Dombaumeister Denzinger, som forestaar Domens Fuldendelse, har med stor Dygtighed opført Taarnene til Hjelmen, Stilen i den nye Tilbygning er i en noget afvigende strengere Stil end den øvrige Taarnbygning, men gør i sine Hoved-

masser en dejlig Virkning. Hr. Denzinger viste mig megen Forekommenhed og foruden sine Arbejdsplaner viste han mig en overordenlig interessant Samling af Haandtegninger paa Pergament, Udkast til forskellige af Tysklands berømteste Monumenter, samt førte mig ind i flere af de mærkelige gamle med Taarn og Kapel forsynede Privathuse i Regensburg. Den mærkelige St. Ulrichskirche bliver ogsaa restaureret, ligesom den gamle Dom St. Stephan, Korsgangen og Allerheiligencapelle. I Landshut overraskedes jeg ved at finde en smuk udviklet Murstensarkitektur i Kirkerne, meget lystige Gavle paa

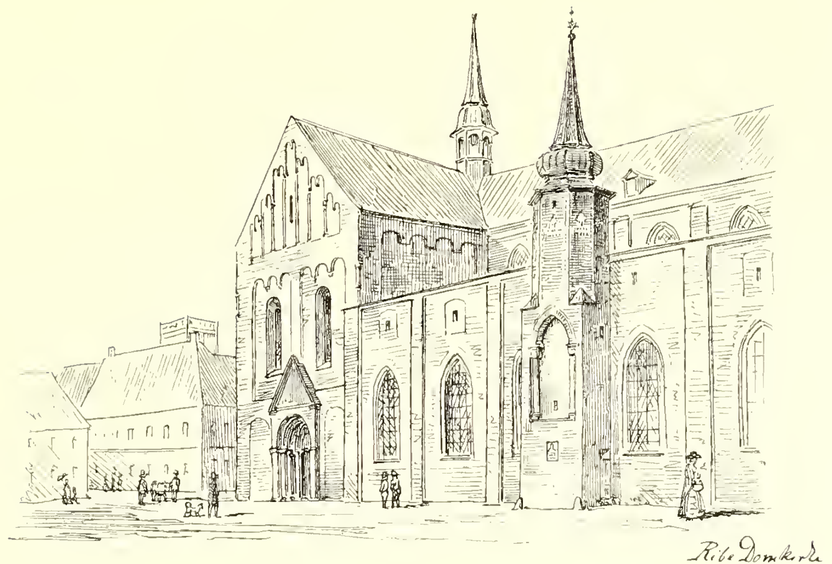

Blad af V. Dahlerups Skitsebøger.

Blad af V. Dahlerups Skitsebøger.

Privathusene og livlige, rige Vægdekorationer paa Slottet Trausznitz, udførte af italienske Mestre i den senere Middelalder. Herfra besøgte jeg Krypten i Freising og tog til München, hvor Professor L. Lange indførte mig i Arkitektforeningen, ligesom Arkitekturskolen med Velvilje blev mig vist. Den nye Maximillianstrasse og de fleste andre nye Bygningsværker i München er i en forunderlig urolig og pyntet Stil, men selve Arbejdet er udført med en overdenlig Elégance. En Udstilling af Industri- og Kunstgenstande, tilsvarende Kunstflidslotteriet i Kjøbenhavn, fremviste udmærket smukke Sager, især Gjørtler- og Bogbinderar-

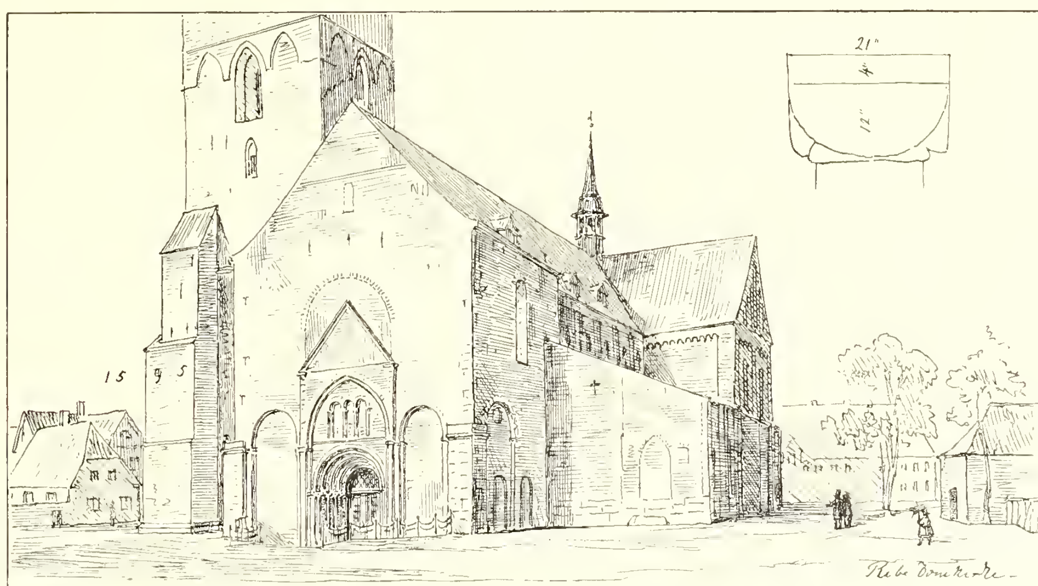

bejder. Et sjældent storartet Museum fremstaar ved Udstillingen af Modellerne fra Broncestøberiet. Fra München tog jeg over Stuttgart og Strasbourg til Paris, hvor jeg agter at blive nogle Maaneder.

Ærbødigst
Vilhelm Dahlerup,
Arkitecht.«

Paris, d. 20. Febr. 1865.

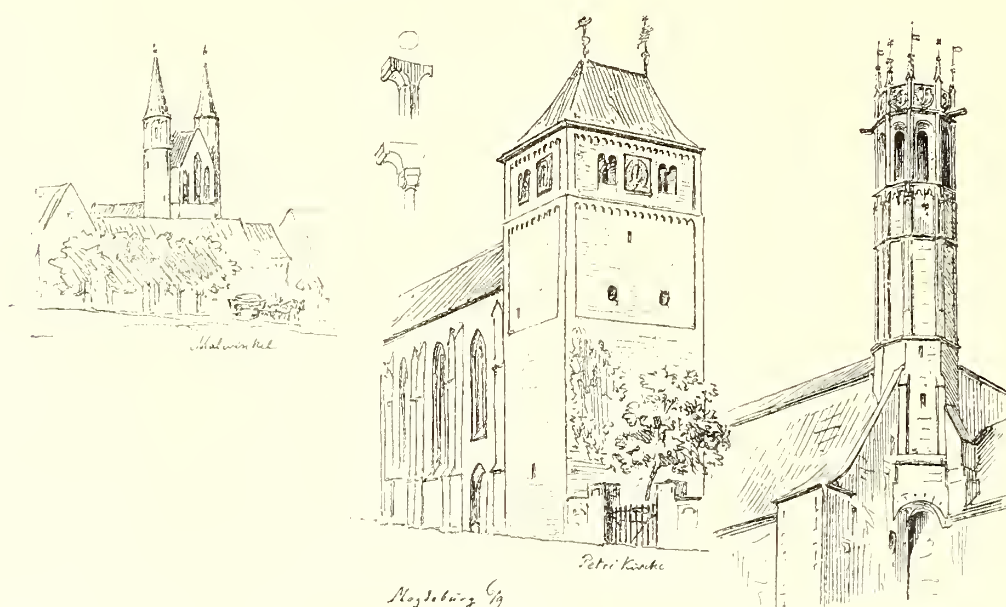
Efter grundig at have studeret Samlinger og Arkitektur, og efter at Wessel i April havde tiltraadt Hjemrejsen for at gøre »Tivolis Variété« færdig, pakkede Dahlerup sin Kuffert for saa smaat at begive sig ad Spanien til, hvor de to Kammerater efter Aftale igen skulde mødes. Efter et kort Besøg i Metz, Trier og Chartres gik Rejsen over Orleans, Tours, Blois, Poitiers, Angoulême og Bordeaux til Bayonne,

Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

hvor Dahlerup i nogen Tid ventede paa Wessel. Da denne stadig udeblev, overskred han imidlertid Pyrenæerne og holdt sit Indtog i Spanien, som bandt ham over et halvt Aar, og hvor han navnlig følte sig fængslet af den rige og ejendommelige mavriske Arkitektur. Rejseruten var følgende: Irun, San Sebastian, Burgos, Valladolid, Salamanca, Escorial, Madrid, Toledo, Cordoba, Sevilla, Cadiz, Gibraltar, Malaga, Granada, Valencia og Barcelona, derfra videre til Marseille.

Fra denne Rejse foreligger der en Mængde Breve, der viser, at Dahlerup baade havde Øjne og Øren med sig. Han er ikke længe om at finde sig til Rette, har Blikket aabent for Befolkningens Karaktertræk og smaa Pudsigheder, lever som en Spanier, og arbejder med utrættelig Energi. Andalusien er dog den Landsdel, hvor han befinder sig bedst. Alene i Granada slaar han sig ned i over to

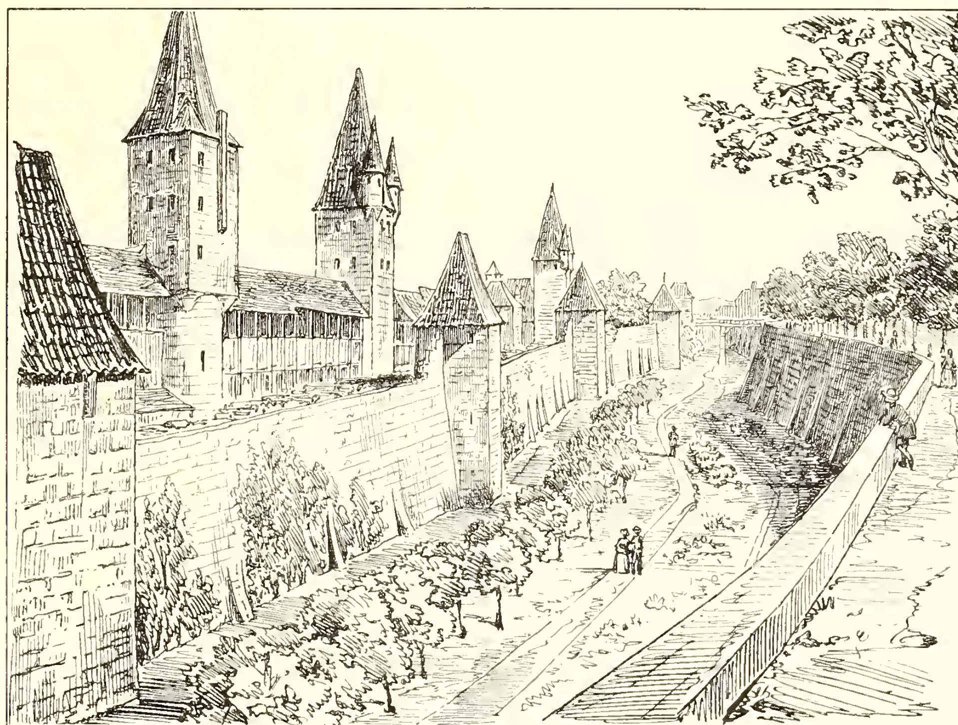

Fra Magdeburg. Blad af V. Dahlerups Skitsebøger.

Maaneder, og Opholdet paa det lille Hotel, hvor han er taget ind, former sig til det hyggeligste Familieliv. Værtinden, Doña Pepita de Oliva, der tidligere havde huset Arkitekturmaler Jacob Kornerup som Gæst, maler hans Portræt, inviterer ham med i Teatret og indbyder ham til, naar han faar tjent nogle Penge, at komme igen med sin Søster for at være hendes personlige Gæster, saa længe de maatte ønske det. Et virkeligt Venskabsforhold udvikler sig mellem den danske Kunstner, Hotellets faste Pensionærer og den jævne, men hyggelige og elskværdige Værtinde; Dahlerup kaldes af alle med det fortrolige Jens , og det var under gensidig Beklagelse og Sorg, at han sluttelig, først i Februar 1866, tog en kraftig Beslutning og brød op. Ud af Dahlerups Breve fra Granada aander der da ogsaa sand Begejstring; den prægtige Natur, den bedaarende Arkitektur og de hjertensgode Mennesker, der omgiver ham, alt dette virker harmonisk paa hans Sind og fylder det med Livslyst.

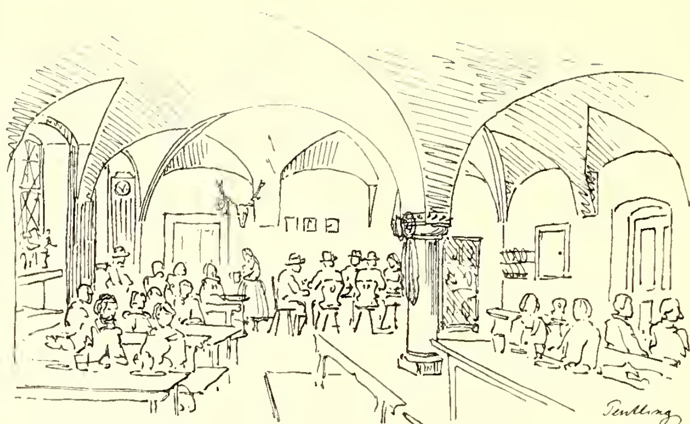
Naar jeg blev spurgt, skriver han, hvad jeg syntes bedst om i Granada,

vilde jeg ubetinget svare »*Generalif*«, et lille Lystslot, som ligger paa en Høj ovenfor Alhambra. Denne lille Dejlighed med dens yndige Haver indtager et Areal saa stort som Ballerup Præstegaard med Have, men Hovedbygningen er ikke saa stor som Stuehuset. Haven hæver sig terrasseformet op ad den temmelig stejle Bjergskraaning, alt er gennemrislet af Vand i hvide Marmorkummer og Kanaler, Vandspring og Bassiner. Bygningen er et fint lille Kniplingsarbejde, Vinduerne er fine aabne Gittre, Murene er dækkede med Indskriptioner og Ornamenter, dels blomstrende, dels i mathematiske Linier. Udsmykningen gaar endog saa vidt, at Murene paa flere Steder er gennembrudte; Solen skinner gennem Ornamenterne som mellem Træernes Blade. Tidligere har alt

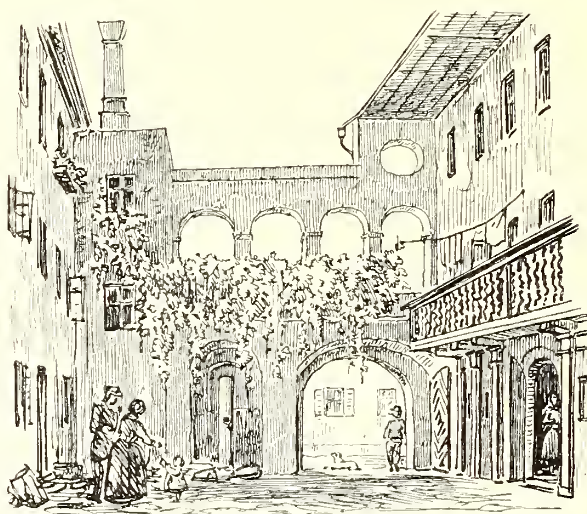
Fra Nürnbergs Fæstningsmure. Blad af V. Dahlerups Skitsebøger.

straalet i Guld og Farver, nu er det desværre barbarisk overkridtet med en Kalkkost. Der er kælet for hver en Plet Jord i Haven; paa Trapperne og langs Terrasserne staar Urter og Blomster; Cypresser og Laurer danne yndige smaa Skovpartier — ja det er ikke let at forstaa alt dette, naar man ikke har set det«. Ved Omtalen af det mavriske Palads i Alhambra skriver han endvidere: »Man træder ind i en stor Gaard, som næsten helt optages af et Vandbassin (Kvindernes Bad), langs de to Sider er der smaa Værelser for Tjenerskabet og for Gaardens Ende findes bag luftige Buer en Forhal og Ambassadorernes Sal. Her er ikke Tale om Vinduer og Døre, alt er aabent og luftigt, kun Buer, Søjler og høje Mure, bedækkede med et pragtfuldt Net af Ornamenter. Man træder ind i Løvegaarden, Søjlerne bærer ikke, de vokser op af Jorden; Buerne hviler ikke, de svæver i de forunderligste Former og forbinder sig med Hvælvingerne, der

ligner Drypstensgrotter, Biceller eller noget endnu besynderligere. Til alle Sider af Gaarden er Sale, den ene æventyrligere end den anden; dertil kommer den yndigste Udsigt over Omegnen, Granada og Generalif. — Med al den Frihed og Elegance har det hele dog en storartet fyrstelig Pragt. Men dette er langtfra alt, hvad Granada har at fremvise fra Mavrernes Tid. En Mængde Taarne har endnu rige Værelser, endog inde i selve Granada, men først i den senere Tid har Beboerne mærket, at der var Betydning ved alt det Krimskrams, der sad paa deres Vægge — det er derfor næsten overalt stærkt ødelagt. Granadas Stolthed er den vidunderlige Rigdom paa Vand. Vandet vælder ud af Jorden paa utallige Steder, ud af Alhambras Mure og ned ad *Generalifs* stejle Højder, det strømmer ikke alene i *Darro* og de tilstødende Bække, men ogsaa usynlig i murede Kanaler, under Husene og under Gaderne. Himlen er ren og klar og Solen har selv paa denne Aarstid Sommervarme — ja den, som ser sig i Stand til at bo i længere Tid paa dette fortryllende Sted, og ikke gør det — han er ma foi en Nar .

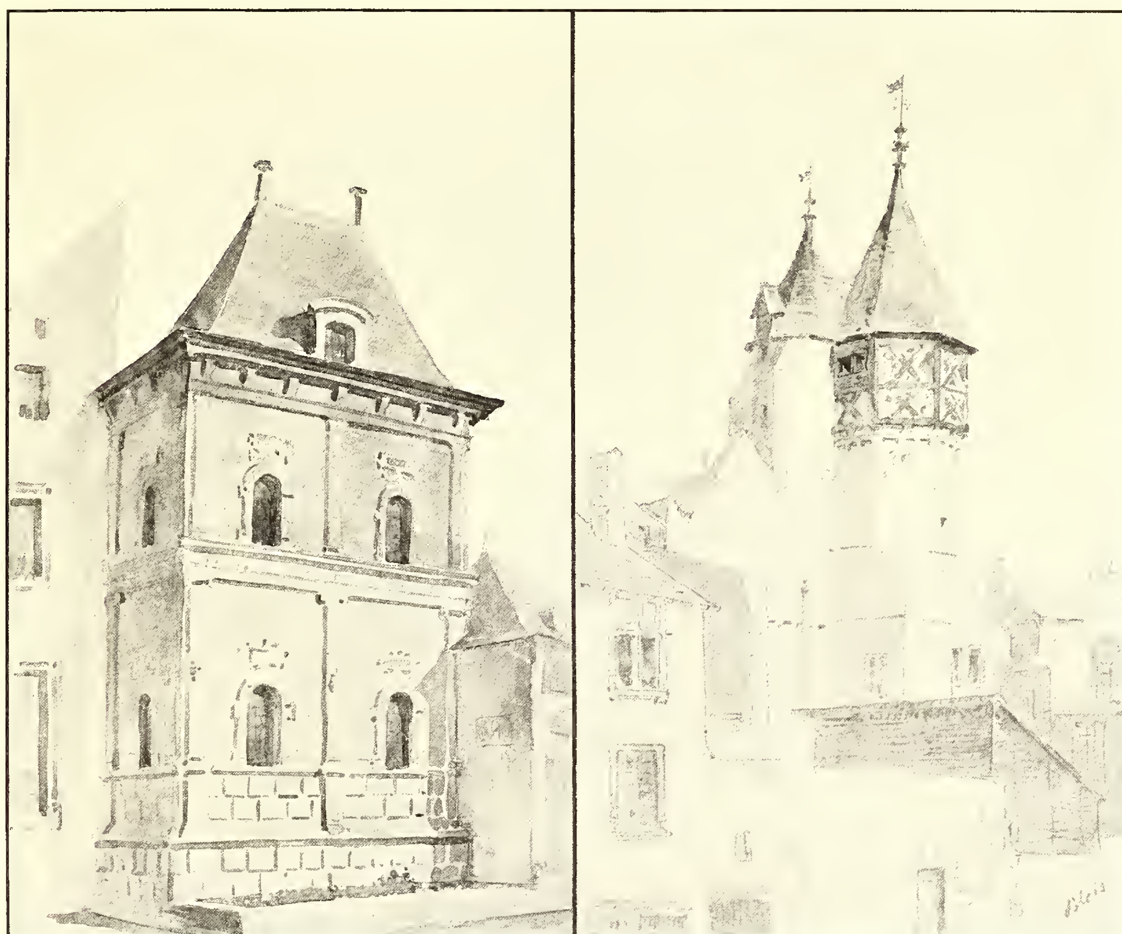
— Naar jeg Kl. 4 , hedder det i et andet Brev, slutter mit Arbejde paa Alhambra, er det min Fornøjelse at drive ned paa Promenaden og betragte Livet dèr; man ser Bønder ride hjem paa Rosinanten, drivende en Flok Æsler foran sig, Arbejdere — for ikke at sige Drivere — sidder i

Fra Regensburg.
Blade af V. Dahlerups Skitsebøger.

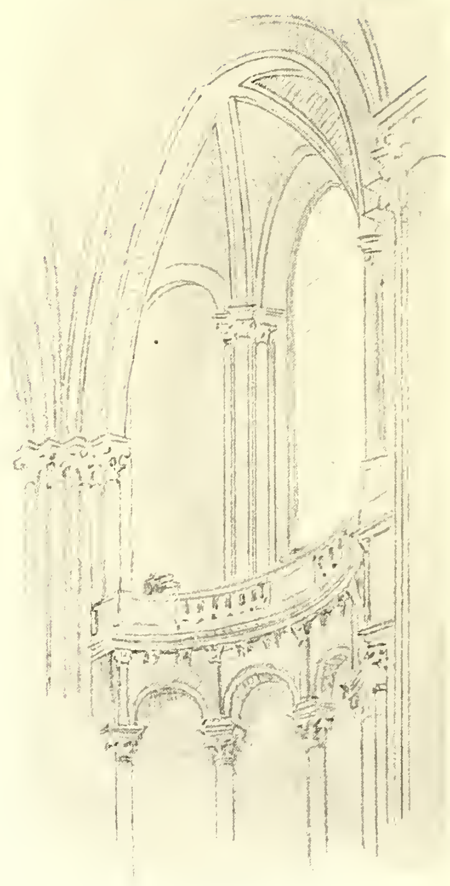
maleriske Grupper badende sig i Solen og en talrig Sværm spadserende. Herrerne hyllede i den folderige Kappe lige til Øjnene og med Hatten trykket dybt ned over Panden; de ser meget bistre ud i denne Positur, men de mener det ikke saa slemt; Damerne med Mantille eller et let Slør over Hovedet, forresten klædt efter Parisermode, men dog derfor langtfra lignende Pariserdamer, dertil er den andalusiske Type, Holdning etc. altfor ejendommelig. Elegante Herskabsvogne, med Kusk og Tjener og forspændte med sorte Muler, kører langsomt op

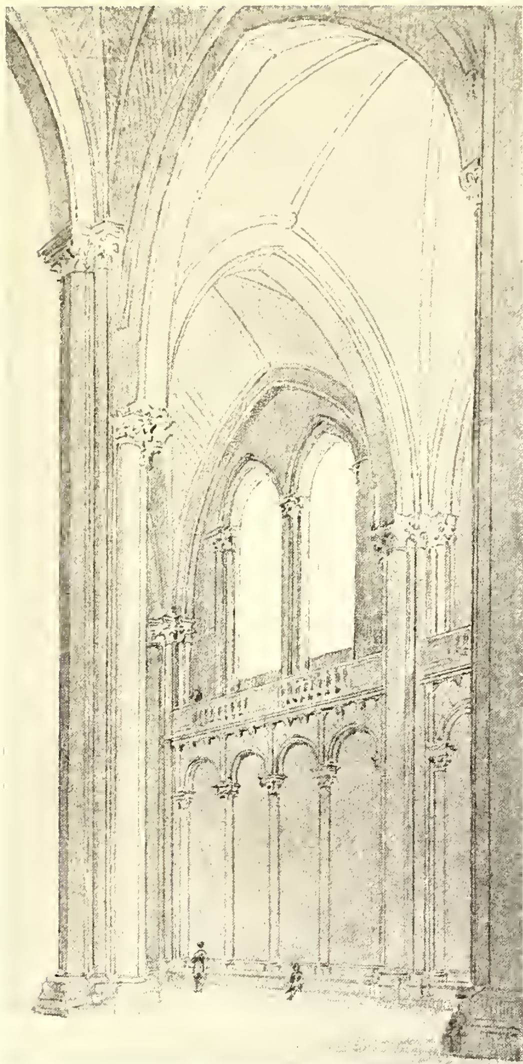
Skitsebogsblade fra Frankrig. Blois.

og ned ad Vejen, Kavalerer tumler vælige Hingste og Militærmusiken spiller. — Tiggere minder de forbigaaende om deres Fattigdom; enten faar de Almisse, eller bliver venskabeligst afviste med *Perdone por Dios hermano*, ɔ: Undskyld mig for Guds Skyld min Broder. — Vejen fører ud mod Sierra Nevada, denne vidunderlig skønne Baggrund til alt det skønne i Granada. Det er en sand Nydelse at betragte Sierraen, som paa denne Aarstid viser sig med stadig vekslende Udseende, snart nær, snart fjærn i en let Taage, snart glinsende med stærke Farver, snart mørk og alvorlig med Skyer hængende over den snedækte Ryg. — Konversationen paa Promenaderne drejer sig næsten udelukkende om de forbigaaende. Jeg har nogle Gange spadseret med et Par Studenter, som jeg bor i

Hus med; det forundrede mig den Mængde Damebekendtskaber, de havde, idet de hvert Øjeblik snart tiltalte en snart en anden. En Dag spurgte jeg, kendte De den Dame, De talte til. — Nej! det er første Gang, jeg ser hende. — Men hvad sagde De da til hende? — Jeg sagde hun var smuk, det kan de godt lide at høre. — Og ganske rigtig, nu hørte jeg hvor Komplimenterne strømmede: *Señora es usted maslinda que el sol* (De er skønnere end Solen) og *Sra — los ajos de usted eclipsan el sol, la luna, las estrellas* (Deres Øjne funkler stærkere end Solen, Maanen og Stjernerne). Da Julen nærmede sig, forandredes Scenen noget. En Række Boder blev opslaaet, Pladsen vrimlede af Bønder i fuld Puds og store Sværme Kalkuner, som uafladelig leverede Smaakampe. Boderne indeholdt mest Kager og Legetøj, smaa nydelige malede Figurer, dels Helgenbilleder, dels Nationaldragter samt tillige en Masse musikalske Instrumenter, som havde stærk Afsætning, især interesserede *Zambomba* mig. Det er en Urtepotte uden Bund, overspændt med et Trommeskind og midt i Skindet er anbragt et langt Rør. For at spille paa dette Instrument væder man Haanden og gnider op og ned ad Røret, hvorved der frembringes en Lyd, ikke ulig et Kobrøl. Det har mavrisk Oprindelse, men ledsager nu nogle underlige langtrukne Sange, som omhandler Christi Fødsel — det spilles i November og December og forstummer Julenat. Ogsaa min Familie, der var sammensat af Rejsende og Pebersvende, holdt *noche buena* ved at alle Husets Beboere Juleaften spiste ved samme Bord; den uundgaaelige Kalkun og en Masse Kager, Frugt og Vin var opmarscheret. Efter Bordet indbød min Værtinde mig til at besøge Teatret sammen med nogle af hendes nærmeste Bekendte. Teatret var fyldt, Okestret spillede Variationer over Zambombamelodier og der blev opvartet med nogle kaade Spektakelstykker. I en Mellemakt blev Nochebuenalotteriet trukket paa Scenen, Gevinsterne var dels Penge, dels Kalkuner etc. Derefter Ballet og endnu en Farce til at le af. Alt blev ledsaget af Klap, Raab og Sang af de muntre Tilskuere. — Vi kom ud paa Gaden, som vrimlede af Mennesker i den gladeste Stemning, dansende, syngende og spillende *Zambomba*. Vi standsede udenfor Kathedralen. Efter et Øjebliks

Skitsebogsblad fra Kirken i Poitiers.

Skitsebogsblad fra Kirken i Poitiers.

Venten forkyndte Klokkerne Midnatstimen; *Zambomba* knustes mod Stenbroen, Kirkedørene aabnedes og Menneskemassen strømmede ind i den oplyste Kirke, hvor Orgeltoner, Castañetter og blæsende Instrumenter bruste imode. Røgelseskyerne indhyllede det glimrende belyste Alter og Præster i pragtfulde Kaaber begyndte *Misa del gallo* (Hanemessen).

Hele Natten genlød af Sangen:

Esta noche es Noche buena
Y mañana es Navidad
Y vamos à armar la gorda
Y viva la liberdad!

(Det er Juleaften og i Morgen er det Juledag, lad os derfor gøre Kommers og lade Friheden leve!)

I Marseille, hvor Dahlerup traf Wessel, som da var for udgaaende til Spanien, opholdt han sig en Maanedstid, og herfra sendte han, d. 20. Febr. 1866, Akademiet sin Ansøgning om tredie Aars Stipendium. I den Skrivelse, han medgav Ansøgningen, gør han udførligt Rede for, hvorledes han har brugt sin Tid i Frankrig og Spanien. Om Opholdet i det sidstnævnte Land hedder det bl. a.:

Udbyttet af Tegninger fra min Rejse i Spanien har ikke været saa stort, som jeg havde haabet, thi mange Hindringer er blevet lagt mig i Vejen. Der er indført en meget stor Strenghed ved Opsynet med de vigtigste Monumenter; det er saaledes ikke tilladt at „berøre Murene“, hvormed menes, at man ikke maa benytte Stige eller andre nødvendige Hjælpemidler til Opmaaling — ja man fatter endog en ufattelig Mistanke til den, som betragter Monumentet, saa at Folk, som blev mig medgivet, efterat Tilladelsen til at tegne „Prospekter“ var erhvervet, hemmelighedsfuldt har udspurgt mig, om jeg dog ikke alligevel var udsendt af den franske Regering.

I alle de Byer, som jeg har besøgt, har jeg truffet en stor Rigdom paa Kunstværker i alle Kunstretninger fra de forskellige Tidsaldre, saavel den elegante spanske Renæssance, som en storslaaet Gotik og mauriske Bygningsværker i deres mange Nuancer, en talrig Mængde fortræffelige Malerier, saavel i Museerne som i Kirkerne, samt en højst interessant Skulptur, især malet Træskulptur — derved er mit Ophold i Spanien blevet meget længere, end jeg forud havde

bestemt, og da der her paa alle Maader bliver trukket paa den Rejsendes Pung, har mine Finanser lidt et betydeligt Nederlag, dog vil jeg ikke trætte Akademiet med slige Sorger, men haaber her fra Marseille at kunne hjemsende nogle af mine Arbejder.

I Spanien var *Burgos* den første større By, hvor jeg opholdt mig i længere Tid. Katedralen her er et Kæmpeværk og Kuplen, som er ca. 300 Aar yngre end selve Kirken, gør en forbavsende Virkning; i *Cartuja de Miraflores* findes to Monumenter i blomstrende Gotik, som er det fuldendteste, jeg har set i den Art. — I *Valladolid* fængslede især Museet min Opmærksomhed, saavel hvad Træskulpturer og Broncer, som hvad Malerierne angik; Bygningen selv har en prægtig Renæssancefaçade, Katedralen er en imponerende, men ufuldendt Bygning, opført efter HERRERAS Plan. Derfra gjorde jeg et Sidespring fra Jærnbanen for at besøge *Salamanca*, som ejer et sandt Mylder af interessante Kirker og Paladser, og er aldeles uberørt af den nyere Tids voldsomme Haand, der ellers har handlet saa uskønsomt i Spanien; herfra tog jeg til *Escorial*, denne tunge kolde Granitklods, som har hele sin Berømmelse i sin store Masse; selv den forresten storartede Trappe, som er smykket med LUCAS GIORDANOS Frescomalerier, kan ikke tiltale; det var derfor en slaaende Modsætning at komme til *Madrid* med sit statelige kongelige Palads og det uskaterlige *Museo real*, hvor man gaar fra Mesterværk til Mesterværk af alle Skoler. Ogsaa af nyere Bygninger har Madrid ypperlige Ting, men de er mest udført af franske Kunstnere. Jeg fik her en Mindelse af Koleraen og maatte derfor rejse, hurtigere end jeg havde ønsket. Jeg kom til *Toledo*, her finder man en kostelig Samling af gotiske Kirker, Synagoger, Moskeer, gamle Stadporte og smaa mauriske Palæer, alt nyt er slet her og alt gammelt fortræffeligt. *Cordoba* har ikke stort andet end Katedralen af Interesse, men saa meget, der end er forstyrret af dens oprindelige Plan, giver den dog endnu et herligt Billede af hvad det store Maurerfolk har kunnet udføre, og Kapellet *el Mihrab* er et sandt æventyrligt Værk. Da jeg kom til *Sevilla* rasede Koleraen dér, og jeg fik en saa alvorlig Paamindelse derom, at jeg var glad ved kun en Nat at blive straffet for min Uforsigtighed, jeg fik dog set den dejlige Katedral *Al cazar* og *Casa de Pilatos*. Over *Cadiz* tog jeg til *Malaga* og derfra til *Granada*; at jeg her blev aldeles indtaget i *Alhambras* Rigdom, *Generalif*, den yndige Natur og det muntre, maleriske Folkeliv, er jo ganske naturligt; efter et længere Ophold her tog jeg tilbage til Malaga for derfra at gaa til *Carthagena* og *Valencia*. V. har ogsaa meget af Interesse, saasom Silkebørsen og en smuk gotisk Bygning, ligeledes enkelte Dele af Katedralen. Den sidste By, som jeg besøgte i Spanien var *Barcelona*, den rige store Handelsby; Kirkerne her har en ejendommelig Karakter og er prydede med ualmindelig smukke Portaler, det store Teater er ypperligt, saavel Dekorationen som Planen. Noget større kunstnerisk Liv har jeg ikke fundet i Spanien, især hvad Arkitekturen angaar; det nye, der er udført er næsten udelukkende i den nye Parisermaner. Jeg var saa heldig i Toledo at gøre Bekendtskab med en spansk Arkitekt VIAPLANA, som udfører Tegninger til et betydeligt kunsthistorisk Værk over spanske Monumenter. V. havde i to Aar arbejdet paa 4 geometriske Tegninger af Dom-

kirken i Toledo, jeg maa tilstaa, at jeg aldrig har set Mage til Elégance og Nojagtighed. Fra Barcelona tog jeg over Nimes og Arles til Marseille —

Efter et Besog i Genua begav Dahlerup sig over Civita Vecchia til Rom. Den Folelse af Livslyst og Begejstring, der aander ud af Brevene fra Granada, træder ganske i Skygge for den Beruselsesfolelse, der griber ham straks efter Ankom-

Fra Granada. Efter Akvarel af V. Dahlerup.

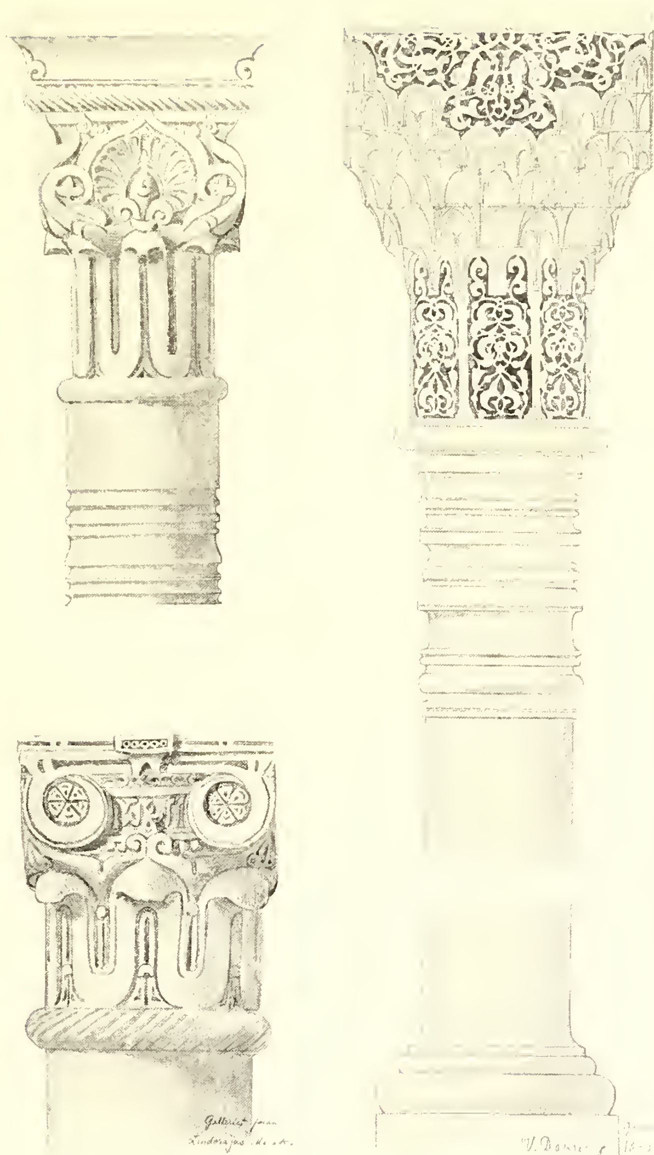
sten til den hellige Stad. Han foler sig ikke længere som ny i et fremmed Land, alt er hjemligt for ham, Dagene flyver med Munterhed og Nydelse af den uendelige Mængde af Kunstskatte, altid omgivet af gamle og nye Venner .

Han finder sig paa Monte Pincio omgiven af Skandinaver paa alle Sider. Her er Maleren Reinau, la Cour, Kand. Thiele, Billedhugger Evens, den svenske Arkitekt Gustaf Dahl — den senere Professor og kgl. Intendant — og de norske Billedhuggere Fladager og Budal, af hvilke den sidste, der i sin Tid var kom-

men til Kjøbenhavn med Nebelong, nu var beskæftiget med at kopiere Buster i Vatikanet. Iøvrigt gjorde Dahlerup dernede Bekendtskab med en stor Mængde Skandinaver fra Kunstens og Literaturens Verden, saaledes Henrik Ibsen og Frue samt den gamle Billedhugger Holbeck, der allerede den Gang havde været 25 Aar i Rom. »Han har alle en gammel Kunstnervens Dyder og Lyder,« skriver Dahlerup, »hans Person er høj og slank, hans Stolthed er hans ualmindelig smukke store, hvide Skæg og hans krusede Manchetter om de fine hvide Hænder; han hader Selskabsliv og Taler, men vilde dog mindst af alt undvære sit Selskab af unge Kunstnere, for hvem han uophørlig holder lange Taler om Kunst, om sit Ungdomsliv og om Nutidens Naragtighed.«

Fra en Fodtur til Tivoli og videre ud i Bjergene kommer han »lige saa forbavset som henrykt« hjem, men udbryder kun »Skade! Skade! at man ingen akademisk Arkitektur finder paa disse Steder, jeg vilde saa gyselig gærne gøre flere saadanne Ture — dog nu skal jeg igen paa Museer og være alvorlig.«

I de tre Maaneder, Opholdet i Rom varer, gennempløjer han Museerne, tegner paa Livet løs og er ustandselig i sin Iver for at studere den Uendelighed af klassiske Ruiner, han over alt løber paa. Klosteret St. Pauli og en af Ekskongen af Neapels Villaer, der ligger et godt Stykke udenfor Byen, er endvidere et længere Tidsrum Genstand for hans Studier — kort sagt, han sparer sig ikke, men han har ogsaa en Følelse af, at Opholdet vil blive kortere, end han oprindelig havde planlagt det. Det tredie Aars Stipendium, som han saa sikkert havde gjort Regning paa, synes at udeblive, Akademiet lader ikke høre fra sig, og da der endelig kommer et Svar, viser det sig ganske rigtigt, at det kun har haft 300 Rdlr. til overs for ham. Det synes at fremgaa, at der ved denne Lejlighed har gjort sig Intriger gældende. Skønt Dahlerup, som før nævnt, havde hjemsendt Tegninger fra Paris, og skønt han, som det fremgaar af Brevene til Hjemmet, ogsaa fra Marseille havde sendt en Kasse Tegninger, der dog, da Stipendiekomiteens Indstilling falder, ikke havde naaet Bestemmelsesstedet, mener man dog at kunne forbigaa ham. Forhandlingsprotokollen for 24. April 1866 meddeler herom følgende: »Comitéen har ikke fundet Anledning til at forlænge Understøttelsen med en større Sum, da hans (ɔ: Dahlerups) Virksomhed paa Rejsen ikke er bleven kundgjort ved hjemsendte Arbejder.« Vistnok ikke med Urette havde man en af hans Kolleger mistænkt for at have modarbejdet ham i Kjøbenhavn, bl. a. ved at fortælle det vitterligt usande, at Dahlerup havde moret sig mere i Paris end just studeret. Det var Dahlerups Trang og Lyst til at tegne, der gav Anledning hertil. Han hørte ligesom J. Th. Lundbye og Adolf Kittendorff til en nu uddød Race af Kunstnere, der altid tegnede, det være sig i Selskab, ude i Naturen, paa Veje og Stræder. De fæstede alt, hvad de saa, paa Papiret, og naar Dahlerup rejste, havde han ikke alene sin Opmærksomhed henledt paa Arkitektur, men paa alt, hvad der levede og rørte sig. Saaledes opstod Serien af Billeder fra det offentlige Liv i Paris. Men at en Arkitekt kunde se paa andet end Bygninger, ja endog tegne Genrebilleder, blev af den nævnte Kollega, der samtidig opholdt sig i Paris, betragtet som et lastværdigt Misbrug af Stipendiet, og da den samme nidkære Bygmester kom hjem, fortalte han Kunst-

Studietegning fra Granada.

akademiet, hvilket Tidsfordriv der gik i Svang, og hvor lidet Arkitekturens Studium fremmedes ved, at der i Stedet tegnedes Droskekuske, Gadesælgere og Interiorer fra Café de la Règence. Angiveren havde Held med sig, han fik selv et Stipendium, medens tredie Aars Stipendium blev unddraget Dahlerup. At domme efter et af Dahlerups Breve fra Spanien, synes han allerede den Gang at have haft en Anelse om, at der var Ugler i Mosen. I Anledning af, at ROBERT WATT havde meddelt ham, at nogle Tegninger fra Paris var offentliggjorte med hans Navn i Illustreret Tidende , skriver han: Jeg havde troet, det var hans Hensigt at benytte dem som anonyme Illustrationer — naar nu blot ikke det værdige Akademi bebrejder mig at benytte mit Stipendium til Narrestreger.

Efter ca. 3 Ugers Ophold i Neapel og Pompei ofrede Dahlerup igen et Par Dage paa Rom, men maatte saa hjemefter. Den 31. Juli 1866 forlod han Pavestaden, og i Lobet af 14 Dage hastede han derefter gennem Italien, hvor han dog fik Tid til at besoge Perugia, Firenze, Siena, Orvieto, Pisa, Bologna, Parma og Milano. Over St. Gothard, Luzern, Basel og Carlsruhe fandt derefter Hjemrejsen Sted.

Optændt af Iver efter at tage fat paa praktiske Opgaver, med en solid Bagage af Skitser og Tegninger og opfyldt af kunstneriske Indtryk, men ogsaa med en vis Bitterhed i Sindet mod det utro Akademi, satte han efter to Aars Fraværelse igen sin Fod paa dansk Grund. I et Brev, han nogle Maaneder efter sendte sin gamle Lærer HOEGH-GULDBERG, indflettede han, som han saa mange Gange tidligere havde gjort, en allegorisk Tegning, der denne Gang skulde forestille ham selv med Hovedet fuldt af arkitektoniske Indtryk. Brevets Ordlyd er folgende:

Kære gamle Mester! Kan De fatte, at jeg har været i Landet siden September Maaned og dog holdt mig udenfor Omverdenen lige til nu; jeg kan kun forklare

det med, at jeg maa have Klapperslangenatur; først rejser jeg Verden rundt og sluger Alverdens Herlighed og derefter ligger jeg i Dvale i hele 4 Maaneder.

I Balderup har jeg ruget over og udruget mine Skatte og til Nytaar tager jeg fat paa min Gerning i Kjøbenhavn. De kan tro, kære Hr. Guldberg, at det var et paradisisk Liv, som især, nu det er afsluttet, udfolder sin hele Rigdom. Mine hjembragte Studier har endnu ingen set, saa det hedder vel endnu: en haabefuld ung Mand, men om nogen Tid skal jeg efter gammel Skik udkramme det hele for det utro Akademi. Jeg kalder Akademiet utro fordi det sviglede, da jeg havde mest Brug for dets Gunst. Nu, jeg er kommet hjem, kan jeg vel sejle min egen Sø, men at de forstyrrede min Rejseplan ved at nægte mig Stipendium for det tredie Aar, det er nærved at være utilgiveligt — hvortil al deres Opmuntring og skriftlige Anerkendelser, naar det ender med Vilkaarlighed — men hvad nytter det at mukke, thi hvem er Akademiet, det er ikke mig og ikke mig, siger de alle. — Jeg har vel ogsaa faaet nok for den Virksomhed, der venter mig. — Smaalighed og Lapperi er jo det meste, man ser om sig, Arkitekturen gaar omkring her i Landet med et skulende Ansigt. Saa — nu har jeg mukket, jeg mener det maaske ikke saa slemt og har i det mindste ikke Vanskelighed ved at vaske Sværten af mine Tanker. De maa komme herover, kære gamle Mester, saa skal vi kramme hele Kisten ud, baade med Tegninger og Erindringer, og lad os tale os varme — rigtig kunstnervarme. La Cour traf jeg, som De maaske vèd, i Rom, men hvori kan det stikke, vi kan slet ikke tale sammen uden Disput, og dog er jeg overbevist om, at vi er enige. — Nu mangler der mig kun noget at begynde med herhjemme, man bliver jo saa sprættende fuld ved den idelig Nyden Kunstværker, at det tilsidst maa komme til selvstændig Produktion, om det saa var ud af Sidebenene — men en sund Retning maa det have og nu gælder det at holde den rigtige Kurs uden Skoletvang og uden Galskab. Gamle Hetsch døde da, mens jeg var ude, og Nebelong har slaaet sig fra Akademiet, Meldahl skal regere og han spiller den naadige mod mig, men Pokker tro ham. — —

Et glædeligt Nytaar og de kærligste Hilsner til Deres Kone og Børn. Lad det ikke vare for længe inden De stiller min Længsel efter et Brev og saa lev vel kære gamle Mester.

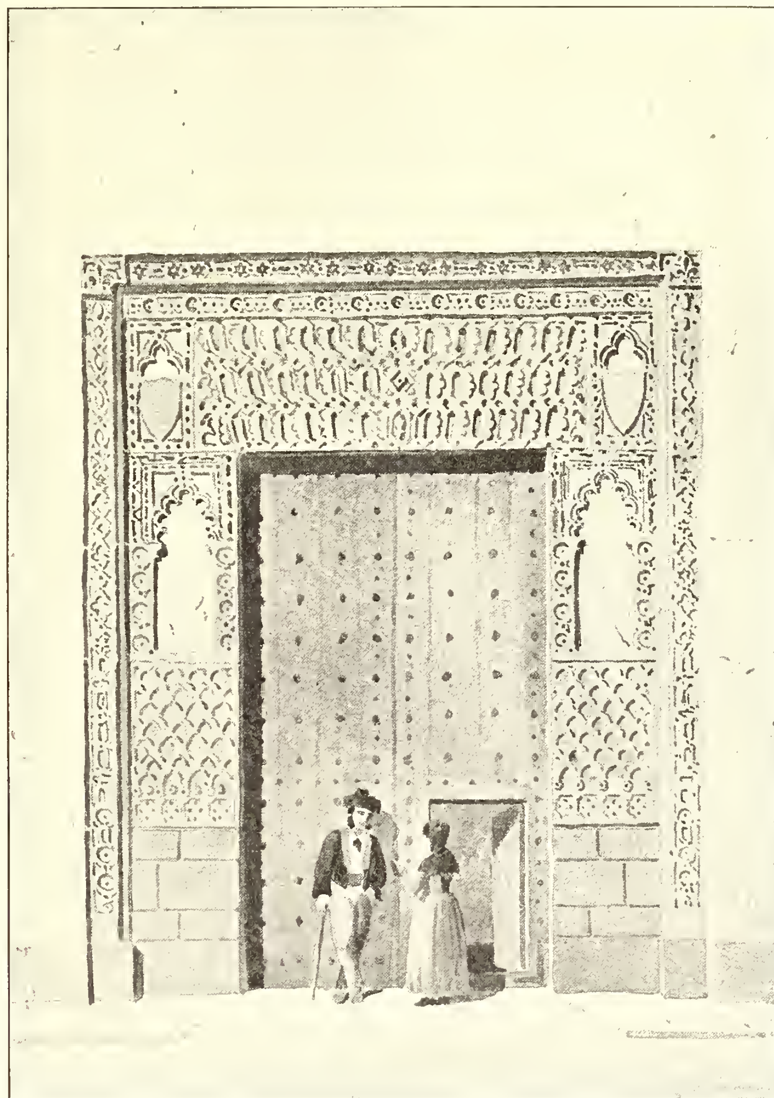
Deres hengivne
Vilhelm Dahlerup.

Balderup, d. 25. Dec. 1866.

Her ser De en Arkitekt, som er kommet hjem fra Rejsen.

Dahlerup har senere med enkelte længere Mellemrum foretaget en stor Mængde Rejser, af hvilke ingen dog havde det Omfang eller den Udstrækning i Tid som Guldmedaljerejsen. Af denne Grund, og fordi Rejserne i de unge Aar ubestrideligt har haft den største Indflydelse paa hans Virksomhed, har vi omtalt den saa udførligt. For de øvrige Rejsers Vedkommende vil det derfor være tilstrækkelig udtømmende at give en kort Oversigt.

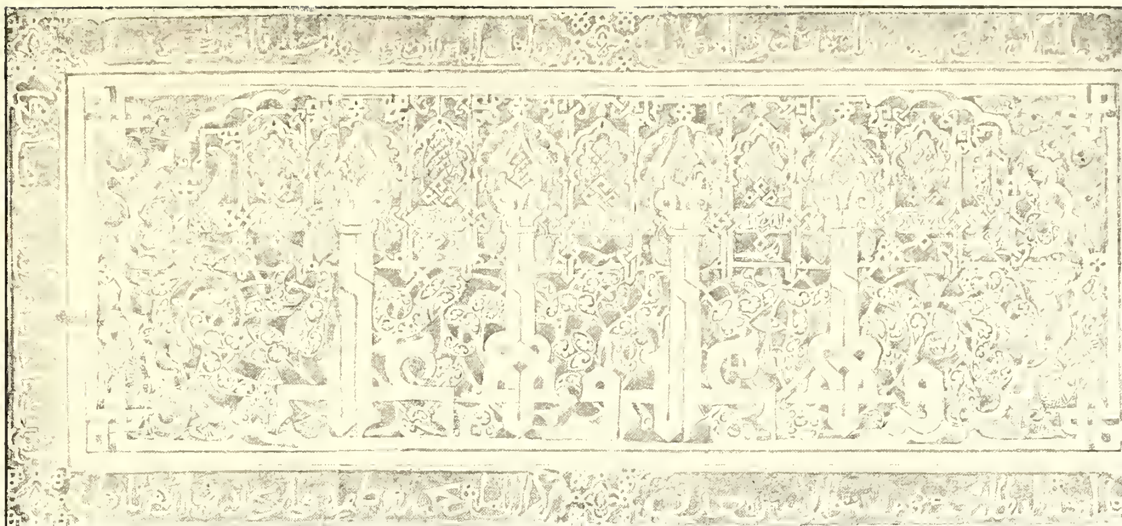
Fra Granada. Efter Akvarel af V. Dahlerup.

I Anledning af det nye kgl. Teaters Bygning foretog Dahlerup i 1871 en Rejse til Berlin, Leipzig, Wien, Hannover og Hamburg. Paa lignende Maade gav Opførelsen af Hôtel d'Angleterre 1873 Anledning til Rejser i Schweitz og Sydtyskland. I 1878 besøgte han i Anledning af Verdensudstillingen Paris, hvorfra han gjorde en Udflugt til Spanien, og i 1890 var han i Tyskland, Holland og Belgien for at gøre Studier til Kunstmuseet. I 1891 og 92 foranledigede Frihavnsanlæget Rejser til Hamburg og Bremen, Øland og Stockholm, og desuden foretog han

det sidstnævnte Aar en Udflugt til Wien og Venezia. I 1894 var han paany i Italien, Venezia og Firenze, i 1895 kaldte Afsløringen af Theofilus Hansens Monument ham til Wien, i 1897 besøgte han Rom, Napoli og Sicilien, i 1898 Paris, i 1902 Paris, Heidelberg og Strassburg, og endelig deltog han 1904 og 1906 i Arkitektkongresserne i Spanien og London.

I sin Egenskab af Jurymedlem ved Udstillingen i Philadelphia besøgte han i 1876 denne By samt New-York, Washington, Niagara og Boston. I denne Forbindelse kan det for øvrigt nævnes, at Dahlerup endvidere har været Jurymedlem ved Udstillingerne i Malmø 1882, Paris 1878 og ved den store nordiske Udstilling i Kjøbenhavn 1888.

Studietegning fra Granada.

DAHLERUPS SENERE LIV

Afslutningen af den store Rejse drager Skellet mellem Ungdoms- og Manddomsaarene; Arbejdets Tid er nu inde, de mange og store Byggeforetagender, det efterhaanden faldt i Dahlerups Lod at udføre, optager hans hele Virken — de fortæller hans senere Liv. — Den friske og frejdige Kunstner bliver nu den utrættelige og flittige Arbejder, men altid den samme hensynsfulde og hensynstagende Arbejdsleder, den trofaste Ven og indenfor den store Kreds af Kunstnere og Haandværkere, Embeds- og Forretningsmænd, som hans Virksomheder førte ham ind i, den samme elskværdige, velsete Gæst, som i de unge Aar.

Gotiken, han oprindelig synes at have haft særlig Kærlighed til, fortrænges nu ganske af Renæssancen, som han i Italien har studeret baade med Flid og stor Interesse, og i hvis Aand han saa fuldstændig har indlevet sig. Derfor glemmer han dog ikke helt den mavriske Arkitektur, for hvilken han under Opholdet i Spanien blev saa begejstret. Han foreslaar den anvendt i Hôtel d'Angleterres Kafé og benytter ved Jesuskirkens Dekorering og Elefanttaarnets Opførelse forskellige Motiver, som han har hentet fra Andalusien.

Hovedpunkterne i Dahlerups senere Liv falder naturligt sammen med hans største Byggeforetagender, saasom det kgl. Teater og Hôtel d'Angleterre, Ny Carlsberg Bryggerierne, Jesuskirken og Glyptoteket, Kunstmuseet og Frihavnsanlæget. Under det kgl. Teaters Periode ser vi ham, den endnu yngre, livlige Mand, som Midtpunkt i den store Kreds af Kunstnere og Haandværkere, der var hans Medarbejdere; derefter følger Samarbejdet med Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen, det han selv betegner som „hugget i Sten“, og endelig de sidste Aartier, hvor Familielivet gør sine Krav gældende, og hvor han ofrer Hjemmet den sparsomt tilmaalte Fritid, hans travle Arbejdsdag levner ham. Dahlerup blev nemlig sent gift. Den 18. December 1885 ægtede han Frøken Marie Vilhelmine Koch, der er født den 17. Januar 1861 og Datter af afdøde Provst Hans Peter Chr. Koch

i Damsholte paa Moen. Af deres to Born er den ældste Marie fodt d. 30. August 1887, den yngste Flemming d. 25. Juni 1891. Denne Sons Daabsdag, d. 15. November s. A., blev i dobbelt Forstand en Mærkedag i Dahlerups Liv, den foregik nemlig ved Jesuskirkens Indvielse. Dr. phil. Carl Jacobsen stod Fadder.

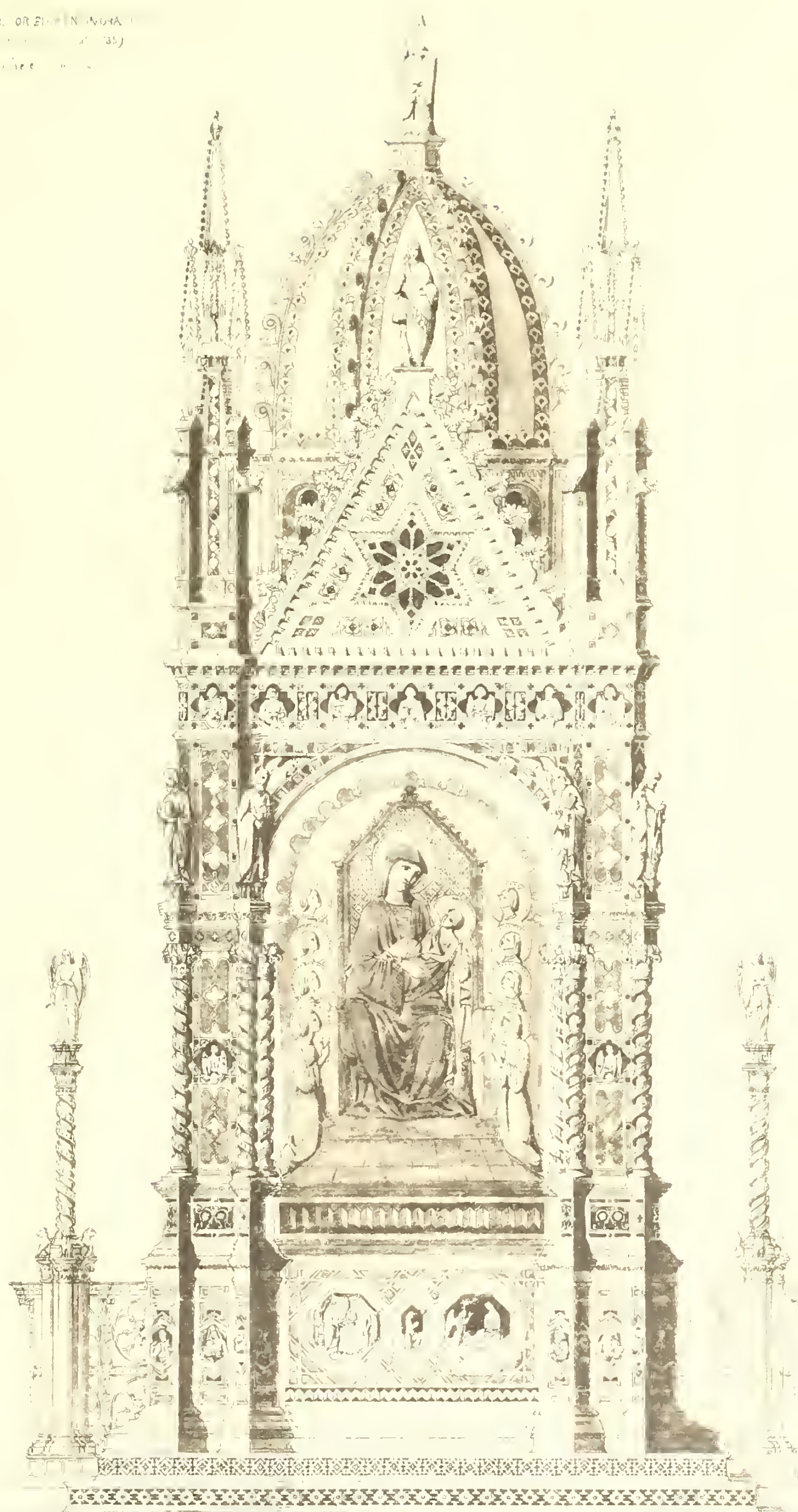
Til sin Slægt har Dahlerup altid folt sig noje knyttet; Brevene fra hans Rejser viser ham som den altid betænksomme, kærlige Son, der stedse har Hjemmet i Tankerne, det Hjem, der i sin Tid i Ballerup og senere i Kjobenhavn, efter at Faderen i 1878 havde taget sin Afsked som Sognepræst, stadig var Samlingsstedet for Bornene og deres Venner. Begge Forældrene opnaaede iovrigt en meget hoj Alder; Faderen dode i 1889, 87 Aar gammel, Moderen i 1885 i en Alder af 80 Aar. Af Brodrene er den ældste, Frederik Dahlerup, Sognepræst for Store og Lille Fuglede; den næstældste, Hans Dahlerup, dode i Efteraaret 1896 som Herredsfoged i Lejre.

Den 25. April 1871 blev Dahlerup Medlem af Akademiet, men udtraadte igen heraf i 1883, da han var misfornojet med den Ordning, som den nye Fundats (af 31. Decbr. 1882) medforte med Hensyn til Akademiets Sammensætning. Forhandlingsprotokollen for 9. Marts 1883 meddeler herom folgende: „Udenfor Dagsordenen bad derpaa Dahlerup om Ordet for at meddele, at det var hans ufravigelige Onske at udtræde af Akademiet. Direktoren (Meldahl) fraraadede ham at gore et saadant Skridt, da det let kunde misforstaas under den vanskelige Situation, hvori Akademiet befandt sig, og anbefalede ham at udsætte sin Beslutning og afvente Situationen. Da Dahlerup ikke onskede denne Sag diskuteret, gik Forsamlingen, efter nogle Udtalelser af Heinr. Hansen, Aagaard, Klein, Vermehren, Hertz og Schiott, der alle beklagede Dahlerups Beslutning og sluttede sig til Direktorens Forslag, over til den folgende Sag paa Dagsordenen.“ — I 1887 lod han sig imidlertid vælge ind i Akademiraadet, hvor han havde Sæde indtil 1899; d. 12. Marts 1888 valgtes han til Medlem af Akademiets Skoleraad og d. 21. Oktober 1889 valgtes han til Akademiraadets Delegerede ved Teknisk Skole.

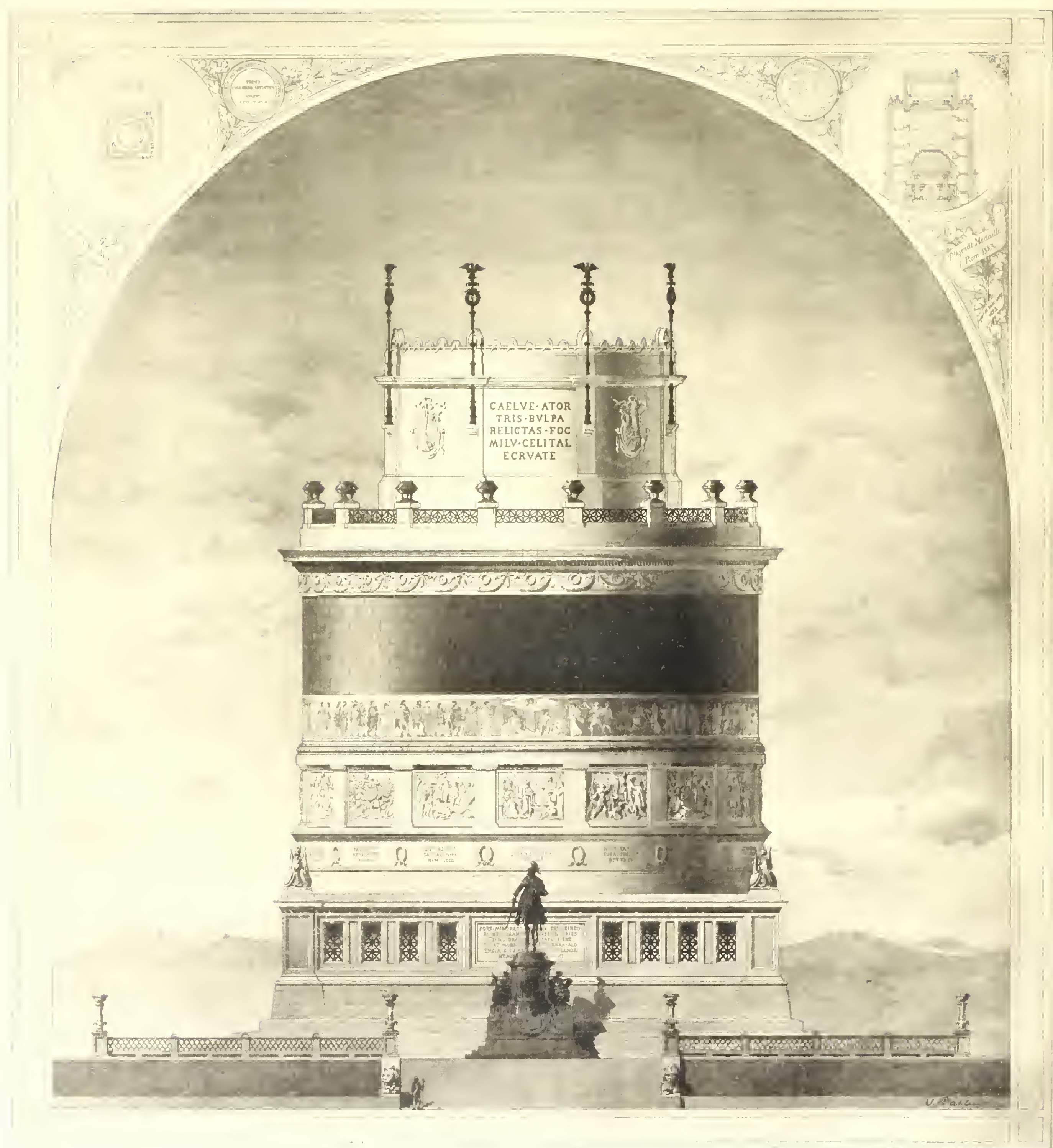
I Aarenes Lob har Dahlerup med stor Hæder deltaget i flere Konkurrencer, der bl. a. forte til, at Arbejdet ved Opforelsen af Huitfeldt-Monumentet, det kgl. Teater, Kunstmuseet og Frihavnsanlæget overdroges ham. Desuden vandt han i 1882 Præmie i en Konkurrence om et Mindesmærke i Rom for Kong Victor Emanuel og i 1890 for sin Deltagelse i Konkurrencen til Kjobenhavns Raadhus.

Offentlige Æresbevisninger er ogsaa i vid Udstrækning blevne ham til Del. Ved det kgl. Teaters Indvielse udnævntes han til Professor, i 1883 dekoreredes han med Ridderkorset, i 1892 udnævntes han til Etatsraad og dekoreredes med Officerskorset af den græske Frelserorden, i 1895 fik han Dannebrogsordenens Solvkors og i 1896 Kommandorkorset af Stanislausordenen.

Blandt Æreshverv, der har været ham overdragne, kan desuden nævnes, at han i 1887 var Medlem af Komiteen til Bedommelse af Tegninger til Kristiansborg Slot, og at han var Jurymedlem ved adskillige inden- og udenlanske Udstillinger. Pariserudstillingen i 1879 gav iovrigt Anledning til, at han hædredes med en Fest paa Skydebanen. I en lang Aarække har han dertil været Medlem af Bestyrelsen for Theofilus Hansens Rejselegat og for Husflidsselskabet.

STUDIE FRA OR SAN MICHELE. FLORENZ

PRÆMIERET KONKURRENCE-PROJEKT TIL ET MINDESMÆRKE FOR VICTOR EMANUEL I ROM

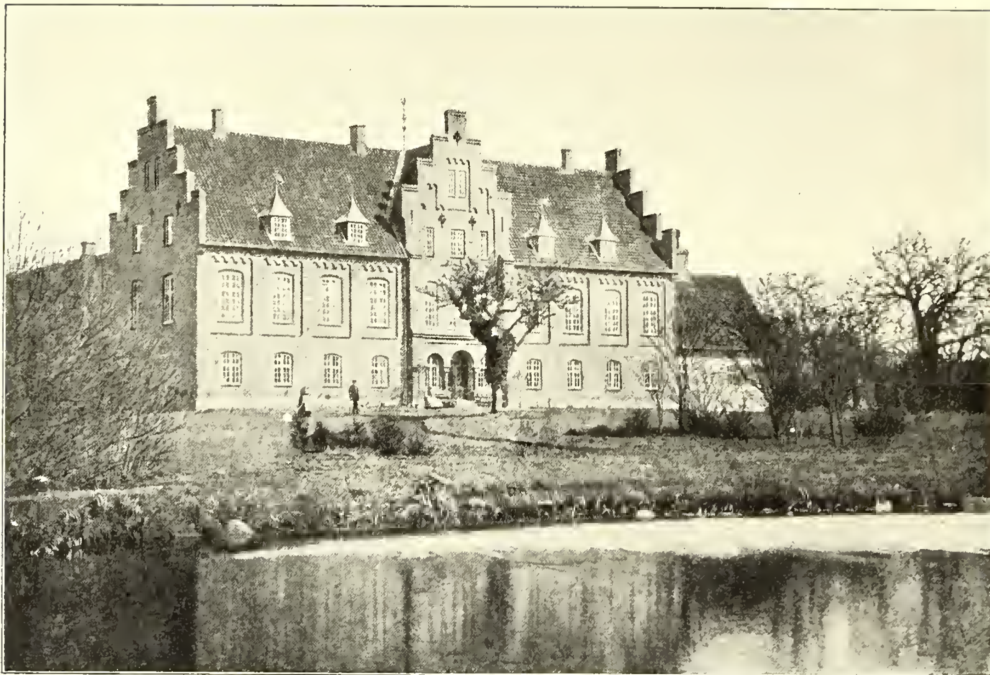
Efter V. Dahlerups Tegning.

og endelig har han, som naturligt er, udfoldet en betydelig Virksomhed indenfor sine Kaldsfællers Kreds. Det skal saaledes nævnes, at han fra 1872–80 var Medredaktør af »Ældre nordisk Arkitektur«, samt at han i 1880 var medvirkende ved »Akademisk Arkitektforenings Stiftelse«. Han blev dennes første Formand, beklædte Posten til 1884 og overtog den igen fra 1885–86. Gennem Foreningen, men navnlig gennem sin omfattende Livsvirksomhed var Dahlerup i Aarenes Løb kommen i intim Berøring med en stor Mængde ældre og

Fra Italien. Efter Akvarel af V. Dahlerup.

yngre Arkitekter, Kunstfæller, der alle paa forskellig Maade følte sig i Taknemlighedsgæld til den gamle Arkitekt, og da derfor den Mindedag nærmede sig, da denne skulde fylde de 70, besluttede de at hædre ham ved Udgivelsen af et Værk, der skulde illustrere hans Livs Virken. Selv om det nu paa Grund af Forhold, hvorover man ikke var Herre, ikke lykkedes at faa Bogen færdig til Højtidsdagen, d. 4. Avgust 1906, fik denne dog ikke Lov til at forløbe uden en stor og smuk Hædersbevisning. En talrig Kreds af tidligere Medarbejdere, Elever og Venner bragte ham paa denne Dag ved en Fest paa Skydebanen en Hyldest, der ved sin oprigtige og hjertelige Karakter og hele kammeratlige Stemning maatte fryde Dahlerup i hans Inderste.

Knabstrupgaard. Opført 1860. Efter gammelt Fotografi.

DAHLERUPS BYGNINGER

Dahlerup var kun 23 Aar, da de første selvstændige Arbejder blev ham overdragne. Gennem Farbroderen, der havde været Huslærer for Baron Otto Rosenørn Lehn, den senere Udenrigsminister, blev han introduceret til denne, hvilket gav Anledning til, at Baronen overdrog den unge Arkitekt de fleste forefaldende Nybygninger og Restaureringer paa Godserne.

Restaureringen af *Taars Kirke* paa Lolland var hans første Arbejde; det udførtes i Aarene 1859–60, og senere, i 1861, istandsatte han for samme Bygherre *Egense Kirke* ved Svendborg samt byggede *Strynø Kirke*, som han opførte med takkede blindingssmykkede Gavle og Bjælkeloft. Denne Virksomhed, der kom til at omfatte Restaureringen af 8 Kirker, afbrødes imidlertid ved Dahlerups store Udenlandsrejse, under hvilken Ove Petersen, som da netop var hjemkommen fra sin Guldmedaljerejse, fortsatte en paabegyndt Restaurering af Saxkøbing Kirke og derefter fik overdraget Baronens andre Byggearbejder, som han senere beholdt. At dette dog paa ingen Maade influerede paa det venskabelige Forhold mellem de to Kammerater, fremgaar tydeligt af deres senere Samarbejde ved Konkurrenceprojektet til det kgl. Teater.

Af større Byggearbejder i denne Periode kan iøvrigt nævnes *Knabstrup Hovedbygning*, som Dahlerup i 1860 opførte for Etatsraad Fr. Lunn. Samme Aar var han Konduktør for Professor Nebelong paa Jægerspris Slot, der blev helt omfunderet og fik en Kælder indbygget. Under Opholdet dèr benyttede han Tiden til at skitsere Opgaven til den lille Guldmedaljekonkurrence, der lød paa en Folkehal, liggende paa et Højdedrag og indeholdende Restaurant, Gaard med

Søjler, Talersal osv. Efter at han i Marts 1861 havde sejret i Konkurrencen, overdrog Ministeriet ham at restaurere *Nysted Kirke*. Her var han, som han selv fortæller, stillet overfor den vanskelige Opgave paa Trods af en truende Inskription at flytte en adelig Sarkofag. For at skaffe mere Lys i Kirken var det nødvendigt at fjerne den, men i saa Fald udsatte han sig for, i Følge Inskriptionens Ordlyd, at blive manet ned i Helvede. Dahlerup fandt imidlertid en Udvej; han sænkede nemlig Sarkofagen, frigjorde det bagved værende Vindue, bragte saaledes Lys til Veje og undgik Helvede. — Endnu medens Restaureringsarbej-

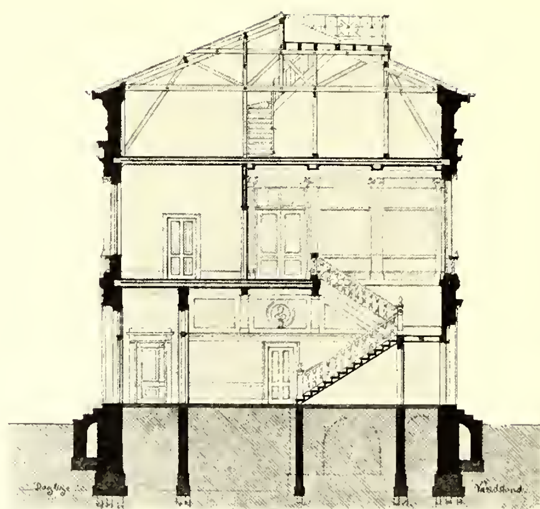
Havneforvaltningens Bygning paa Nordre Toldbod. Opført 1868. Efter Fotografi fra 1907.

det i Nysted stod paa, og under Forberedelserne til at erhverve den store Guldmedalje modtog Dahlerup fra Aarhus en lille Bestilling, som han, at dømme efter et Brev til Guldberg, betragtede som et Æreshverv. Det blev ham nemlig overdraget at give Tegning til det nye *Lodshus* ved Havnen. Som det vil fremgaa af Skitsen Side 38 opførte han det dels af Mur, dels af Træ. I Slutningen af Tredserne tilfaldt der Dahlerup endnu et Kirkearbejde. Fra 1867—69 restaurerede han *Sværdborg Kirke* for Baron Reedtz Thott, der forøvrigt senere i 1883—84 ogsaa overdrog ham en delvis Ombygning af *Roholte Kirke*.

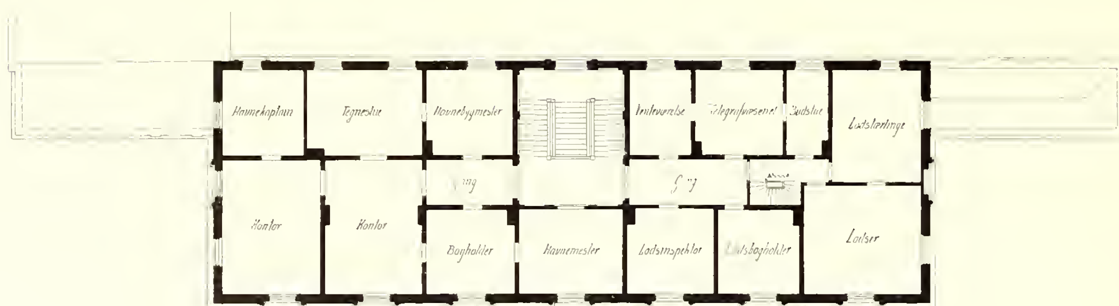
Det første større Foretagende, der satte hans Evner som Arkitekt et betydeligere Maal, var imidlertid Opførelsen af *Havnevæsenets Bygning paa nordre*

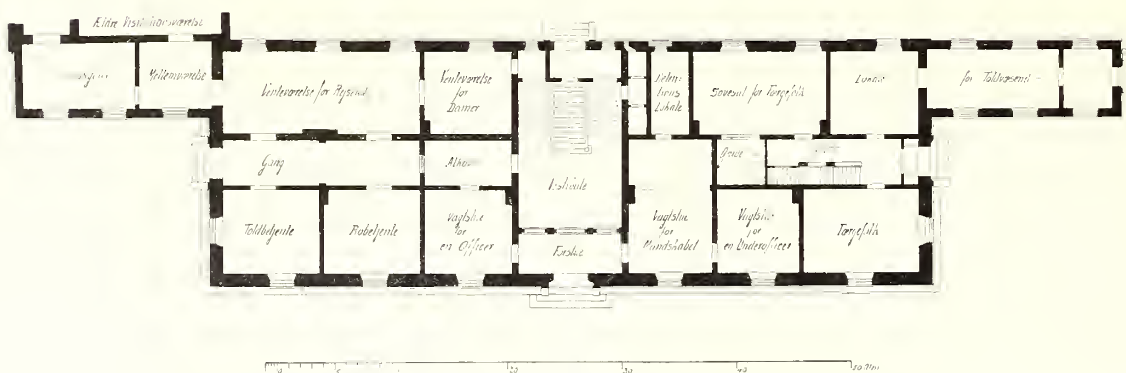
Gavl mod Nord.

Tværsnit.

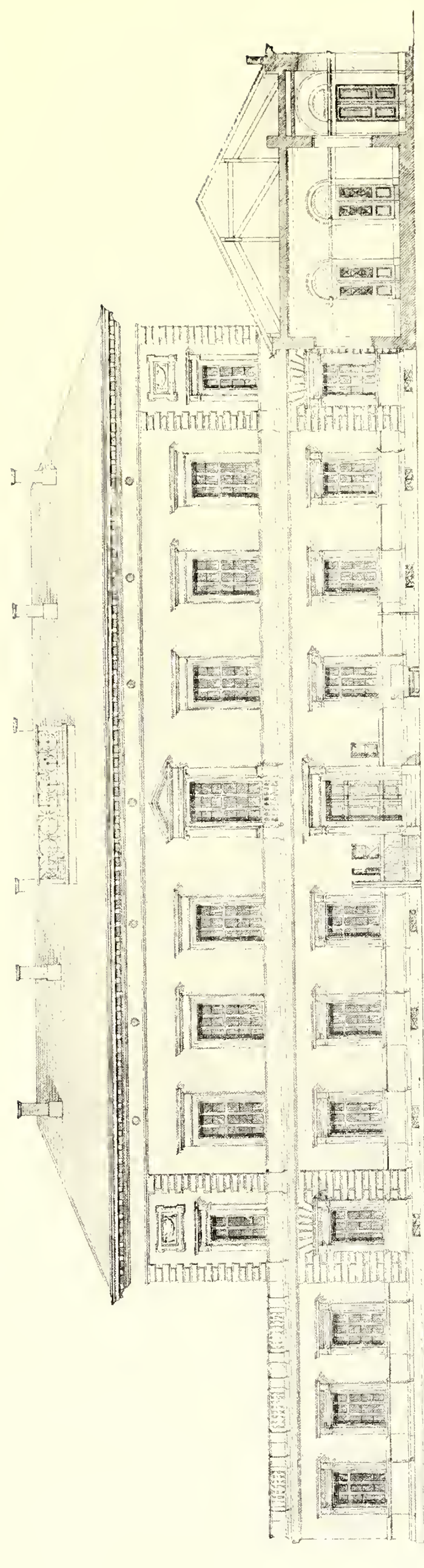

Førstesalsplan.

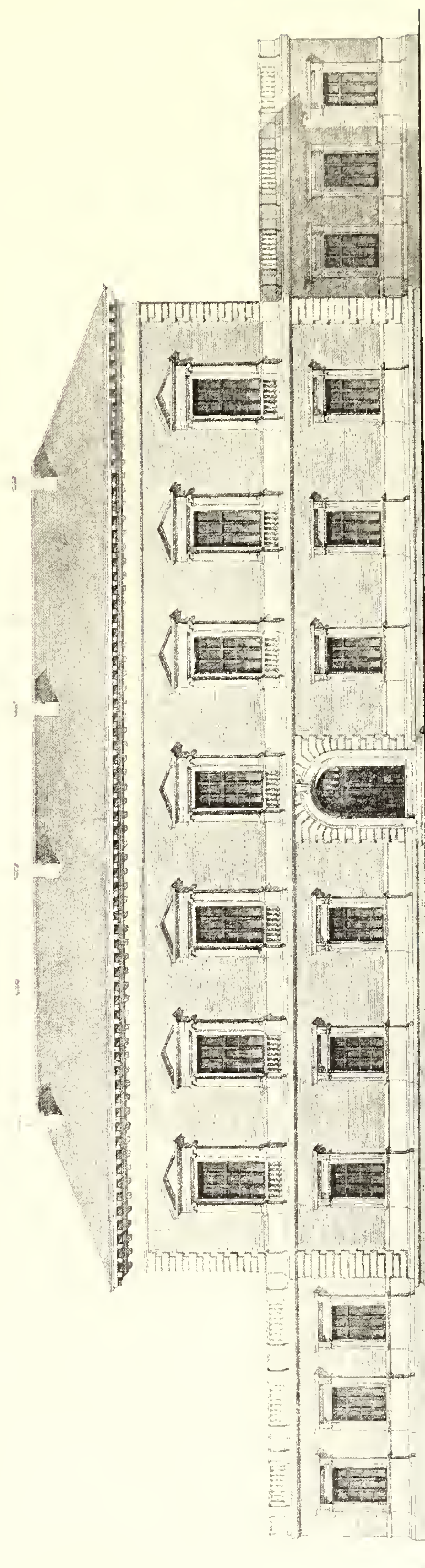

Stueplan.

Havneforvaltningens Bygning paa Nordre Toldbod. Efter V. Dahlerups Tegninger.

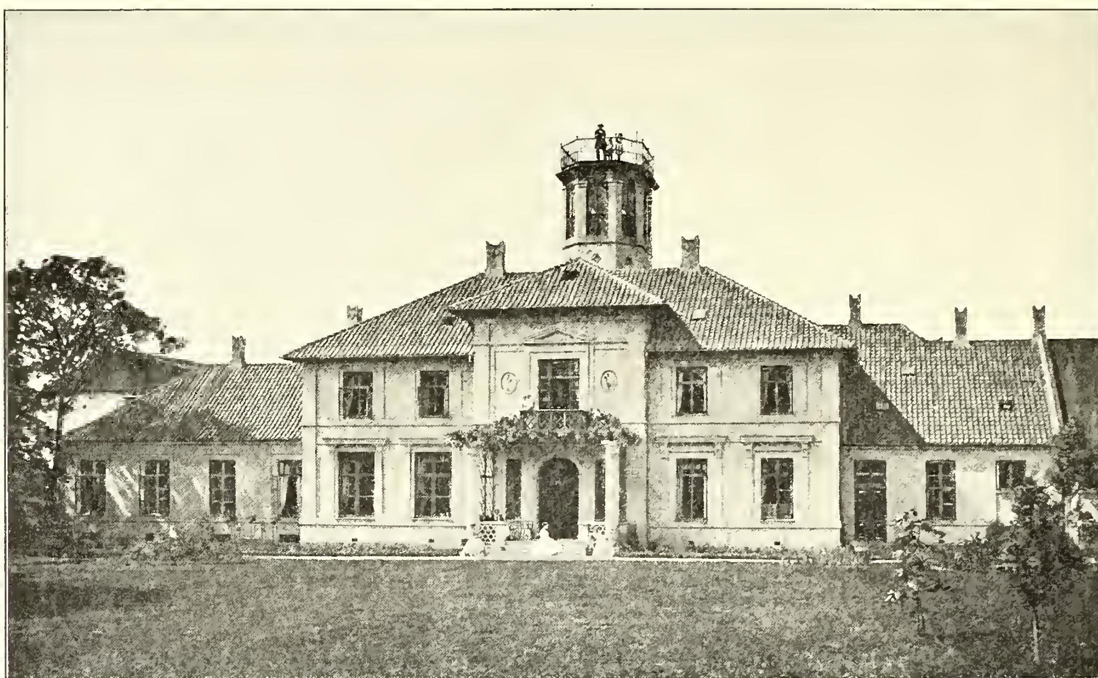
Façade mod Grønningen.

Façade mod Toldboden.

Havneforvaltningens Bygning paa Nordre Toldbod. Efter V. Dahlerups Tegninger.

Toldbod. Den ærværdige »Brokkensbod« havde forlængst maattet bukke under for det almindelige Ønske om at skaffe en smukkere og friere Adgang til Kjøbenhavn fra Søsiden; Havnen og Toldvæsenet kunde ikke længere nøjes med de smaa lave Bygninger, som de havde taget i Arv fra tidligere Slægtled, og da Havnekaptejn GARDE i Forstaaelse af en nyere Tids Behov med Energi arbejdede paa Reformer ogsaa paa dette Omraade, overdroges det daværende Etatsraad MELDAHL at udarbejde et Forslag til Terrænets Regulering. I Overensstemmelse med dette blev den Bastion, hvorpaa den gamle Esplanadepavillon laa, sløjfet, de gamle Toldbodbygninger nedrevne, og paa den bagved liggende Grund blev det nu overdraget DAHLERUP sammen med FR. BØTTGER at opføre et nyt

Herregaarden Iselingen. Opført 1869. Efter gammelt Fotografi.

Kompleks af Bygninger med Kontorer for Havnevæsenets Administration og for Toldvæsenet. Hvorledes de to Arkitekter løste Opgaven, vil være alle bekendt. Bygningen, til hvilken Dahlerup benyttede Motiver fra *Palazzo Pandolfini* i Firenze, regnes med Rette blandt hans bedste Arbejder.

I 1869 byggede Dahlerup til Professor MARTIN HAMMERICH *Herregaarden Iselingen*, hvor der stilledes ham forskellige vanskelige Opgaver. Saaledes fordredes det, at Bygningen skulde være forsynet med et Taarn uden Spir, for at Bygherren derfra kunde overskue de 8 omliggende Herreder, endvidere skulde Vinduerne i den ene Fløj gøres større end i den anden, fordi der skulde skaffes kraftigt Lys til nogle gamle hollandske Billeder. I 1870 opførte han *Landbrugsskolen i Lyngby*, og ved begge disse Byggeforetagender arbejdede han atter Haand i Haand med BØTTGER.

De følgende Aar lagde Arbejdet ved Opførelsen af *det kgl. Teater* stærkt Beslag

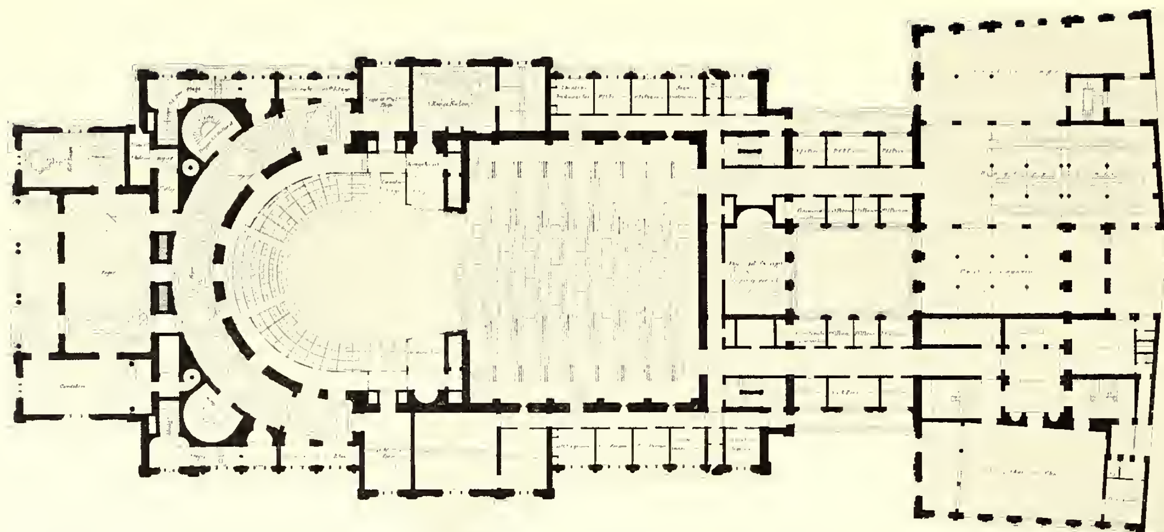

Perspektiven fra Dahlerups Konkurrenceprojekt til Det kgl. Teater.

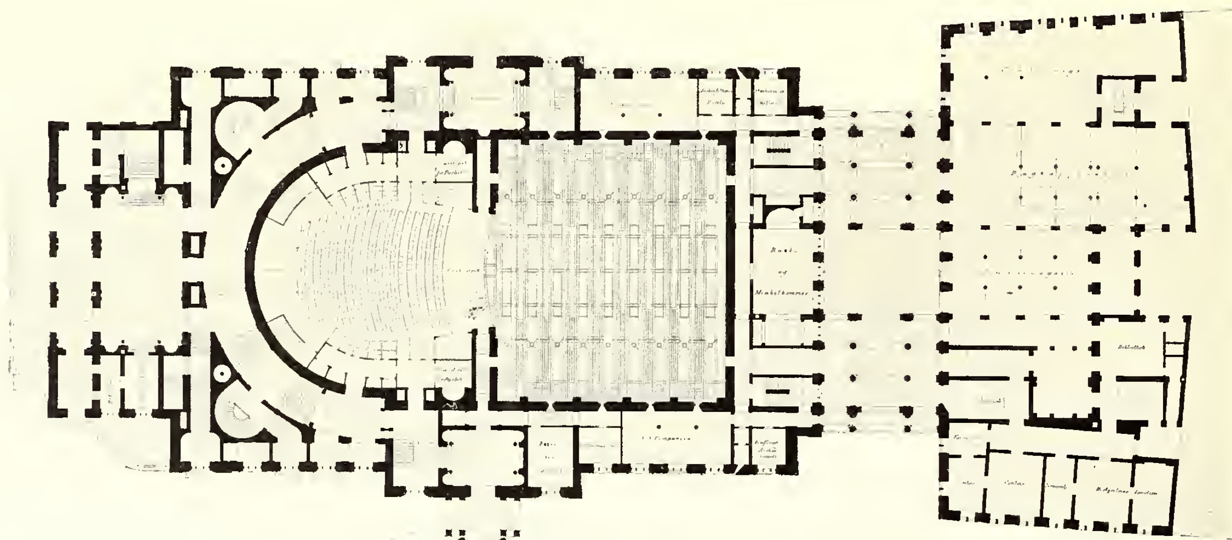
paa Dahlerups Kræfter. Den 6. December 1870 udskreves Konkurrencen, hvortil Besvarelserne skulde være indsendte inden et halvt Aars Forløb, og den 10. Juli 1871 faldt Bedømmelsen, som tilkendte Dahlerup og Bygningsinspektør Ove Petersen første Præmie, 2000 Rdlr., Fenger og Hans J. Holm anden Præmie og P. C. Bønecke og P. V. Friederichsen tredje Præmie.

Konkurrencen om et saa stort og betydningsfuldt Byggeforetagende satte naturligvis Sindene i stærk Bevægelse, ligesom de velunderrettede vidste mange Ting at fortælle. Saaledes gik Rygtet, at hele Konkurrencen kun var en Manøvre, idet det forud var bestemt at Chr. Hansen skulde bygge Teatret, til hvilket hans Broder Theofilus Hansen havde givet Udkastet. Komiteen kom jo imidlertid til en ganske anden Erkendelse, og bl. a. skal afdøde Brygger J. C. Jacobsen stærkt have hævdet, at det Dahlerup-Ove Petersenske Projekt burde benyttes; »det — og intet andet«. Forøvrigt vidste man at berette, at Julius Lange havde foretrukket Fenger og Holms Arbejde. Lange gjorde nemlig gældende, at Teatret burde opføres af røde Sten, hvilket vilde give Stil over Kongens Nytorv, medens en lys Bygning vilde bryde Stemningen om Charlottenborg.

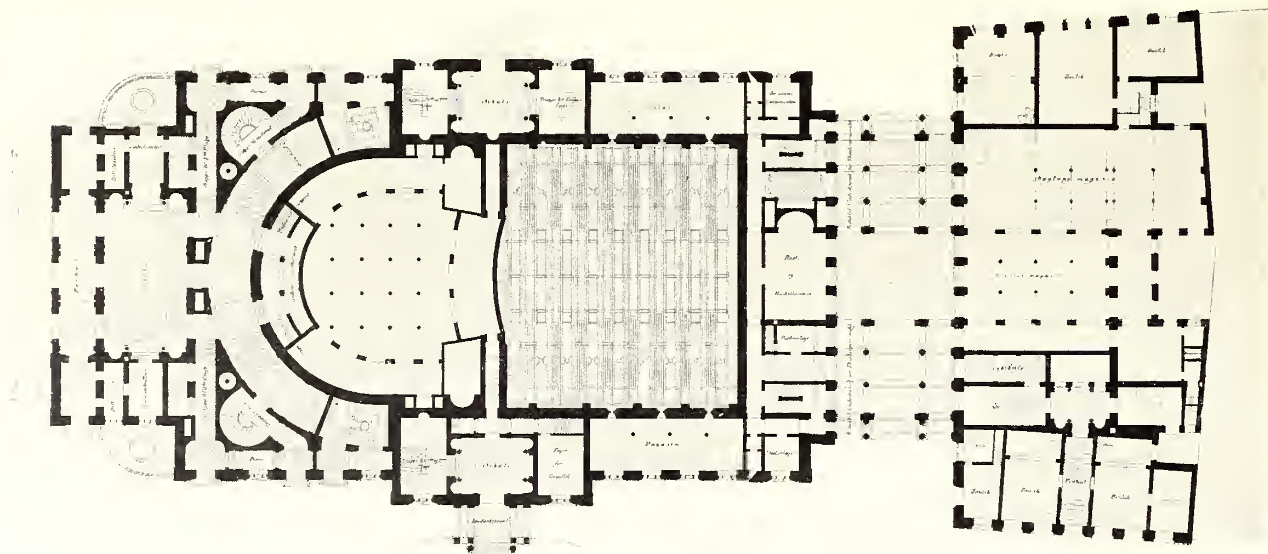
Dahlerup og Ove Petersen gav sig imidlertid i Kast med Arbejdet og lejede sig et Tegnelokale i Ravnsborg Tværgade. De engagerede nuværende Professor Thurèn, hvem Dahlerup kendte fra Prof. Nebelong, som Medhjælper, og det blev denne, som tegnede den første Streg paa Papiret. Da den første Arbejdsdag vilde blive en Mandag og Ove Petersen paa det Punkt var lidt overtroisk, fik han Thurèn til allerede om Lørdagen at slaa Papiret op og tegne Maalestokken. Begyndelsen var da gjort, man kunde rolig fortsætte. Da Arbejdet paa selve Bygningen skulde tage sin Begyndelse, fik Arkitekterne foreløbig Tegnestue i det gamle Hôtel du Nord paa Kongens Nytorv, men snart efter opførtes der et særskilt Hus hertil paa selve Torvet foran det vordende Teater. De fik sig hyggelig installeret og kunde bl. a. nyde den livlige Udsigt til Kongens Nytorv, hvor man i Frokosttiden havde rig Lejlighed til at gøre interessante Smaastudier. Det var en fornøjelig Kreds, der, i de Aar Arbejdet stod paa, samledes om de to Bygmestre, og saa gode Kammerater blev de alle, Kunstnere som Haandværkere, at Dahlerup ogsaa efter Teatrets Fuldførelse ønskede at holde Kredsen

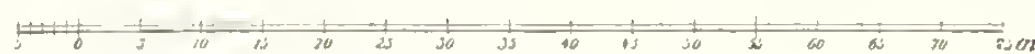
Plan af 1ste Etage.

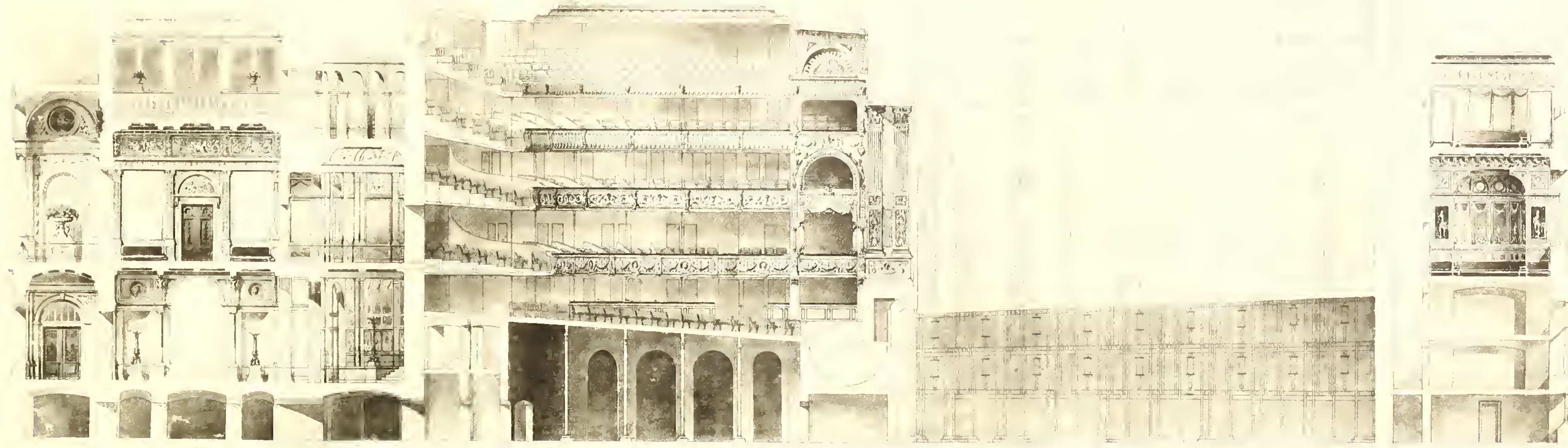
Plan af Stueetagen (Parkettet).

Plan af Maskinkælderen.

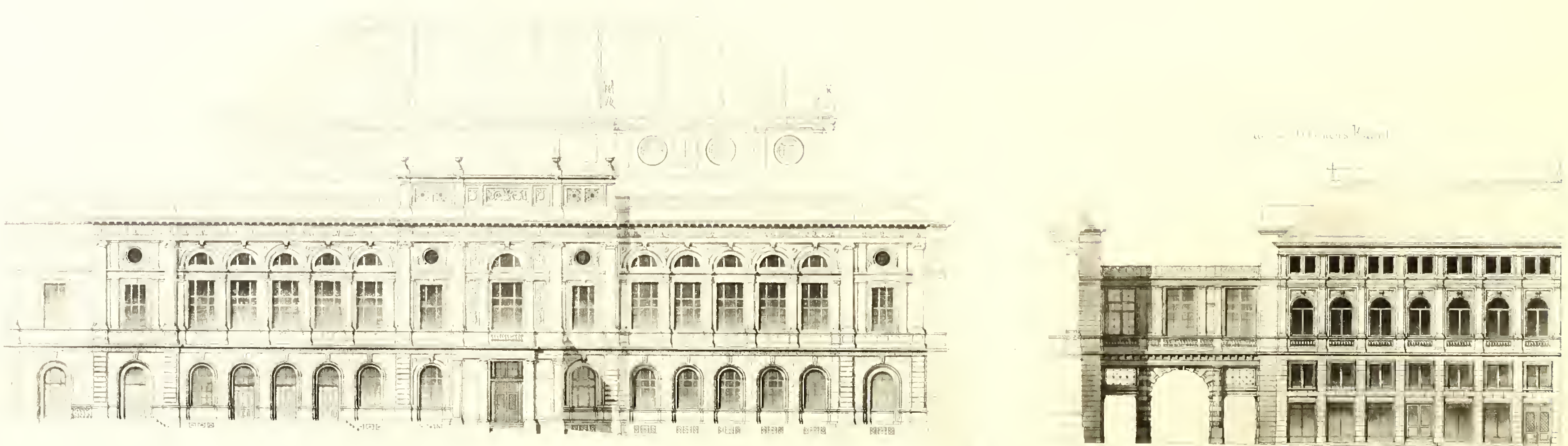
Det kgl. Teater. Planer fra Konkurrenceprojektet.

DET KGL. THEATER. LÆNGDESNIT FRA KONKURRENCEPROJEKTET
Efter V. Dahlerups Tegning.

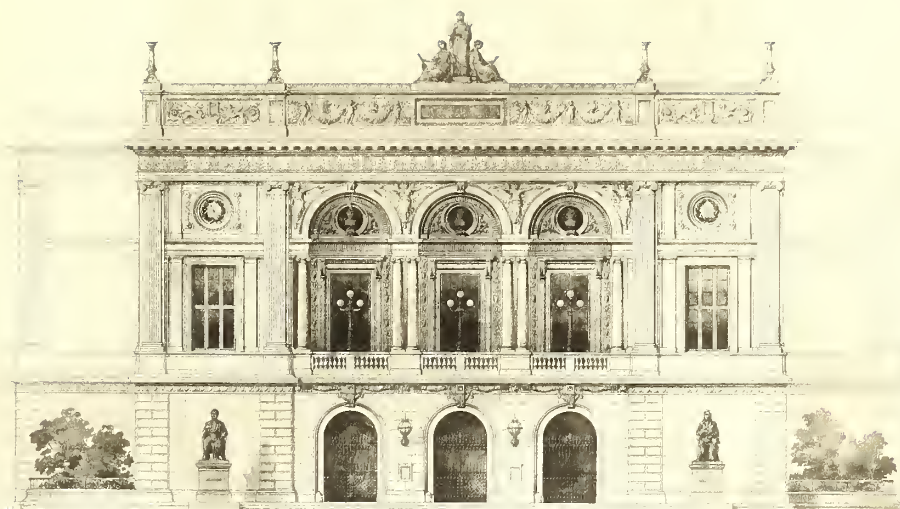

DET KGL. THEATER. SIDEFAÇADEN FRA KONKURRENCEPROJEKTET

DET KGL. THEATER. SIDEFAÇADEN

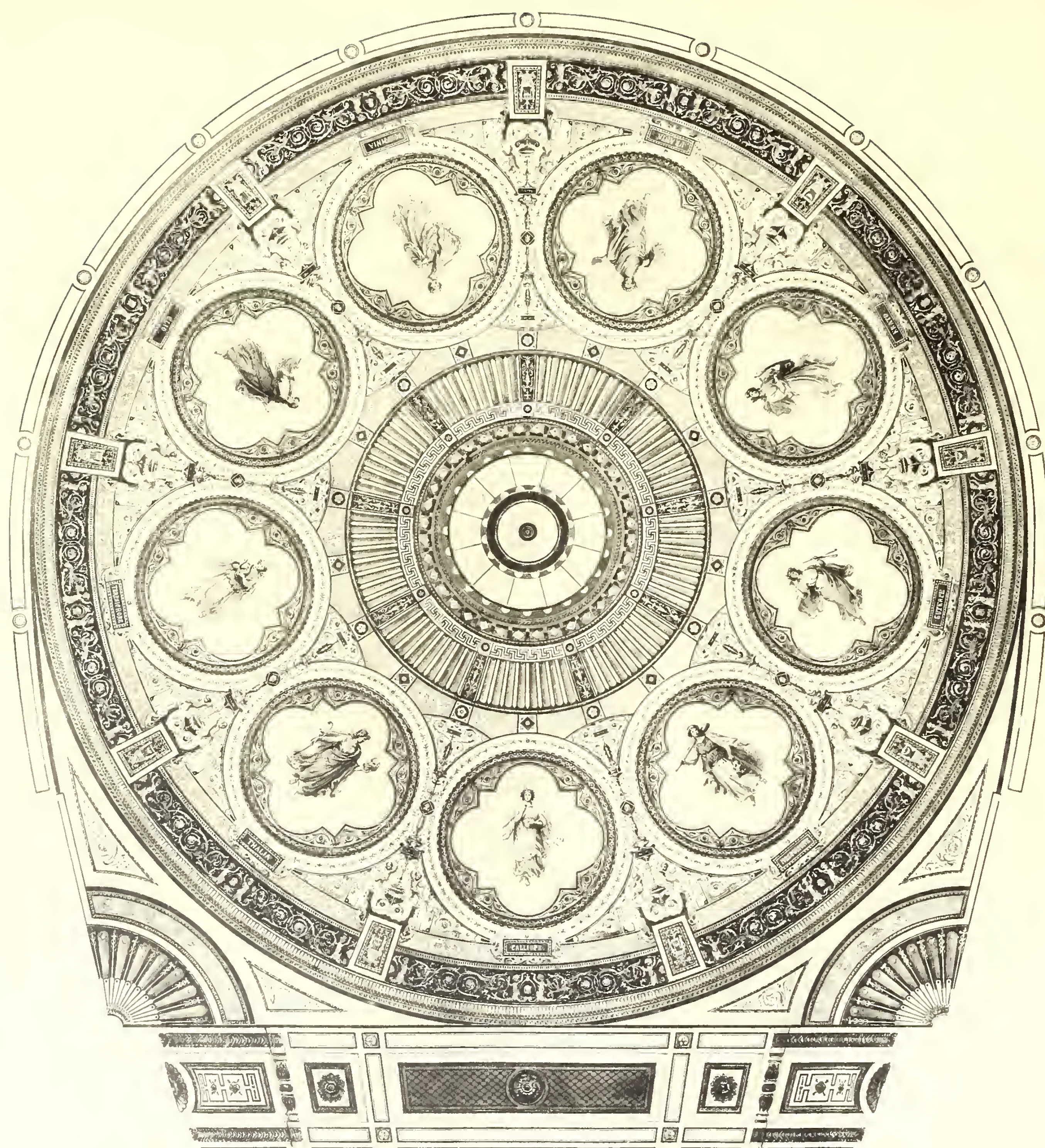
Efter V. Dahlerups Tegninger.

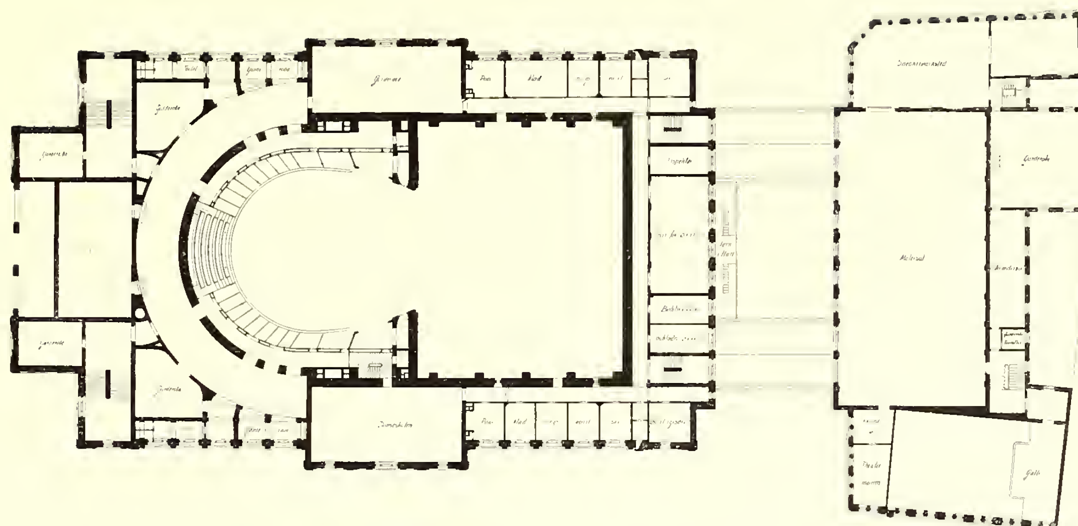
DET KGL. THEATER. FAÇADEN FRA KONKURRENCEPROJEKTET

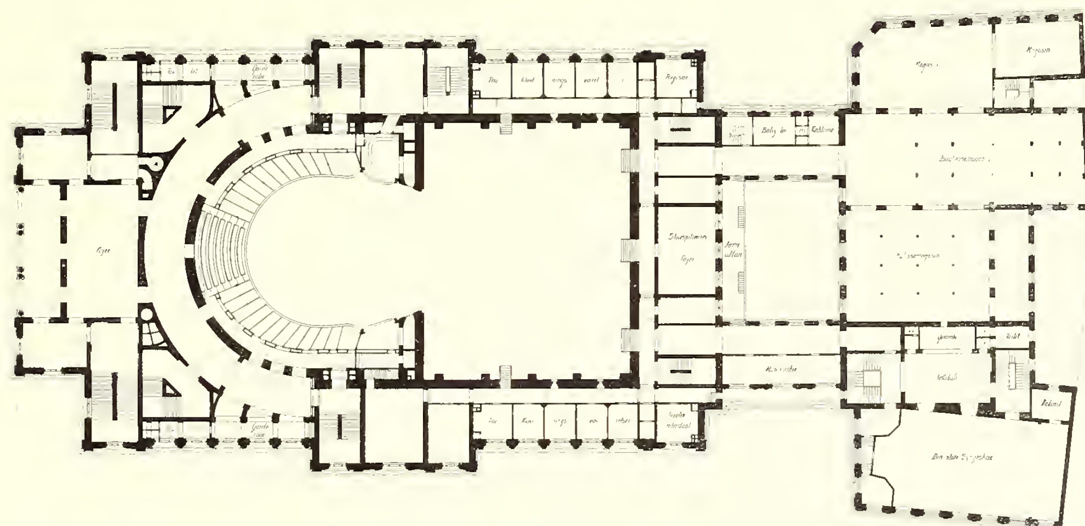
DET KGL. THEATER. FAÇADEN
Efter V. Dahlerups Tegninger.

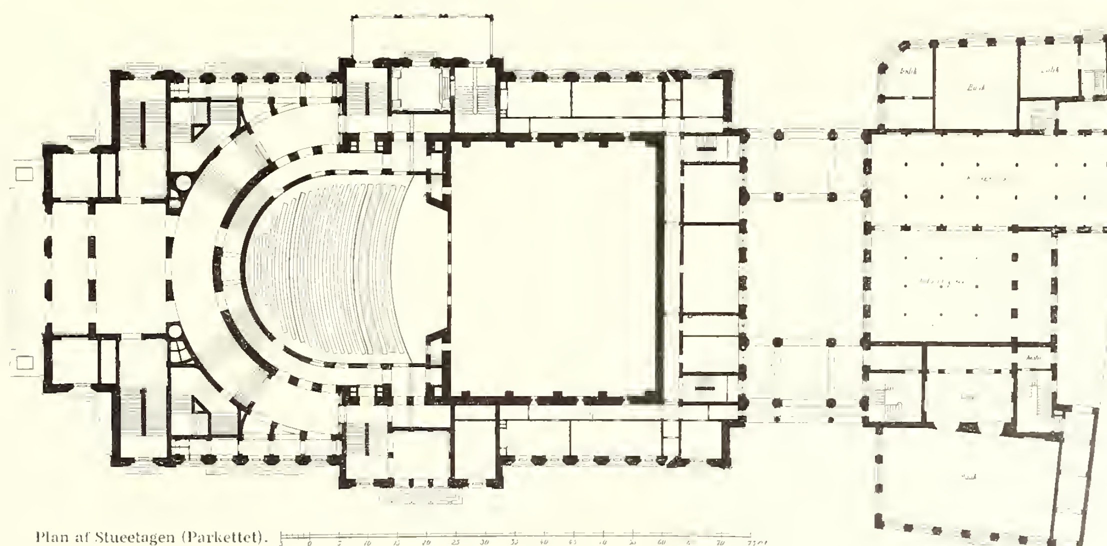
DET KGL. THEATER. TILSKUERPLADSENS LOFT

Plan af 2den Etage.

Plan af 1ste Etage.

Plan af Stueetagen (Parkettet).

Det kgl. Teater. Planer af Bygningen.

sammen. Med ham som Formand dannedes da Theaterfagforeningen af 1874 , der bestod gennem mange Aar, som en Gang om Maaneden holdt sine Sammenkomster paa Skydebanen, og blandt sine Medlemmer foruden Dahlerup talte den af Ministeriet udnævnte kontrollerende Konduktor paa Byggepladsen, Tømrermester Carl Cortsen, Konduktoren paa Tegnestuen, Arkitekt Thuren, Billedhugger Ring, Distriktets Bygningsinspektor P. Bonecke, Hovedentreprenoren, Murermester Vilhelm Kohler, Landskabsmaler C. F. Aagaard, Blikkenslager E. Mariboe, Maskinmester Victor Wallberg, Malermester Bernhard Schroder, Gas- og Vandmester Ludvig Dahl, Smedemester Kaptejn P. V. Host,

Det kgl. Teater. Opført 1872-74. Efter Fotografi ca. 1905.

Tomrermester G. F. Bock, Dekorationsmaler N. Fristrup, Tapetserer L. B. Godtschalck og Stukkatorerne H. C. Berg og Levin. Senere indlemmedes ogsaa Maleren Vilh. Pacht i Fagforeningen.

Dahlerup og Ove Petersen havde fra Begyndelsen delt Arbejdet saaledes imellem sig, at det blev den forstnævnte, som væsenligst overtog den kunstneriske Side, saa at man kan sige, at Teatrets hele Ydre ligesom dets senere Udsmykning er hans Værk. Ove Petersen paatog sig den mere praktiske Del og har saaledes skabt Teatrets Plan, ligesom Konstruktionerne og Regnskaberne sorterede under ham.

Firmaet J. G. & Vilh. Kohler overtog Teatrets Opforelse i Entreprise for en Sum af 440,500 Rdlr. Heri var alt indbefattet undtagen Dekorationer, hvortil

der var beregnet 60,000 Rdlr. og Maskinvæsen, som stod opført med 22,000 Rdlr. Men i Betingelserne for Entreprisens Overdragelse stod endvidere opført Nedrivningen af den militære Højskole — det saakaldte gamle Gjethus — paa hvis Grund det nye Teater skulde opføres, samt Nedrivningen af det gamle Teater. For disse to Bygninger skulde Firmaet betale henholdsvis 25,000 Rdlr.

Foyeren i det kgl. Teater. Efter Fotografi fra 1906.

og 10,300 Rdlr. 2 Mk. Det var ikke store Summer, der stod til Raadighed, og hvor sparsommeligt end Arkitekterne arbejdede, kunde det dog ikke undgaas, at Byggesummen blev betydeligt overskredet. Det viste sig desuden, at Brandmuren mellem Scenen og Tilskuerpladsen maatte gøres sværere, at Logerne maatte opføres efter en kostbarere Konstruktion end den først planlagte, og at det blev nødvendigt at underbygge alle Trapper. Det var Tømrermester Cortsen, hvem en stor Mængde af Konstruktionerne skyldes, der ved en Prøve fik

konstateret, at de svenske Kalksten, som benyttedes hertil, ikke havde tilstrækkelig Bærekraft, hvorfor man opførte en Underbygning med Jærnkonstruktion

Promenadefoyeren i det kgl. Teater. Efter Fotografi fra 1906.

og Hvælvinger. I det hele taget blev Jærn anvendt efter en herhjemme hidtil ukendt Maalestok, saaledes f. Eks. ogsaa til Tagkonstruktionen. Denne sidste udførtes efter Tegning af Ingeniørkaptejn Larsen, som sammen med Borgmester Gammeltoft og Teatrets senere Intendant Berner sad i den af Ministeriet

Loggiaen i det kgl. Teater. Efter Fotografi fra 1906.

udnævnte særlige Bygningskommission. De knappe Pengemidler og det hyppige Personskifte, der paa Grund af Dødsfald fandt Sted indenfor Bygningskommissionen, foraarsagede mange Vanskeligheder, men ikke desmindre lykkedes det

virkelig at faa dette store og indviklede Foretagende gennemført i ca. 2½ Aar. Arbejdet paabegyndtes først paa Aaret 1872; d. 18. Oktober s. A. nedlagde Kongen Grundstenen, og først paa Eftersommeren 1874 kunde Teatret afleveres, saa at den højtidelige Indvielse kunde finde Sted den 15. Oktober.

Professor Martin Nyrop, som paa den Tid havde arbejdet nogle Uger under Dahlerup og derved knyttet en Forbindelse, som senere fortsattes i 4 Aar, fortæller, at han Aftenen før Indvielseshøjtideligheden overværede en Belysningsprøve i Teatret, hvortil der i stor Udstrækning var givet Publikum Adgang. Jeg satte mig oppe i Logerne og saa ned over det store skønne Rum, som Publikum iagttog i stille Beundring, men da saa pludselig den fulde Belysning straalede over Teatret, undslap der alle et Begejstringsraab. Det maa have været et stolt Øjeblik for Dahlerup og gjort et mægtigt Indtryk paa ham. Man kunde ikke andet, man maatte beundre den rige, kunstneriske Udsmykning, der overalt straalede en imøde, og saa i Forbindelse hermed det hjemlige, det gammelkendte ved Prosceniet. Dahlerup havde haft den rette Forstaaelse af, at det gamle, Traditionen, skulde føres med ind i den ny Bygning; derfor bibeholdt han ikke alene Indskriften: Ej blot til Lyst , men genfremstillede ogsaa det smukke Fortæppe med Akropolis og de korinthiske Pilastre, der flankerede dette. Paa forskellige andre Punkter havde han ogsaa holdt sig til det overleverede — f. Eks. med Hensyn til Loftets Nideling. C. F. Aagaard, der malede Fortæppet, var ogsaa Mester for de ni Muser i Loftet, ved hvis Dekoration han forøvrigt assisteredes af P. S. Krøyer. — Det er i det hele taget en forbavsende Flid og Produktivitet, Dahlerup har nedlagt i det kgl. Teater. Han har saa godt som givet Skitser til hver Stump Dekoration, selv om den videre Udformning og Udførelse overlodes til hans kunstneriske Medarbejdere, blandt hvilke foruden Aagaard naturligvis Fristrup maa nævnes i første Række.

Teatret manglede dog endnu for en Del den kunstneriske Udsmykning, der fra først af var paatænkt, bl. a. havde man maattet lade Loggiaen og Foyeren hvile. Ved en 10 Øres Indsamling, ved store Gaver fra Kaptejn J. C. Jacobsen og fl. a. — saaledes paatog Malermester Schmiegelow sig for egen Regning at dekorere Loggiaen — blev dette for Teatrets Udseende og Værdighed saa nødvendige Arbejde senere tilendebragt og udførtes i 1883 under Dahlerups Ledelse.

I disse Aar undte Dahlerup sig intet Øjeblik Hvile. Under Bygningen af det kgl. Teater overtog han saaledes sammen med Arkitekt Georg E. W. Møller Opførelsen af det nye *Hôtel d'Angleterre*, som det kjøbenhavnske Byggeselskab lod rejse samtidig med, at Hovedvagtsgade nedlagdes og Peder Madsens Gang omdannedes til Ny Østergade. Endvidere opførte han sammen med Ove Petersen *Ejendommene Nr. 5, 7 og 9 i Ny Østergade*. Kjøbenhavn var saa smaat begyndt at blive en Turistby, men ikke desmindre lod den, hvad Hotellerne angik, meget tilbage at ønske, hvilket naturligt forklaredes ved den Kendsgerning, at der var forløbet mere end 30 Aar, siden en Bygning var opført i Kjøbenhavn udelukkende med denne Bestemmelse for Øje. Det var Tietgen, der først gjorde sig til Talsmand for, at man burde byde de rejsende samme Komfort og Elegance, som de var vante til i Udlandet, og saaledes gøre dem Opholdet her saa

Kongeværelset i det kgl. Teater. Efter Fotografi fra 1906.

behageligt som muligt. Dahlerup og Georg Møller fik Arbejdet overdraget, Murermester Wienberg overtog det i Entreprise; i April 1873 blev det gamle Hotel nedrevet og to Aar efter indviedes det nye med stor Højtidelighed. Hvad der ved dette Foretagende særlig vakte Opmærksomhed — for ikke at sige Furore — var

den med Glastag overdækkede Gaard, den pragtfulde Table d'hôte Sal, hvis Loft Otto Bache havde dekoreret med en Gengivelse af Rafaels og Giulio Romanos berømte Billede fra Farnesina i Rom: Amor og Psyches Bryllup, samt Hotellets hele elegante Udstyrelse, der herhjemme var noget ganske ukendt. Paa den nedrevne Bygning havde Dahlerup fundet den adelige Familie Grams Vaaben, hugget i Sandsten, hvilket havde sin Forklaring i, at en af denne Families Medlemmer i sin Tid havde ejet Bygningen. Han anbragte dette Vaaben, hvis to Felter udfyldes af en tiltagende Halvmaane og tre Stjerner, paa det nye Hotels

Hôtel d'Angleterre. Opført af V. Dahlerup 1873-75. Efter gammelt Fotografi.

Façade, indførte det overalt ved den dekorative Udsmykning og gav derved Hotellet det Vaabenmærke, det siden har beholdt.

Foruden disse store Byggeforetagender formaaede Dahlerup dog samtidigt at overkomme flere andre omend mindre. I 1874 byggede han saaledes *Gartnerboligen i Botanisk Have* og *Pantomimeteatret i Tivoli*; i 1875 Prof. Aagaards kendte *Villa* i Rosenvænget. Af disse er Pantomimeteatret vel nok det bedst kendte, og da det saa at sige har staaet Fadder til hele den sidste Generations Ungdomsfornøjelser, har det erhvervet sig en enestaaende Popularitet, som dets ejendommelige Arkitektur i saa fuldt Maal gør berettiget.

Direktør Bernhard Olsen, som i de Aar, Dahlerup virkede ved Tivoli, var Etablissementets Direktør, har om denne Periode meddelt os følgende:

Vilhelm Dahlerup var i sin Ungdom knyttet ved inderligt Venskab til den begavede, desværre saa tidligt bortkaldte Arkitekt Wessel. Denne, der til sin

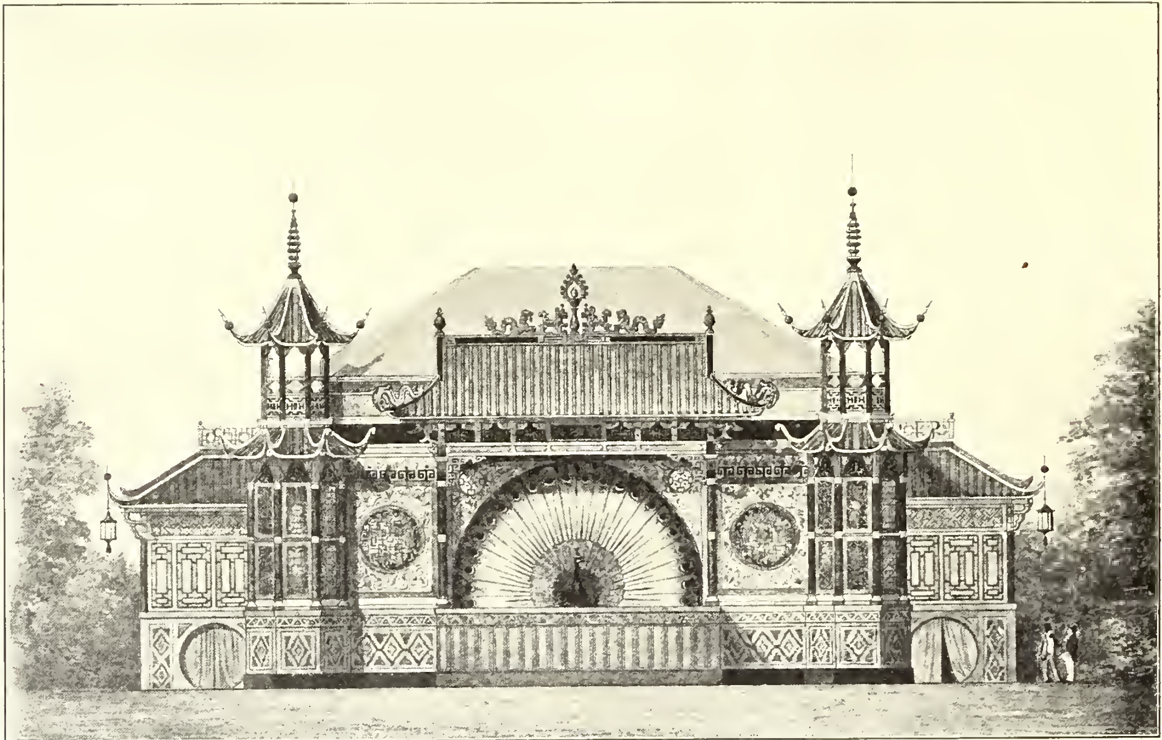

Tivolis Pantomimeteater. Fotografi fra 1906.

Død var Tivolis Arkitekt, byggede 1866 den saakaldte nye Pavillon og gav Tegninger til mange Festdekorationer, som derved fik det arkitektoniske Præg, der blev Særkende for dem i lang Tid derefter. Da jeg, der blev Havens Direktør

i 1868, havde været en god Bekendt af Wessel og en god Ven af Dahlerup, var det rimeligt, at jeg anmodede den sidste om at træde ind i Wessels Plads; han gjorde det gærne, fordi han forstod, at jeg derved vilde hædre Vennens Minde.

Hidtil havde Tivolis Bygninger været forsømte i deres kunstneriske Dekoration; det blev Dahlerups første Arbejde at gaa i Gang med dem. Basaren var i 1868 en ret ny Bygning, opført i østerlandsk Stil efter Stillings Tegning, men ikke under hans Ledelse og dertil slet dekoreret. Da Dahlerup havde sine Tegninger færdige, saa jeg, hvor omfattende hans Studier i mavrisk Mosaikkunst var, alle hentede fra deres Hjemsted og ikke fra trykte Værker. Senere har jeg

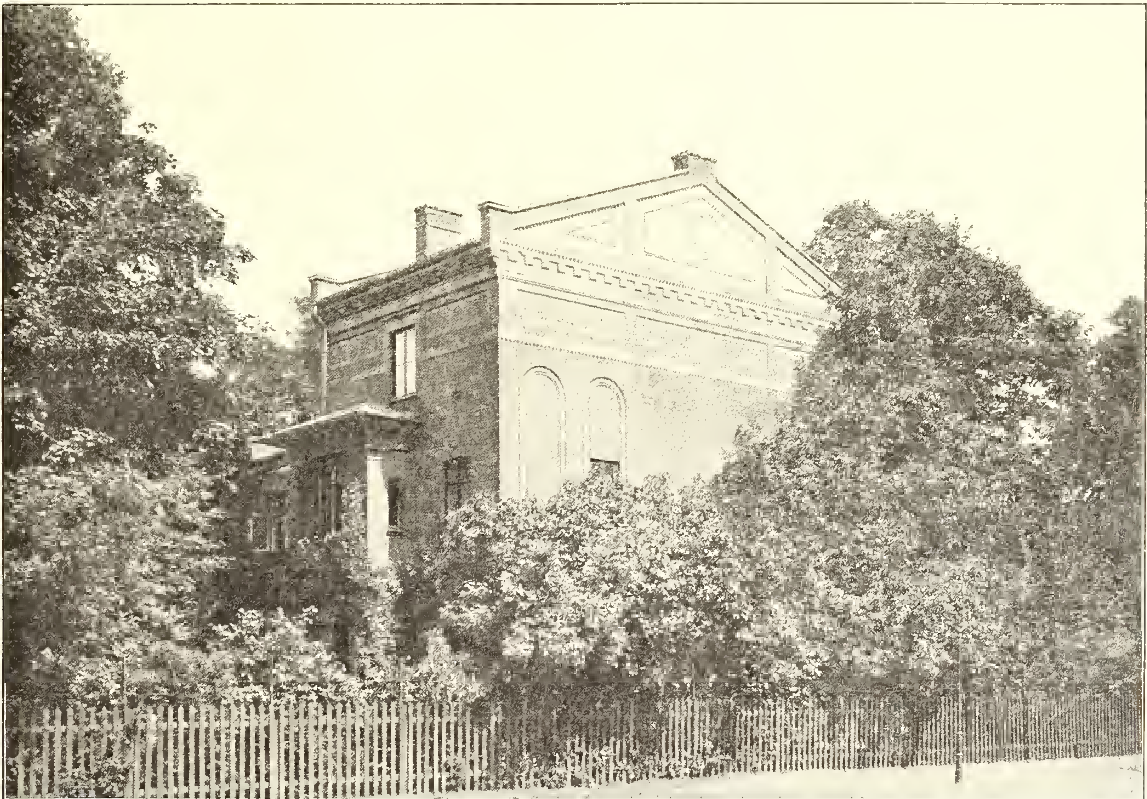
Tivolis Pantomimeteater. Efter V. Dahlerups Tegning. Opført 1874.

med Glæde kunnet finde saa godt som alle de anvendte Mønstre i mavrisk-spanske Bygninger. Dahlerup var en Arkitekt af den Skole, som skabte Skitsebøger, fyldte med Tegninger af det sete. Da han studerede, var Fotografier ikke endnu blevne billige, og Arkitekters Studier var et personligt opdragende og udviklende Arbejde og ikke, som det senere blev for mange, Turistrejser med hyppige Køb i Fotografibutikerne. Denne Benyttelse af Mosaikdekoration var den Gang noget nyt og for Stedet meget praktisk, da den laa godt for Tafferetmalingen og blev en Afveksling fra den gængse Smag for slyngede Ornamenter; den blev anvendt i andre nu forsvundne Bygninger paa Tivoli, f. Eks. Indgangsportalen. Efter min Fratrædelse i 1885 er Basarens Ydre gentagne Gange bleven overmalet uden Respekt for det smukke Arbejde, som der var ydet.

Skønt Dahlerup i 1874 var stærkt optaget af det kongelige Teaters Bygning, tog han dog med Glæde fat paa Tegningen til et Pantomimeteater paa Tivoli.

»Jeg arbejder aldrig med større Lyst«, sagde han, »end naar jeg har flere Arbejder for, helst i forskellige Stilarter, og kan gaa fra det ene til det andet«.

Der levede den Gang her en Ingeniør VIGGO SCHMIDT, som havde virket i det fjerne Østen, blandt andet i Kina, hvorfra han havde hjembragt Folianter med gode Fotografier. Jeg foreslog Dahlerup at gøre Teatret kinesisk, og det blev det, en kondenseret Bryg paa mange kraftige Detailler. Jeg fortalte Dahlerup, hvad Schmidt sagde, da han saa Teatret færdigt: »Det er mere kinesisk end Kineserne nu bygger.« — Dahlerup bemærkede: »Mulig er det rigtigt. I hvert

Landskabsmaler C. F. Aagaards Villa i Rosenvænget. Opført 1875.

Fald ligner det da ikke Hetsch.« — I 1878 forestod Dahlerup den artistiske Ordning af vort Bidrag til Verdensudstillingen i Paris. Han havde nogen Tid forinden været i Philadelphia og set hvorledes Amerikanerne udstillede. Dèr brugtes ofte at anbringe Genstandene paa hvid Baggrund; det tiltalte ham og han anvendte dette Princip med rund Haand, hvor det lod sig gøre. Alligevel tog vor Udstilling sig ikke ud, men Skylden var ikke Dahlerups, om end den fra flere Sider med Urette blev lagt paa ham. Fejlen var, at vi tillod alt for meget helt eller halvt daarligt at komme med, og med sligt er ingen god Opstilling mulig. Dahlerup veg Pladsen og overlod den til PIETRO KROHN. Denne mente at kunne hæve Udstillingens Virkning ved at anvende Draperier og eksotiske Planter i store Mængder. Det saa godt ud, men selve Udstillingen blev ikke bedre; det er jo dog de udstillede Genstande, som skal gøre Udslaget. Senere

indsaa man dette, og ved de paafølgende Verdensudstillinger har man sigtet Stoffet, kun sendt det bedste, vi kan yde, og et bedre Resultat kom saa af sig selv.

Jeg nævner dette, fordi jeg i 1878 ikke selv saa klart, paa hvem Skylden skulde lægges. Jeg skrev den Gang en Række Korrespondancer fra Paris til Nationaltidende, og Dommen over vort Uheld krænkede Dahlerup. Som sædvanlig und-

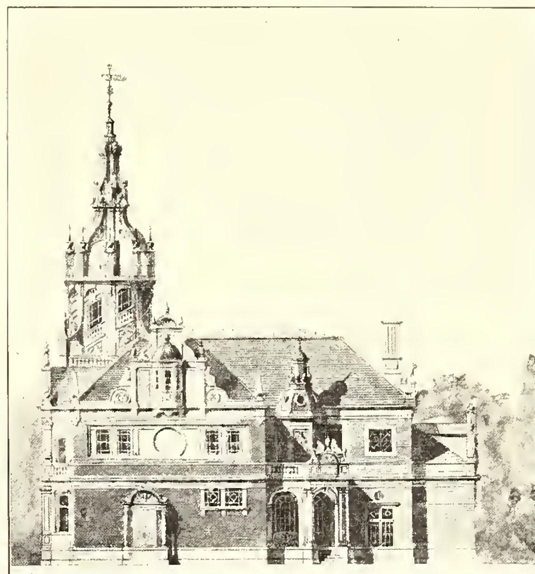
C. T. Rothmanns Ejendom Bredgade 45. Efter Fotografi fra 1906.

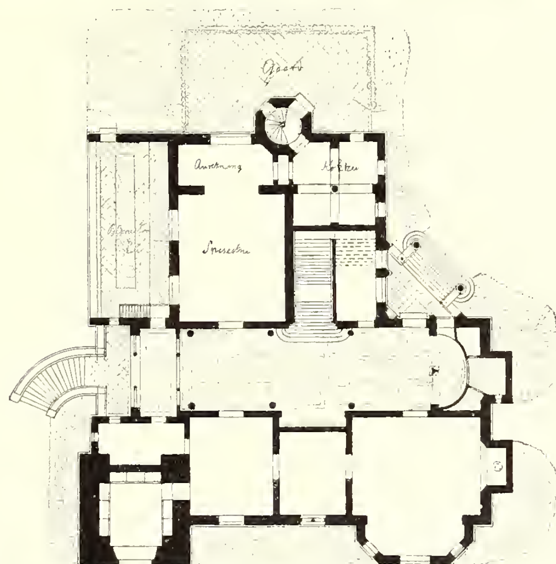
lod han at tage til Genmæle mod vrang Kritik, men han tog sig den nær. Jeg indser nu, at han med Rette bebrejdede mig privat, at Dommen ikke blev vendt alene mod Udstillingens Komite, og at han fik andres Fejl paa sin Kappe.

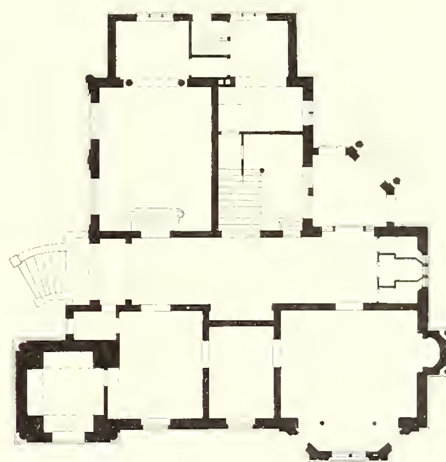
Aagaards *Villa i Rosenvænget* var en af de første Bygninger, paa hvilken Martin Nyrop arbejdede under Dahlerups Ledelse. Den er jo endnu bevaret, og i dens Havegitter ser man den Dag i Dag de Stenpiller, der stod foran det gamle kongelige Teater; men i Tidens Løb er der dog baade ude og inde foretaget For-

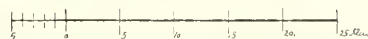
andringer, der just ikke kan kaldes Forbedringer. Gavlpartiet mod Livjægergade har saaledes faaet indsat nogle Vinduer, der bryder den arkitektoniske Helhed, og det smukke Atelierrum i overste Etage er bleven delt. I 1876 opforte Dahlerup

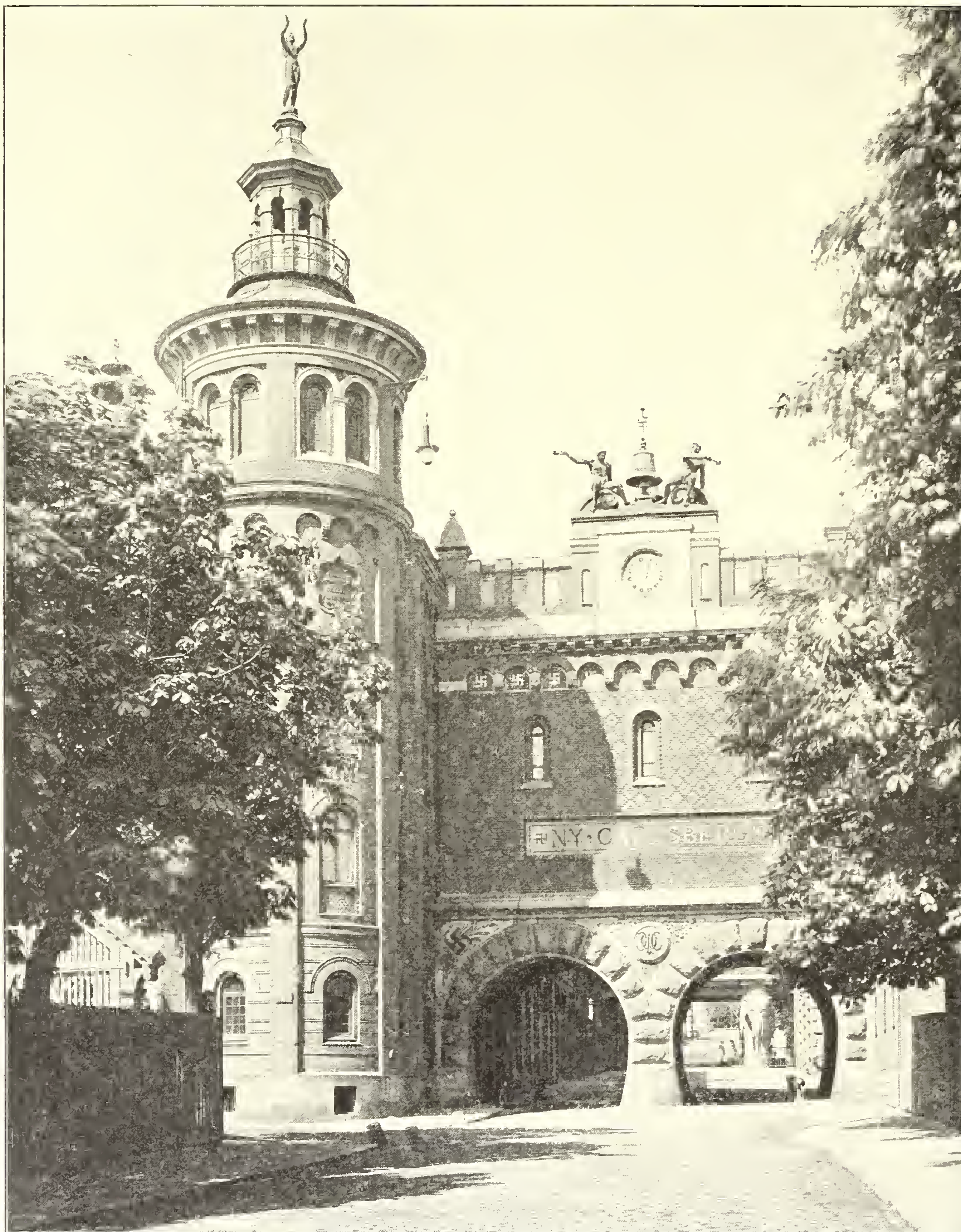

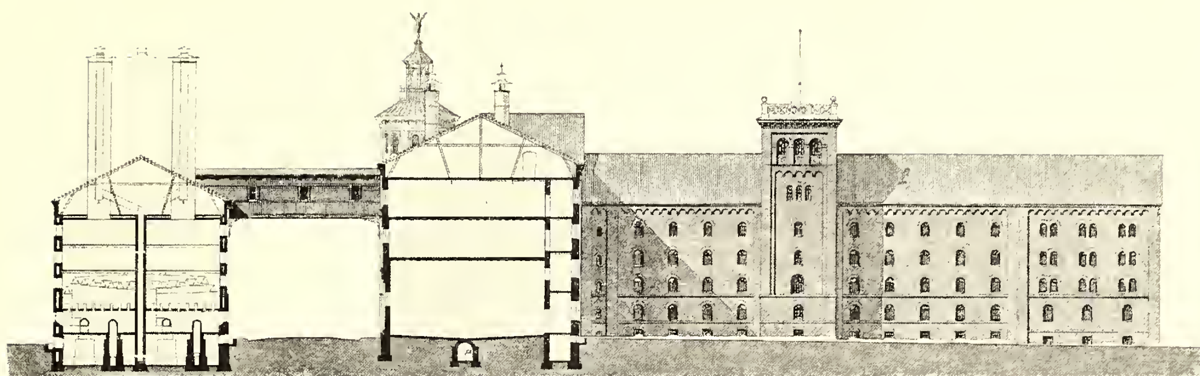
Udkast til en Villa for Brygger Carl Jacobsen. Efter V. Dahlerups Tegninger fra 1878-79.

Professor Munchs *Villa i Nysted;* i Aarene 1878—80 byggede han *Vandkuranstalten i Kongens Have* og Direktor Rothmanns *Ejendom i Bredgade* samt gav Tegning til *Hojbro, Holmens Bro* og *Borsbroen,* hvilke sidste Arbejder for Kommunens Regning udfortes af Havnevæsenet. Endvidere udarbejdede han i 1880 Planen til den gamle *Langelinjes Omordning* og opforte det lille *Karantænehus.*

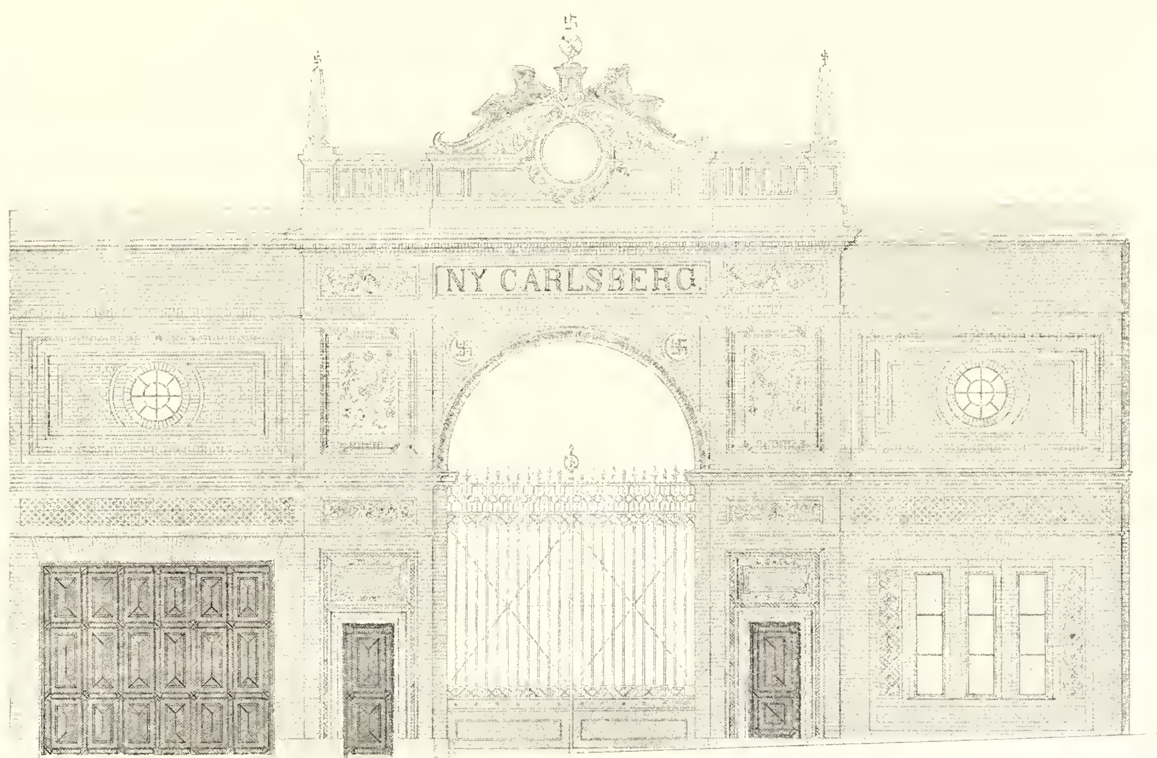
Ny Carlsberg Bryggeris Taarnbygning og Dobbelport mod Pasteursvej. Efter Fotografi fra 1906.

Fra denne Tid skriver sig hans Samarbejde med Direktør Carl Jacobsen; Dahlerup begyndte at arbejde som Bryggerens Bygmester og udførte samtidig den første Skitse til *Huitfeldt-Monumentet.* Det var i 1879 Carl Jacobsen bestemte sig til at bygge sit eget Bryggeri; han antog Dahlerup som Arkitekt, og det fol-

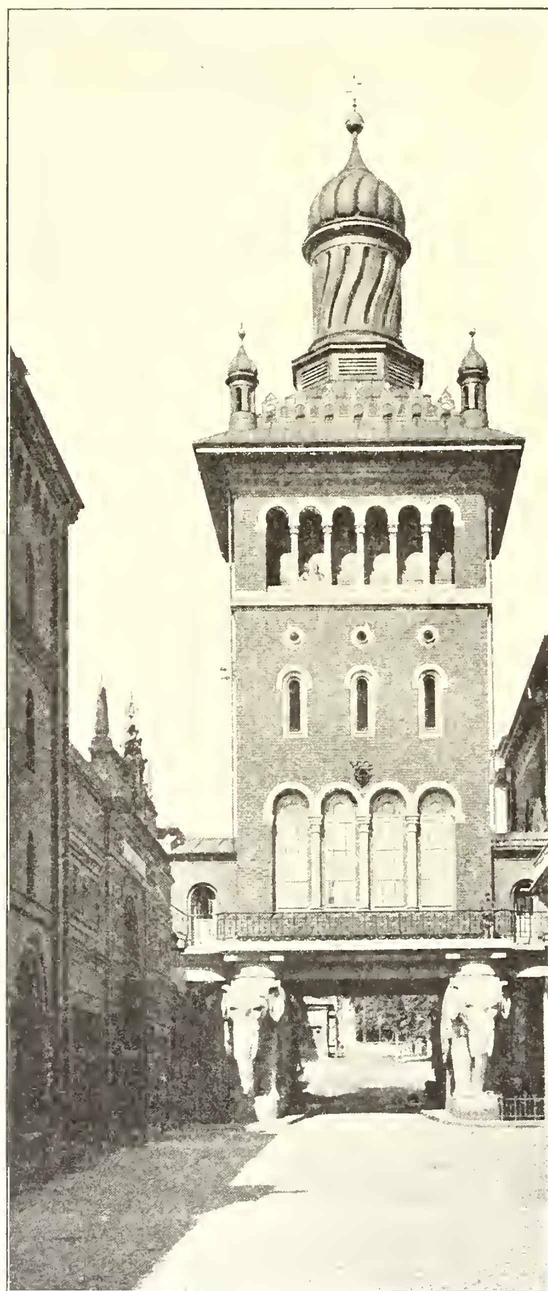
Ny Carlsberg Bryggeris Gaardfaçade og Snit. Efter V. Dahlerups Tegning.

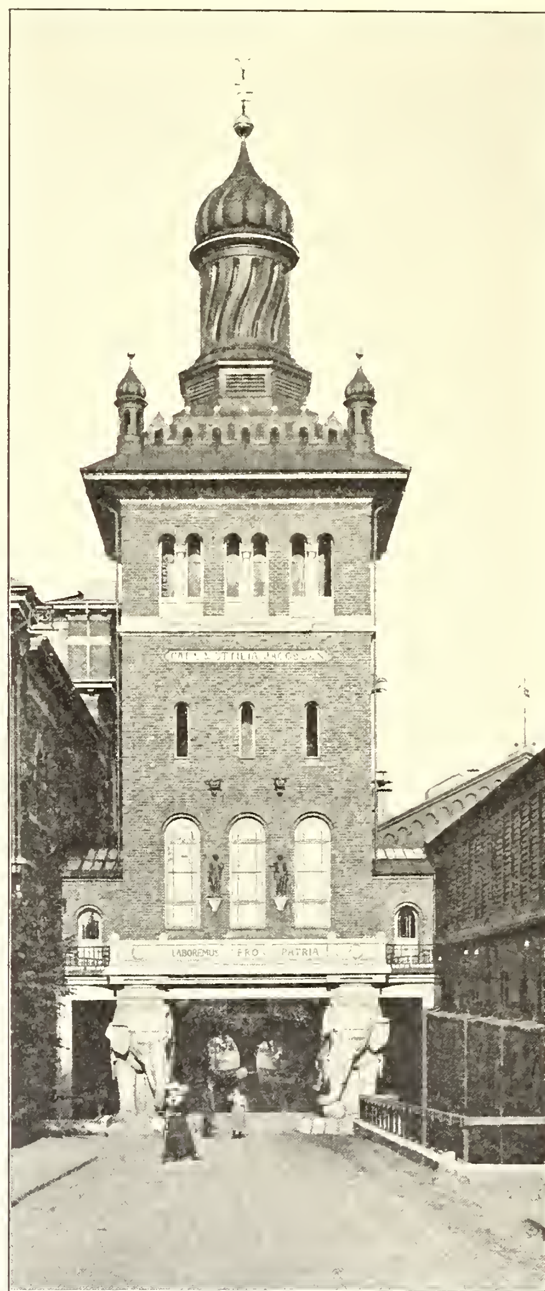
gende Foraar paabegyndtes Arbejdet, som afsluttedes Sommeren 1881. For det nye Bryggeri var taget i Brug, opsagde Kaptejn J. C. Jacobsen imidlertid sin Søn som Lejer af det Bryggeri, han havde bygget til ham i 1869—71, og dermed nødsagedes Carl Jacobsen til øjeblikkelig igen at tage fat paa Byggeriet. Dahlerup fik paany dette Arbejde overdraget, og i 1883 fuldførtes det nye Bryggeri, hvis mest fremtrædende Parti er Taarnbygningen mod Pasteursvej. Det saa energisk indledede Samarbejde afsluttedes dog ikke hermed; den initiativrige Brygger og iderige Arkitekt fandt hinanden paa mangfoldige andre Omraader: Snart var det Carl Jacobsen, som stillede Opgaver, saa Skitser og Udkast fik

Indkørselsporten til Ny Carlsberg Bryggeri. Efter V. Dahlerups Tegning.

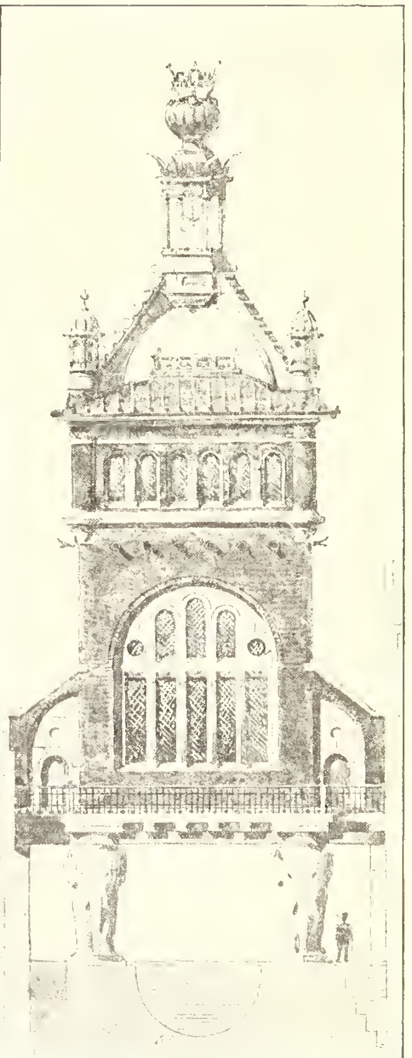
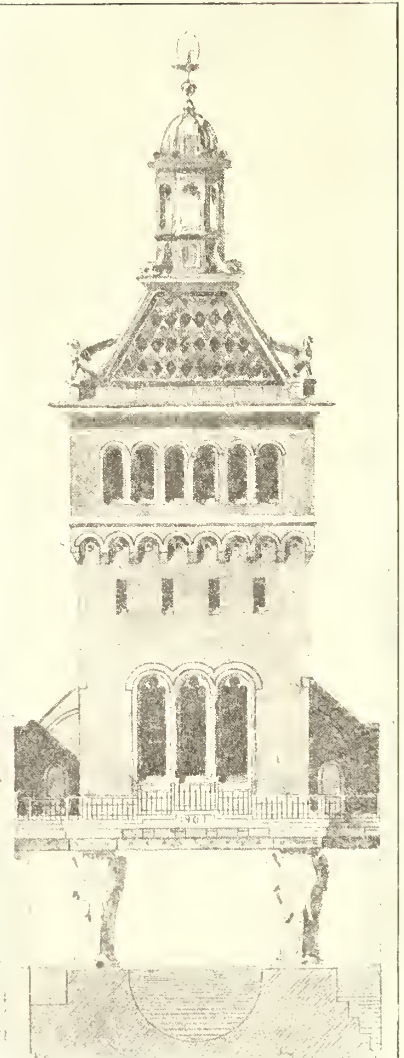
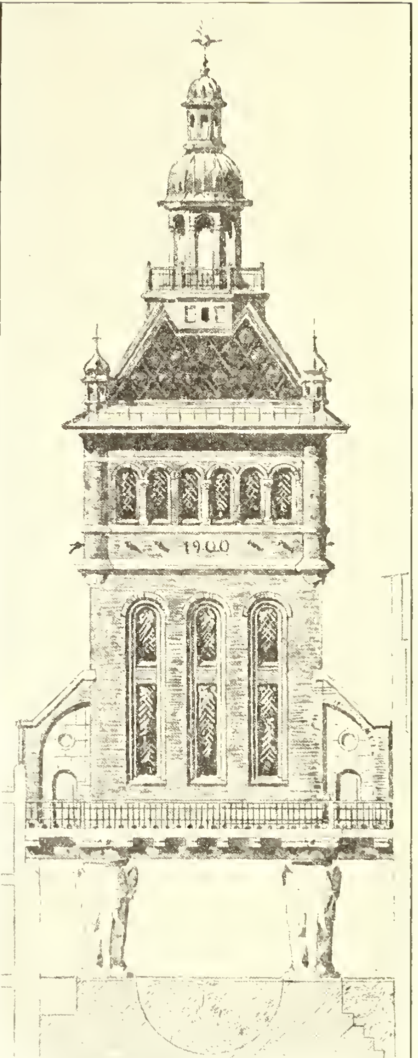
Liv fra Dahlerups Haand, snart var det et af disse, der inspirerede Bygherren til nye Byggeforetagender. Endnu medens Dahlerup i 1883 ledede Dekoreringen af det kgl. Teater, udførte han saaledes Tegningerne til *Jesuskirken*, og for dette

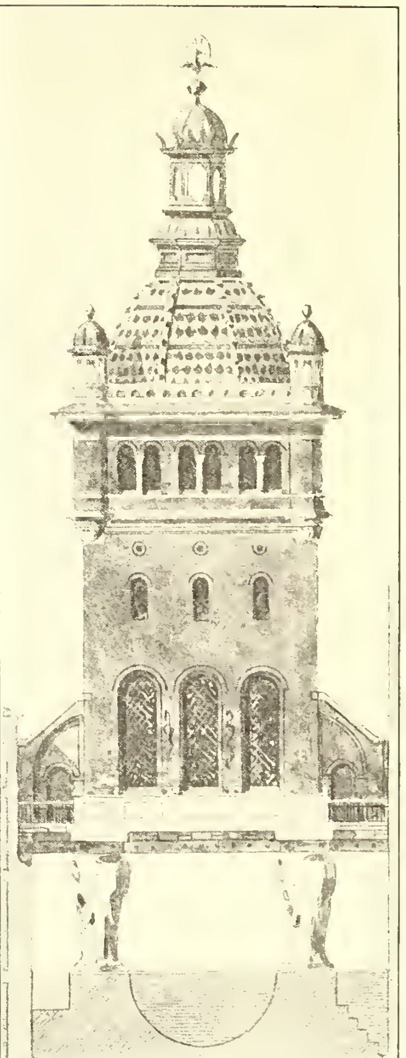

Elefanttaarnet ved Ny Carlsberg Bryggeri. Efter Fotografier fra 1906.

store Byggeforetagende var ført til Ende, tumlede han allerede med Planerne til *Glyptoteket*. I Aarenes Løb udførte han dertil en Mængde større og mindre Arbejder paa Ny Carlsberg. Han tegnede de mange Epitafier, som opsattes paa Bryggeriets Mure mod Pasteursvej og Ny Carlsbergvej; han byggede den smuk-

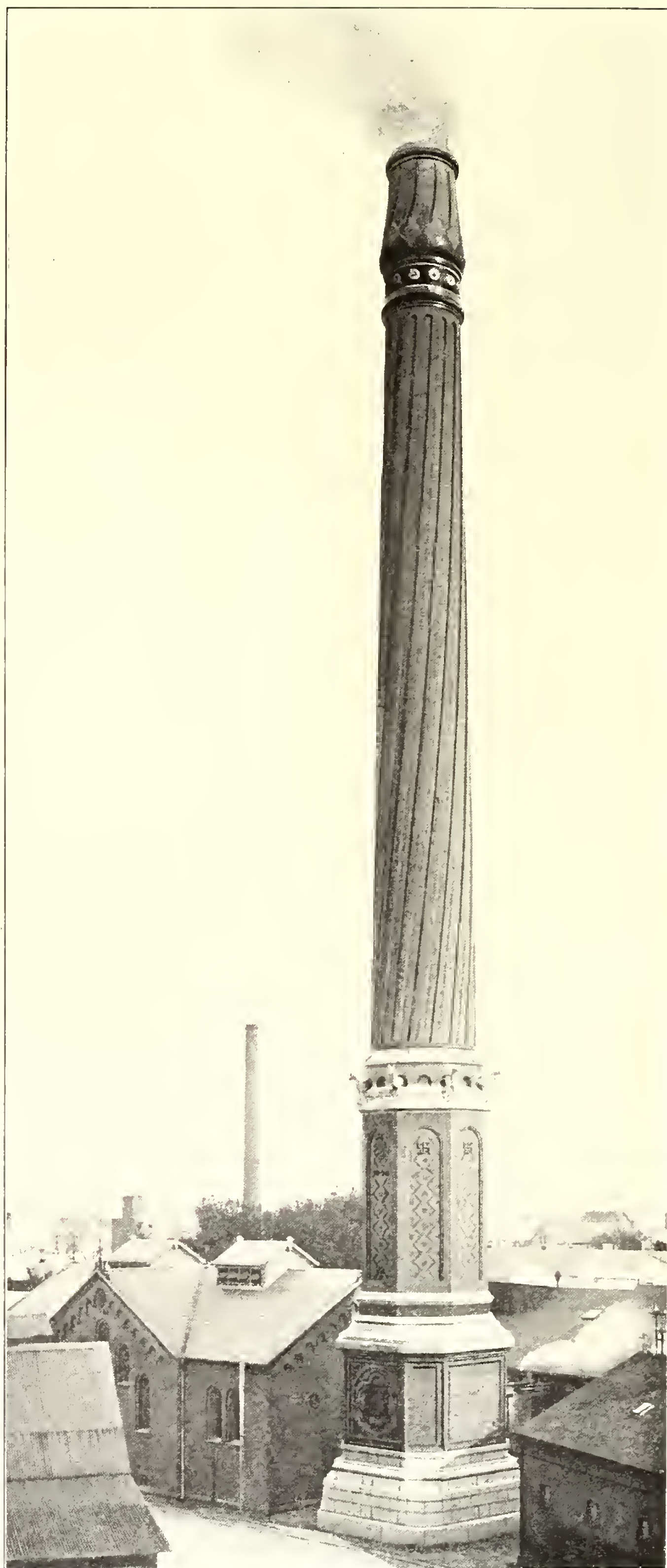

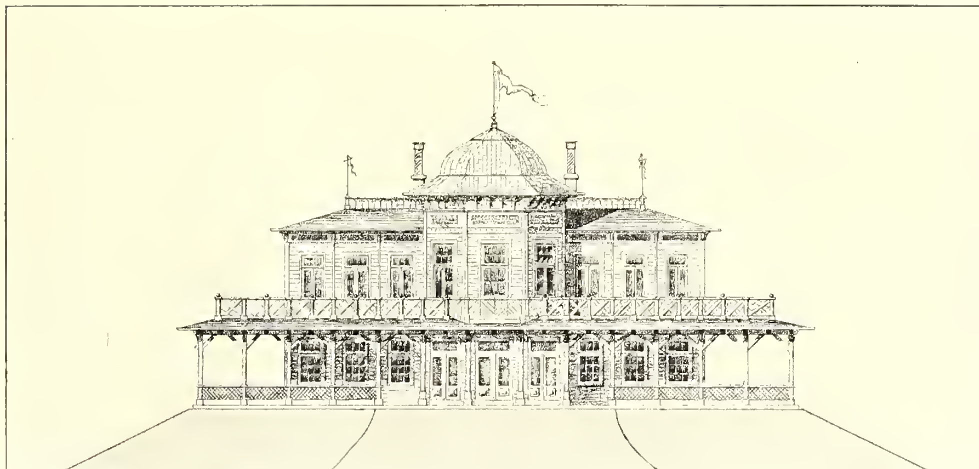
Fire forskellige Udkast til Elefanttaarnet ved Ny Carlsberg Bryggeri. Efter V. Dahlerups Tegninger.

ke Æresport ved Regeringsjubilæet 1888, tegnede Soklen til *Hauchs* Monument og opførte Indkørselsporten til Bryggeriet, byggede *Dipylon, Elefanttaarnet* og *Maskinhuset* med *den snoede Skorsten*. Blandt de mange Udkast, Dahlerup udførte i disse Aar, bør særlig nævnes de forskellige Skitser til en Villa for Carl Jacobsen. Som man vil se af foranstaaende Tegning, havde han til denne benyttet en Del mavriske Renæssancemotiver, medens han ved Taarnets Konstruktion havde anvendt, hvad han kaldte det særlig danske Spiral-Motiv, som her hjemme kendes fra Rundetaarn, Børstaarnet og fra Frelsers Kirketaarn paa Kristianshavn. Dahlerup fik imidlertid ikke Lejlighed til at bringe disse Planer til Udførelse; men Spiral-Motivet, som Carl Jacobsen interesserede sig meget for, anvendte han senere, da han i 1898—99 byggede Ny Carlsbergs Maskinhus, og da han i 1901 opførte Elefanttaarnet.

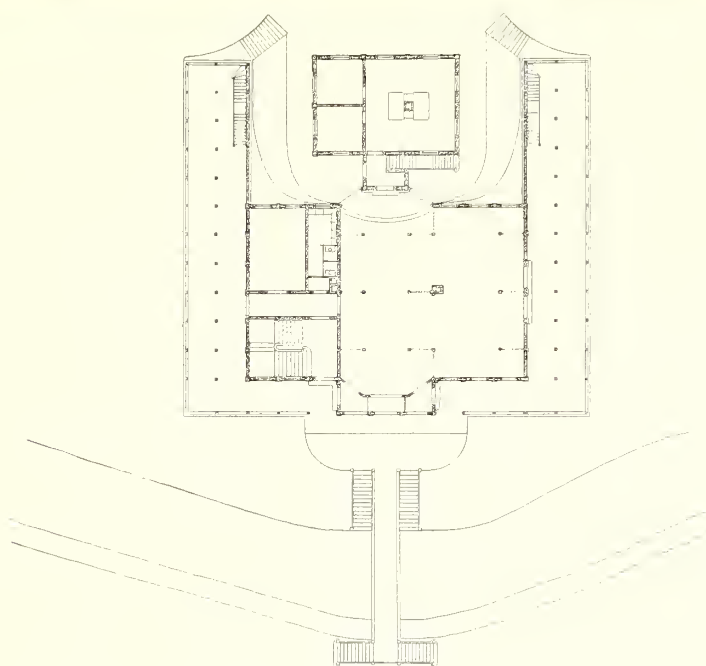
Da Maskinhuset skulde bygges, ønskede Jacobsen som en Demonstration mod den nyopførte polytekniske Læreanstalt, hvor man havde haft kunstneriske Vanskeligheder med Opførelsen af den store Skorsten, at vise, at en saadan meget vel kunde indgaa som et dekorativt Led i Arkitekturen. Dahlerup tegnede da først en Skorsten med lige Kannelurer, men efter Jacobsens Ønske ændrede han Planen og byggede Skorstenen

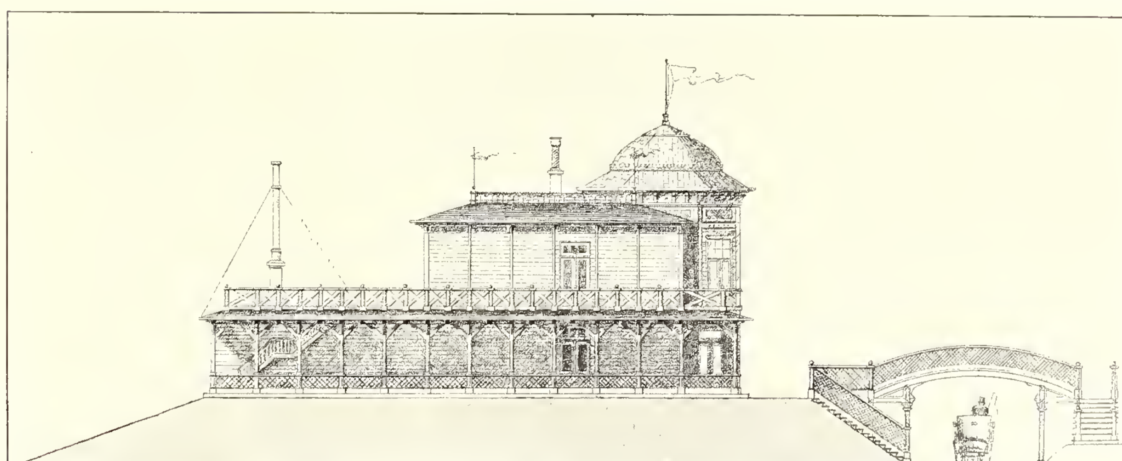
Den snoede Skorsten ved Ny Carlsberg Bryggeri.
Efter Fotografi fra 1907.

Hovedfaçade.

Stueplan

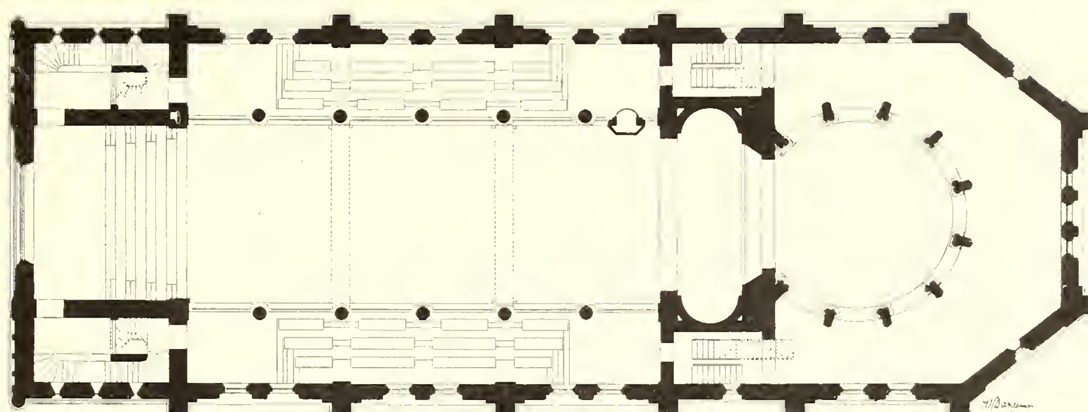
Sidefaçade.

Den i 1888 paa Langelinje opførte, nu nedrevne, Pavillon for Dansk Yachtklub. Efter V. Dahlerups Tegninger.

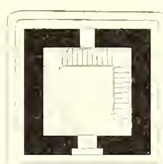

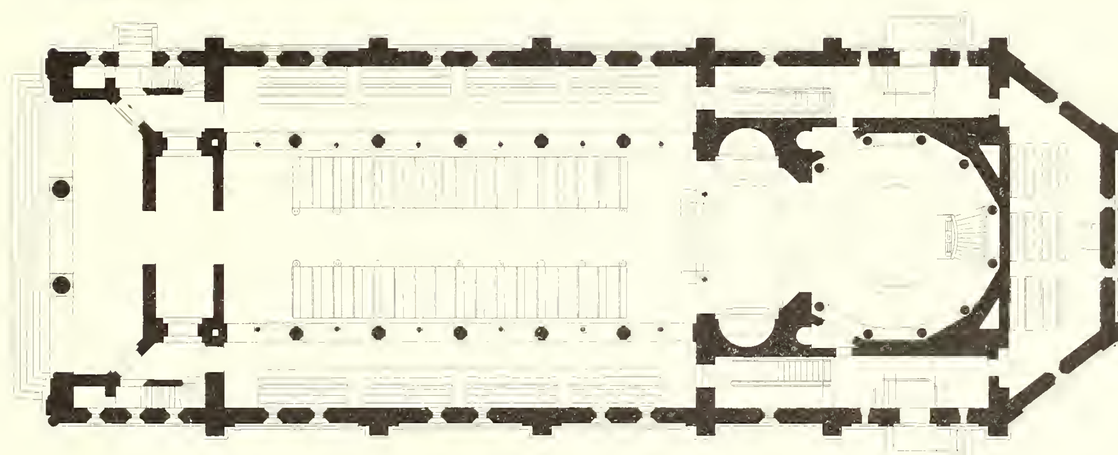
Jesuskirken i Valby. Efter Fotografi fra 1906.

med det danske Motiv . Arbejdet, der er et Mesterstykke af dansk Murhaandværk, udførtes af Murermester C. T. Beckmann, hvis i 1895 afdøde Fader, Murermester S. P. Beckmann, sammen med den sidste Efteraar afdøde Tømrermester Hans Christensen i Aarenes Løb havde udført alle Bygningsarbejderne paa Ny Carlsberg. Til disse to fremragende og dygtige Haandværkere knyttedes Dahle-

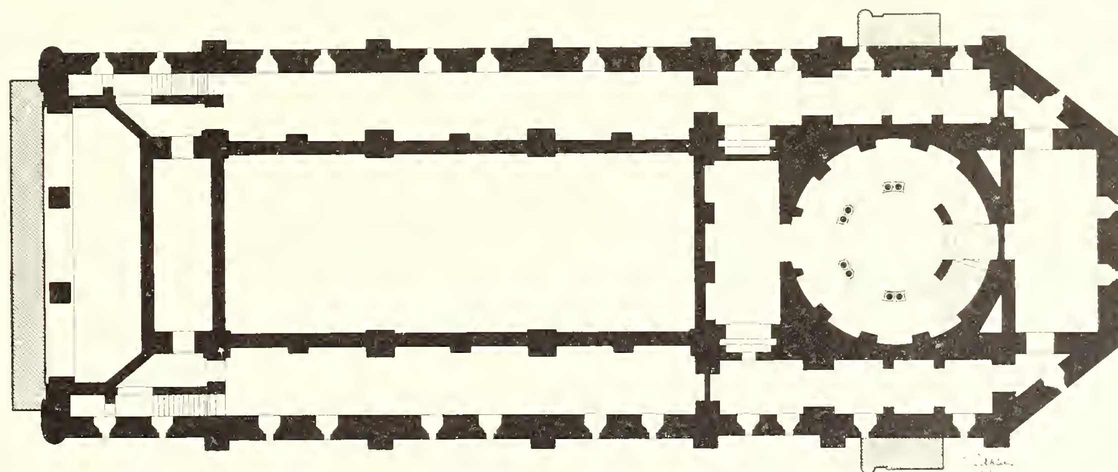

Plan af Pulpituret.

Plan af Hovedkirken.

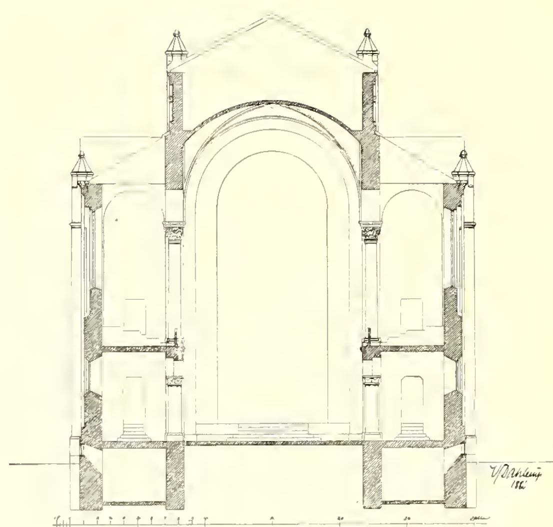

Plan af Krypten.

Planer af Jesuskirken i Valby.

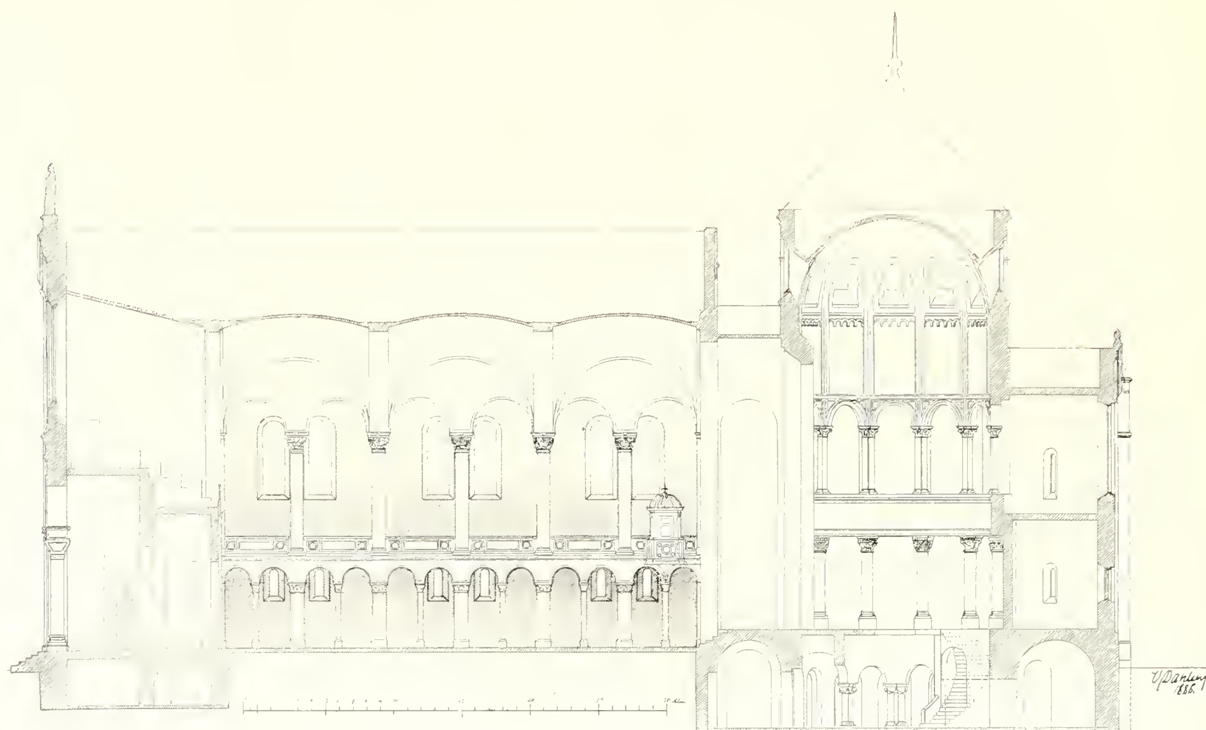
rup tidligt ved et varmt Venskab, der varede gennem Livet.

Elefanttaarnet, det sidste af Dahlerups store Byggeforetagender paa Ny Carlsberg, ønskede Jacobsen at opføre for at skaffe en Forbindelse over Ny Carlsbergvej mellem det gamle og det af Prof. V. Klein i 1900 opførte nye Bryggeri. Ligesom han i 1892 havde faaet Avtoriteternes Tilladelse til at opføre *Dipylon* — Dobbelporten — over den nævnte Vej, saaledes viste Myndighederne sig ogsaa denne Gang imodekommende. Taarnet, der skulde rumme Svaleapparat og Vandbeholder, opførtes paa en massiv Underbygning, bestaaende af fire i Granit udhuggede Elefanter — et Arbejde, der udførtes af Hans & Jørgen Larsen. Dahlerup gav, som det fremgaar af Gengivelserne, flere Udkast til Taarnet, og han fandt her Anvendelse for saavel det mavriske Renæssance- som for det danske snoede Motiv.

Tværsnit af Jesuskirken.

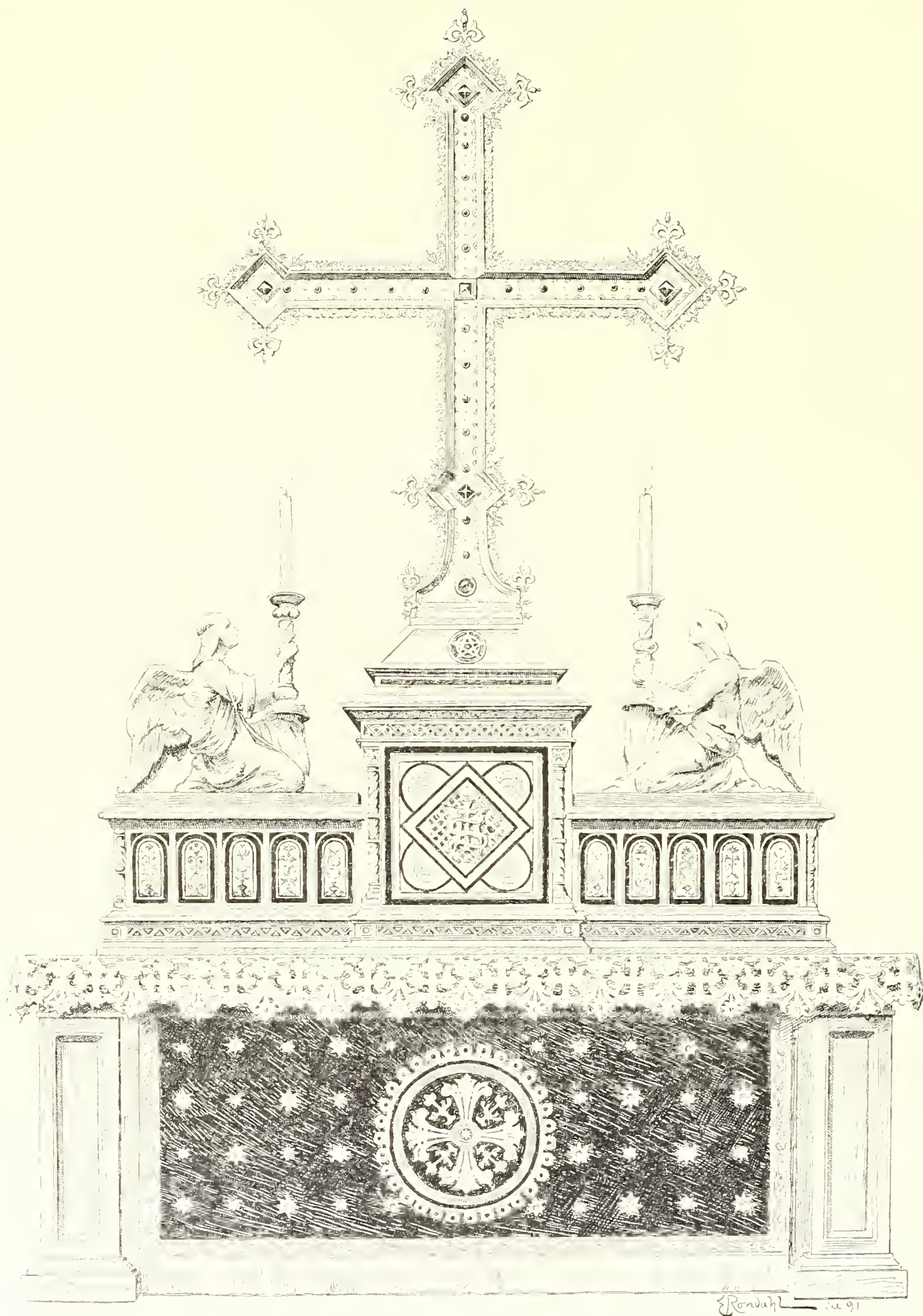
Dipylon, der, som nævnt, opførtes flere Aar forud, havde den direkte Opgave at indeslutte en Silo. Dahlerup gav den en dekorativ Udsmykning, bl. a. blev der paa gul Bund i brændt Ler indsat ni legemsstore Portrætfigurer, forestil-

Længdesnit af Jesuskirken.

Jesuskirkens Indre set mod Alteret.

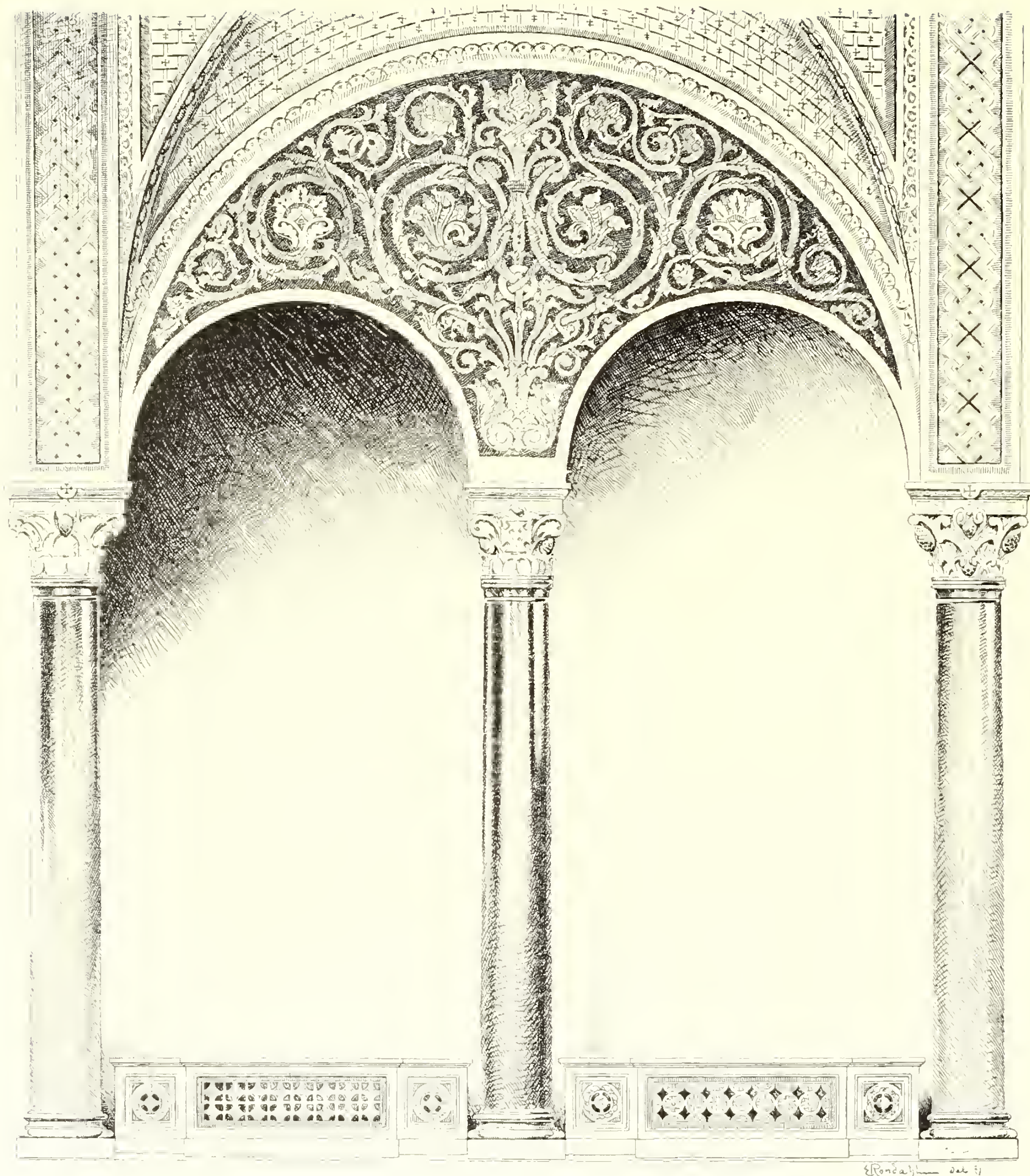

Alteret i Jesuskirken. Efter Tegning af E. Rondahl.

lende Carl Jacobsen, Hustru og ældste afdøde Søn, Dahlerup og Beckmann samt Bryggeriets overordnede Funktionærer og en Bryggeriarbejder.

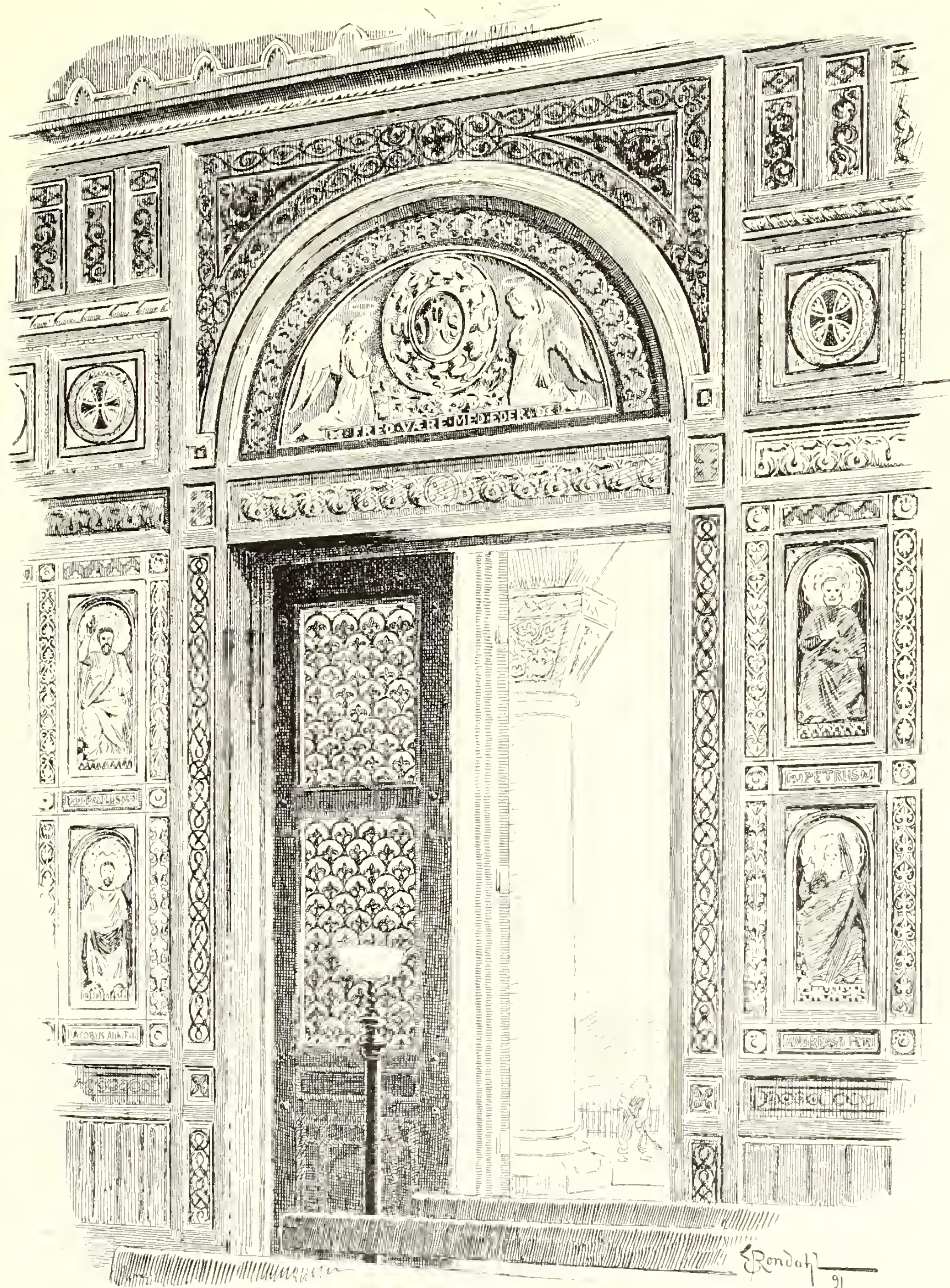

Jesuskirken set mod Prædikestolen.

Et Fag fra Jesuskirkens Galleri. Efter Tegning af E. Rondahl.

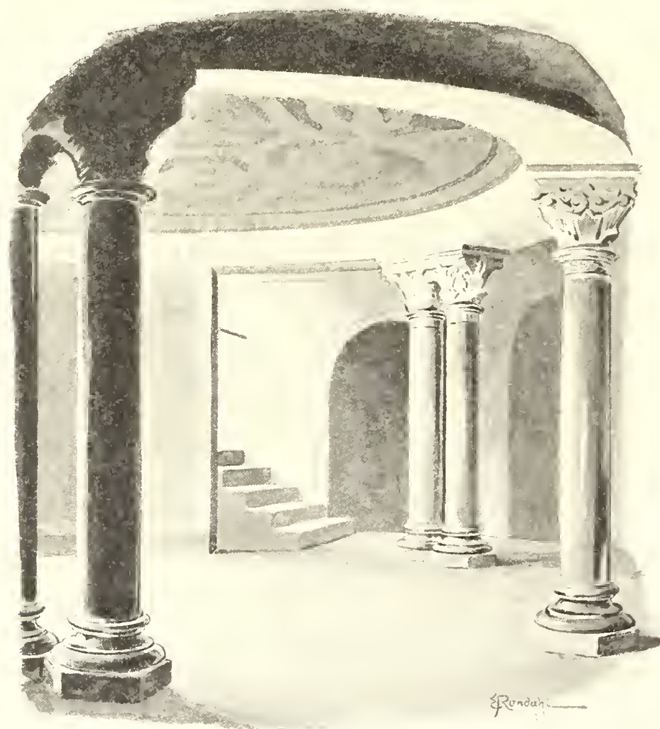
Efter at Dahlerup i 1884 havde bygget *Pavillonen paa Langelinje* og *Vandkuranstalten i Silkeborg*, paabegyndte han i 1885 Opførelsen af *Jesuskirken i Valby*. Brygger Jacobsen havde i 1883 stiftet et Kirkelegat, hvis Maal var Opførelsen af en Kirke i Valby »med den skønnest mulige Dekoration«. Dahlerup udførte et Udkast med Motiver fra norditaliensk-romanske Kirker, og dette vandt Carl Jacobsens fulde Bifald, saa at Arbejdet straks overdroges ham. Arkitekt LANGBALLE, der senere blev Dahlerups ledende Konduktør ved Glyptoteket, arbejdede i disse Aar paa Tegnestuen sammen med Arkitekterne JOHAN WESSEL — en Søn af Dahlerups afdøde Ungdomsven —, LUDVIG BØTTGER RASMUSSEN, THORSEN, BRUMMER, FRITZ KOCH og STIGAARD, særlig beskæftiget med Kirkens Ydre.

Jesuskirkens Hoveddør set fra Kirkens Indre. Efter Tegning af E. Rondahl.

Mangel paa tilstrækkelige Pengemidler nødvendiggjorde imidlertid, at der maatte afknappes en Del paa den ydre Udsmykning, Opførelsen af Campanilen maatte udskydes, ligesom en Del polykrome Arbejder opgaves. I 1889 var Kirken under Tag, og da der nu havdes større Midler til Raadighed, besluttede Carl Jacobsen at give Kirken en saa meget rigere Udstyrelse. Med Liv og Inter-

esse tog Dahlerup fat paa denne Opgave; for kort Tid siden udtalte han saaledes til Forfatteren af dette Værk, at hans største Interesse havde været henvendt paa Kirkens Kor med dets store Variation i Kapitæler og andre Prydelser. Det Arbejde, Dahlerup i Forbindelse med sin Konduktør, Arkitekt Axel Møller, har nedlagt i Kirkens Indre, er større end nogen aner, alt blev varieret, og før hver enkelt Dekoration fastsloges, udarbejdedes der en Mængde Udkast og Detailtegninger. Selv det ringeste Stykke Dekoration i Træ, Sten, Kalkskæreri, Mosaik, Stukarbejde osv. er udgaaet fra Dahlerups Haand, der her fandt Anvendelse for en Del mavriske Motiver, som han samarbejdede med de italienske.

Krypten i Jesuskirken. Efter Tegning af E. Rondahl.

Kirken med dens 82 Granitsøjler fik saaledes en langt rigere Udsmykning end oprindelig paatænkt; bl. a. smykkedes Væggen under Pulpituret mod Vest med Prof. Jerndorffs Malerier af Apostlene og Koret med en Kreds af Engle, skaarne i Kalkpuds af Billedhugger Hammeleff. Det dekorative Malerarbejde udførtes af Firmaet Møllmann under Malermester Rasmussens personlige Ledelse. Den 15. November 1891 indviedes Kirken under stor Højtidelighed.

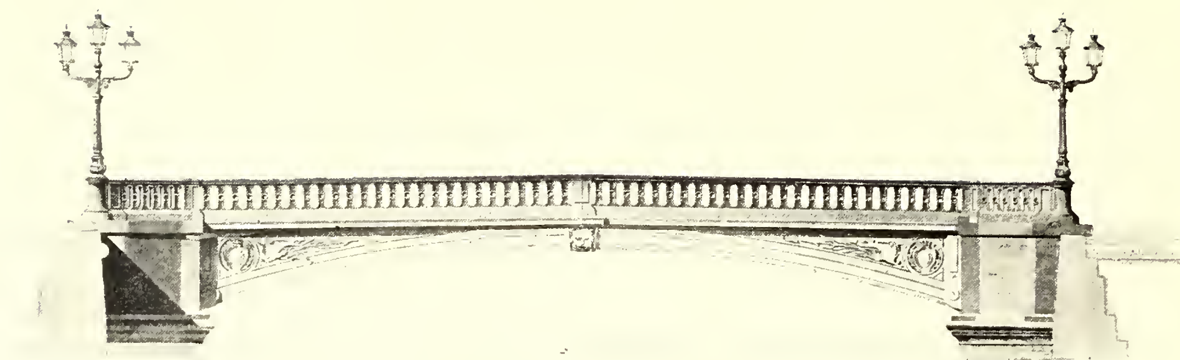
Kirken, hvis Gavlparti var bleven smykket med Billedhugger Axel Hansens Kristus og Evangelister, manglede dog endnu sit Klokketaarn, hvis Opførelse for Dahlerup var ikke saa lidt af en Livssag, idet hans Kirke først derved vilde kunne opnaa den tilstræbte arkitektoniske Enhed. Saa længe Taarnet manglede, var Kirken ikke fuldført, hævdede han, og naar han samtidig lod udføre en Sparebøsse i Sølv, som han gav Taarnets Form og skænkede til Carl Jacobsens

Jesuskirken set fra Hjørnet af Gamle Jernbanevej. Fotograferet 1906 før Opførelsen af Bygningen paa Gadens andet Hjørne.

ældste Son, Alf, var det utvivlsomt ikke alene for at glæde Drengen, men for at denne skulde vokse op med Bevidstheden om, at her var en Opgave at lose.

Dahlerup skulde imidlertid, sikkert hurtigere end han selv ventede det, se sit Onske opfyldt. Alf Jacobsens Dod gav nemlig Stodet til, at Faderen bestemte

Højbro. Efter V. Dahlerups Tegning.

sig til at hædre hans Minde ved at rejse Campanilen. Den opførtes i Aarene 1894—95 med Arkitekt Rosen som Konduktør og smykkedes med en af den franske Billedhugger Barryas modelleret Engel. Carl Jacobsen saa den i Paris, og da han syntes, den lignede hans afdøde Søn, bestilte han den straks støbt i Bronce. Efter Sønnen benævnes Campanilen Alf-Taarnet.

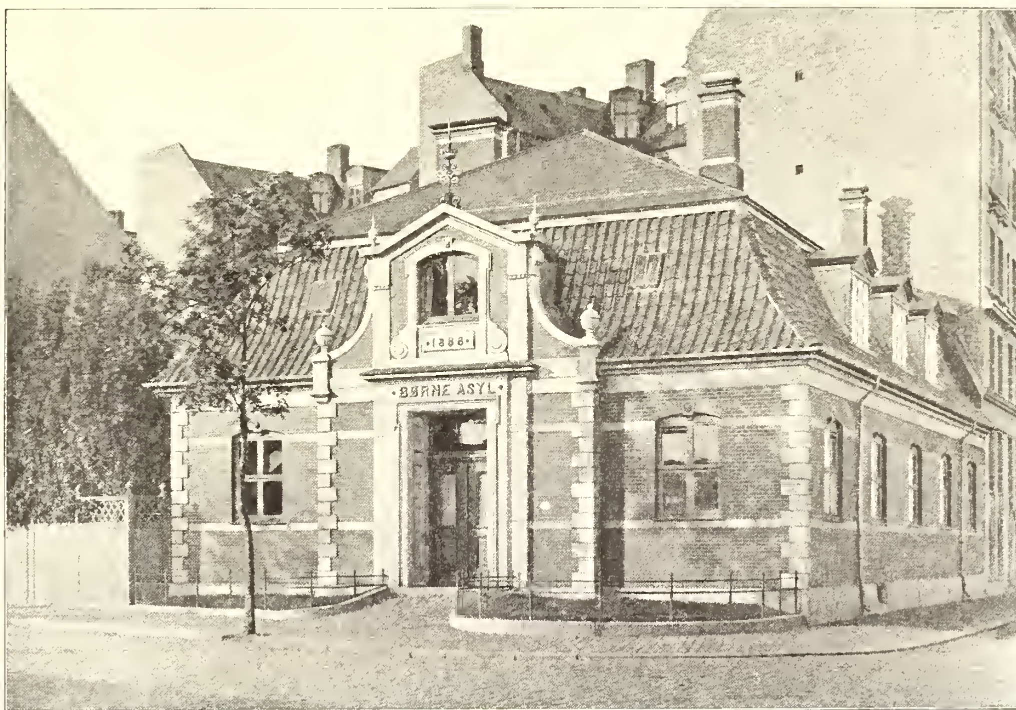
I de Aar, Opførelsen af Jesuskirken stod paa, var Dahlerup dog ogsaa beskæftiget med mange andre Byggearbejder. I 1885 ombyggede han saaledes *Folketeatret* og paabegyndte sammen med Stadsingeniør Ambt Opførelsen af *Dronning Louises Bro*. I 1886 rejstes *Huitfeldt-Monumentet*; i 1887 det lille *Dronning Louises Asyl* ved Nørrebros Station; samme Aar gav han Snedkermestre-

Dronning Louises Bro. Fotografi fra 1906.

nes Laugssal en rig Renæssance-Udsmykning, og endelig tog han i det folgende Aar fat paa *Kunstmuseet.*

Ved den et Par Aar forud afholdte Konkurrence havde han forst udarbejdet et storre Projekt for en Bygning, der baade skulde give Rum for Kunstsamlingerne og de forskellige Museumsafdelinger i Prinsens Palæ. I Folge denne Plan havde han tænkt sig et stort Bygningskompleks, grupperet om en Sojlegaard i italiensk Renæssance. Bygningens Façade, der var lagt ud mod Solvgade, havde han givet et monumentalt, stærkt fremtrædende Midterparti. Ved den anden Konkurrence, hvor Nationalmuseet udskiltes, ændrede han Planen i Overens-

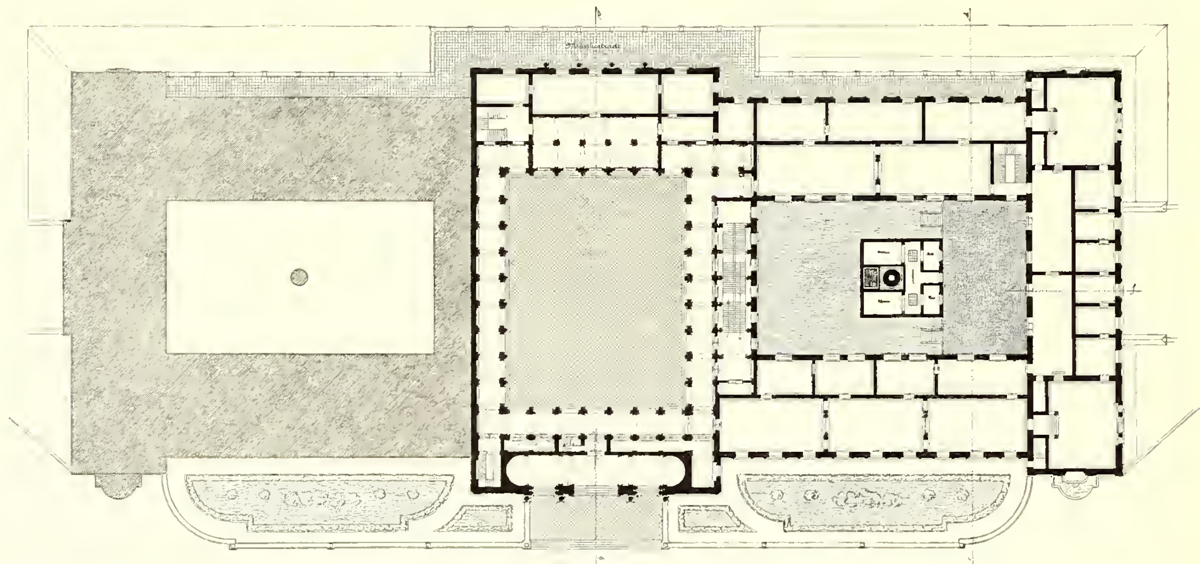

Dronning Louises Asyl.

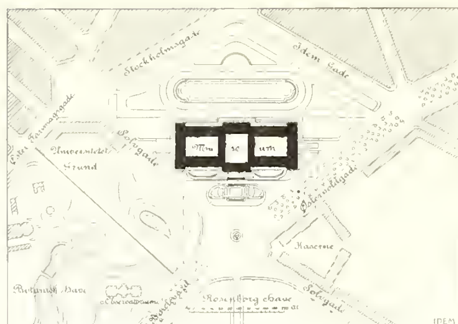
stemmelse med den, hvorefter han senere byggede Kunstmuseet; den godkendtes af Bedommelseskomiteen, og Arbejdet overdroges ham sammen med Arkitekt Georg E. W. Moller, med hvem han tidligere havde samarbejdet ved Opforelsen af Villa Soro ved Frederiksdal ligesom ved Bygningen af Hôtel d'Angleterre. Dahlerup, der var den forste danske Arkitekt i den nyere Tid, som til Bygningsbrug anvendte Natursten i storre Udstrækning — med det kgl. Teater var allerede Begyndelsen gjort — interesserede sig ved Kunstmuseets Bygning meget for Anvendelsen af Fakse Kridtsten og Savoniersten, hvilke Materialer hidtil ikke var blevne benyttede i Kjobenhavn. Han sendte derfor sin Konduktor, Arkitekt Rosen, ned til Fakse for at undersoge Stenens Struktur og hele Anvendelighed som Bygningsmateriale.

Arkitekt Emil Jorgensen foretog samtidig for Prof. Hans J. Holm, der havde til Opgave at bygge Mineralogisk Museum, Undersogelser af lignende Art, og

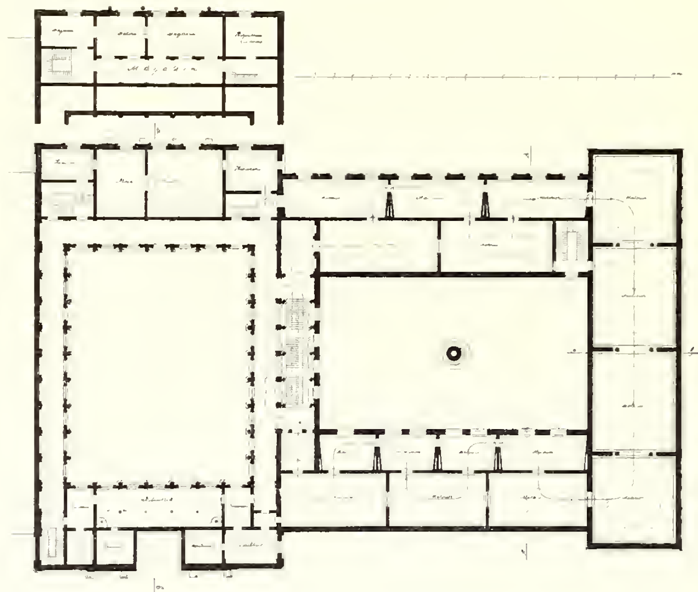
disse viste, at Stenene havde holdt sig fortræffeligt, naar de kun anbragtes liggende paa samme Maade som i Lagene. Fakse Kridtstenen, der var et fortrinligt Materiale at skære i, anvendte Dahlerup derfor til Kunstmuseets store Fri-

Oldnordisk m. fl. Museer. Stueplan. Kunstmuseum.

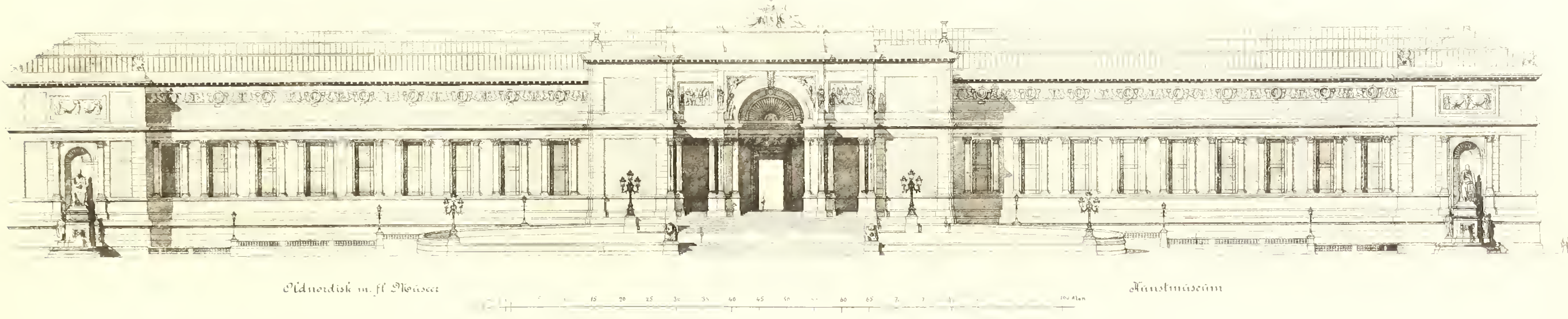
Situationsplan til første Projekt.

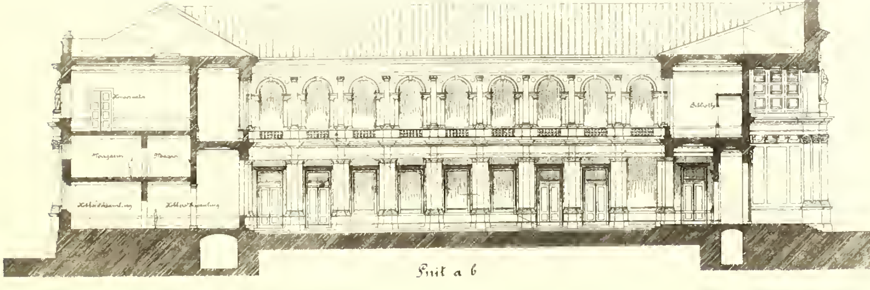

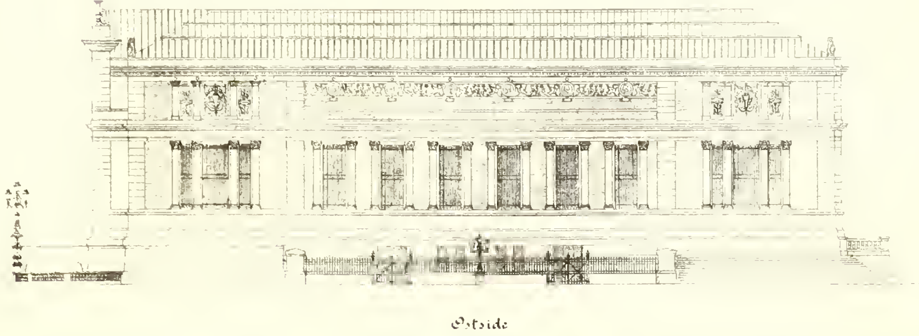
Plan af 1ste Etage i Kunstmuseet.

V. Dahlerups Planer til en samlet Museumsbygning. Den første Konkurrence.

ser. Det dekorative Skulpturarbejde udførtes efter hans Tegninger af Hans Chr. Berg. Af samme Grund foretog Arkitekt Rosen sammen med Arkitekt Langballe senere en Rejse til Frankrig for at overbevise sig om Savonierestenens Egenskaber. Den blev derefter for første Gang anvendt her hjemme paa Kunstmu-

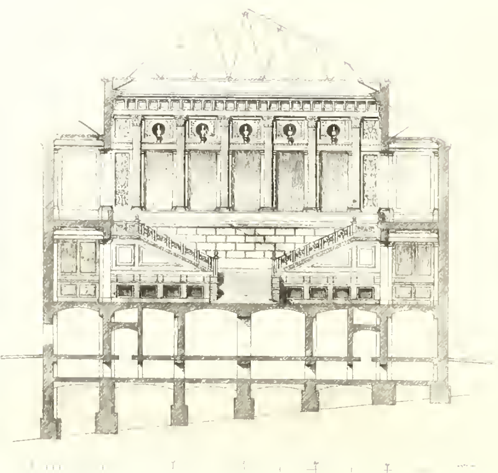

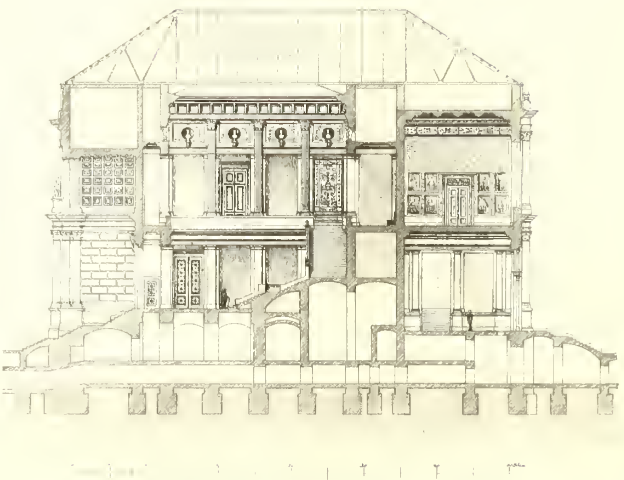

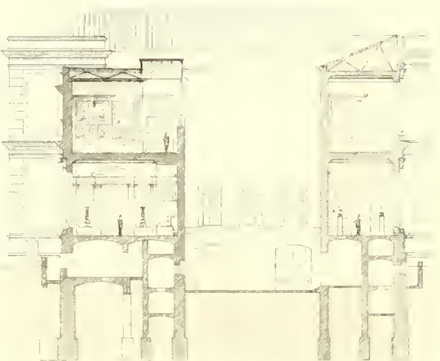

FAÇADER OG SNIT TIL EN SAMLET MUSEUMSBYGNING. DEN FØRSTE KONKURRENCE
Efter V. Dahlerups Tegninger.

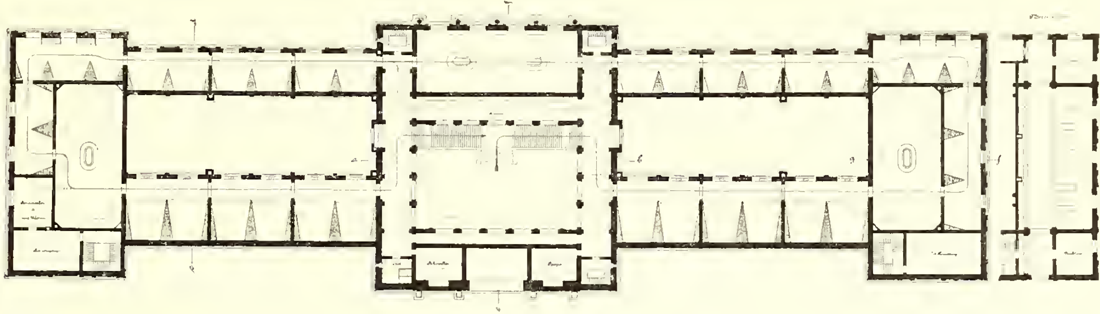

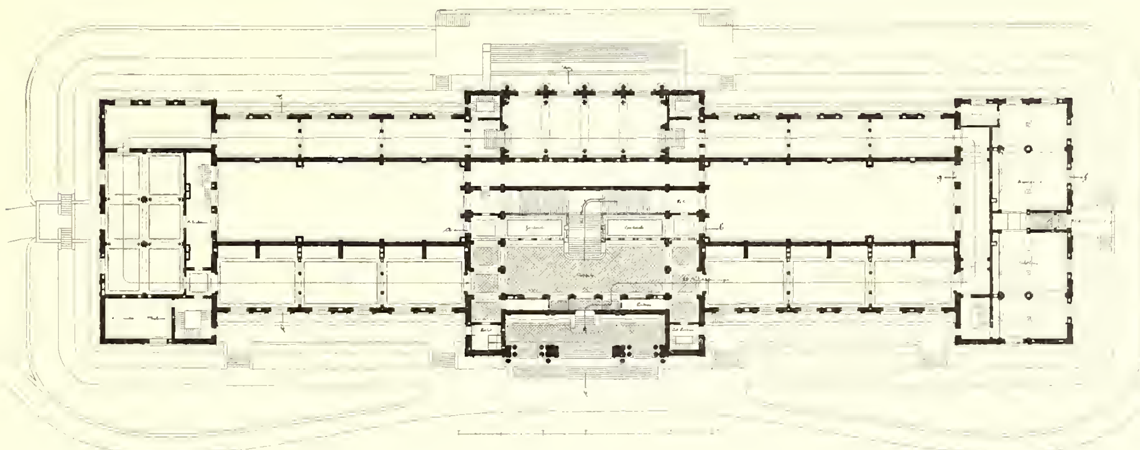

STATENS MUSEUM FOR KUNST. FAÇADE OG SNIT
Efter V. Dahlerups Tegninger.

seet og Glyptoteket, det første Sted bl. a. til Buer, Arkitrav og Arkivolte. Endnu et Eksempel paa Dahlerups Bestræbelser for at finde nye, til Bygningsbrug egnede Natursten, skal her nævnes. Ved Frihavnsanlæget fik han Lyst til at gøre et Forsøg med Ølands Kalksten, men da han her, som altid, lagde Vægt paa, at en Bygmester grundigt skulde kende de Materialer, han anvendte, foretog han sammen med Havnebygmester Møller og Arkitekt Rosen en Rejse til Øland, hvor han dels besøgte Bruddene, dels undersøgte de Steder, hvor Stenen havde fundet Anvendelse — saasom Borgholm Slotsruin, Domkirken og Fæst-

Plan af Hovedetagen.

Plan af Stuen.

Statens Museum for Kunst. Efter V. Dahlerups Tegninger.

ningsværkerne i Kalmar. Han fik her Ideen til at anvende Ølandskalkstenen i raa Form, hvilket han derpaa under Frihavnsanlæget benyttede ved Langelinjepromenaden. Dahlerup gik i det hele taget gærne med til nye Forsøg. Ved det kgl. Teater har vi saaledes set, at han i stor Udstrækning anvendte Jærnkonstruktion, og ved Kunstmuseet forsøgte han sig med nye Hvælvingskonstruktioner med indstøbt Rørvæv. Disse Konstruktioner, der skyldtes Murermester Schiøttz, anvendtes her for første Gang bl. a. til Loftet over Vestibulen og Hvælvingen over Ryttersalen. Kunstmuseets Opførelse, der kontrolleredes af en Kommission bestaaende af Oberst Keyper, Arkitekt Gnudtzmann og Kontorchef Andreas Weis, stod paa fra 1888—95. Murerarbejdet udførtes af Chr. Seemann, Stenhuggerarbejdet af C. Wienberg & Søn. Det var næppe nok færdigt,

for Kritiken tog til Orde, idet man dels bebrejdede Dahlerup, at Bygningen havde faaet den skraa Stilling mod Solvgade, dels at den var for lille. Disse Bebrejdelser er dog meget uretfærdige. Dahlerup har opført Museet efter den opgivne Størrelse, for de forhaandenværende Midler og i et og alt programmæssigt efter de udarbejdede, af Bedømmelseskomiteen og Kontrolkommissionen godkendte Planer. Tidlig havde han dog sin Opmærksomhed henvendt paa Museets Udvidelse, og der foreligger saaledes fra hans Haand flere Planer, der tager Sigte herpaa. Han har udarbejdet Projekter, i hvilke han foreslaar at over-

Ryttersalen i Afstøbningssamlingen. Statens Museum for Kunst.
Fotograferet før Rummet var taget i Brug.

dække Gaardene med Glastag samt at fortsætte Terrassen mod Østre Anlæg i hele Museets Længde, for at tilvejebringe Lokaler med Ovenlys for Skulpturarbejder.

Det ene store Byggeforetagende følger i disse Aar efter det andet, eller rettere de griber ind i hinanden. Samtidig med at Dahlerup arbejder paa Kunstmuseet, udkaster han Planer til *Ny Carlsberg Glyptotek*, og da han er godt i Gang med det første, bliver ogsaa Opførelsen af Glyptoteket til Virkelighed. Da Carl Jacobsen i 1884 første Gang tilbød sin Samling til Kjøbenhavns Kommune, udførte han samtidig en Skitse til en Bygning af samme Størrelse som Kong Ludvigs Glyptotek, i fire Fløje og med en Kuppel i Midten. Med dette som Grund-

lag tegnede Dahlerup en gennemarbejdet Plan for en saadan Museumsbygning, hvis centrale Del udgjordes af en Kuppel med muret Underbygning. Dahlerup

Forhallen med Trappeanlæget i Statens Museum for Kunst. Efter Fotografi fra 1904.

tænkte sig nærmest Vatikanets Kuppel som Forbillede, Underbygningen skulde have kraftige Buer, og Kuplen selv dækkes med Kobber.

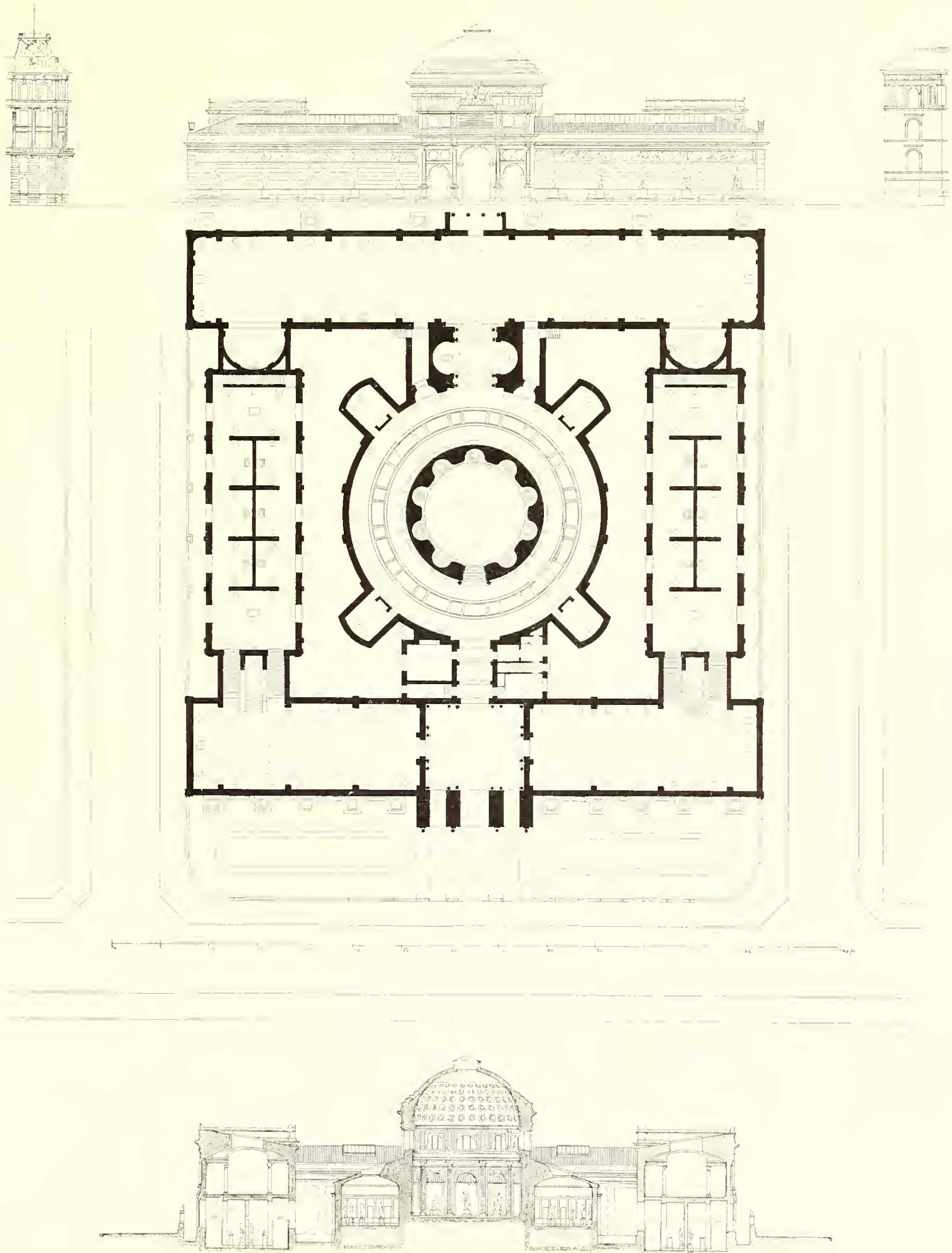
Da Carl Jocobsen i 1888 paany tilbod sin Samling til det offentlige — denne Gang til Stat og Kommune — blev Dahlerups Plan lagt til Grund for den paatænkte Bygning, men skønt Rigsdagen samme Aar vedtog at yde sit Bidrag og

Borgerrepræsentationen ogsaa i Hovedtrækkene tiltraadte Jacobsens Forslag, trak Sagens Afgørelse dog ud til September 1889, idet Kommunalbestyrelsen ikke kunde blive enig om Pladsen. Dahlerups Udkast var udarbejdet med Pladsen mellem Dagmarteatret og Vestervoldgade som Grundlag, men da denne Tanke ikke viste sig gennemførlig, fremsattes der en Række andre Planer. Borgmester H. N. Hansen foreslog Pladsen ved Ørsteds-Parken og det nuværende Grønttorv, ligesom ogsaa Højen i Aborreparken bragtes paa Bane, og til alle disse Forslag maatte Dahlerup, som det vil ses af de indføjede Tegninger, gøre Udkast. Den 23. September 1889 vedtog Kommunalbestyrelsen at yde sit

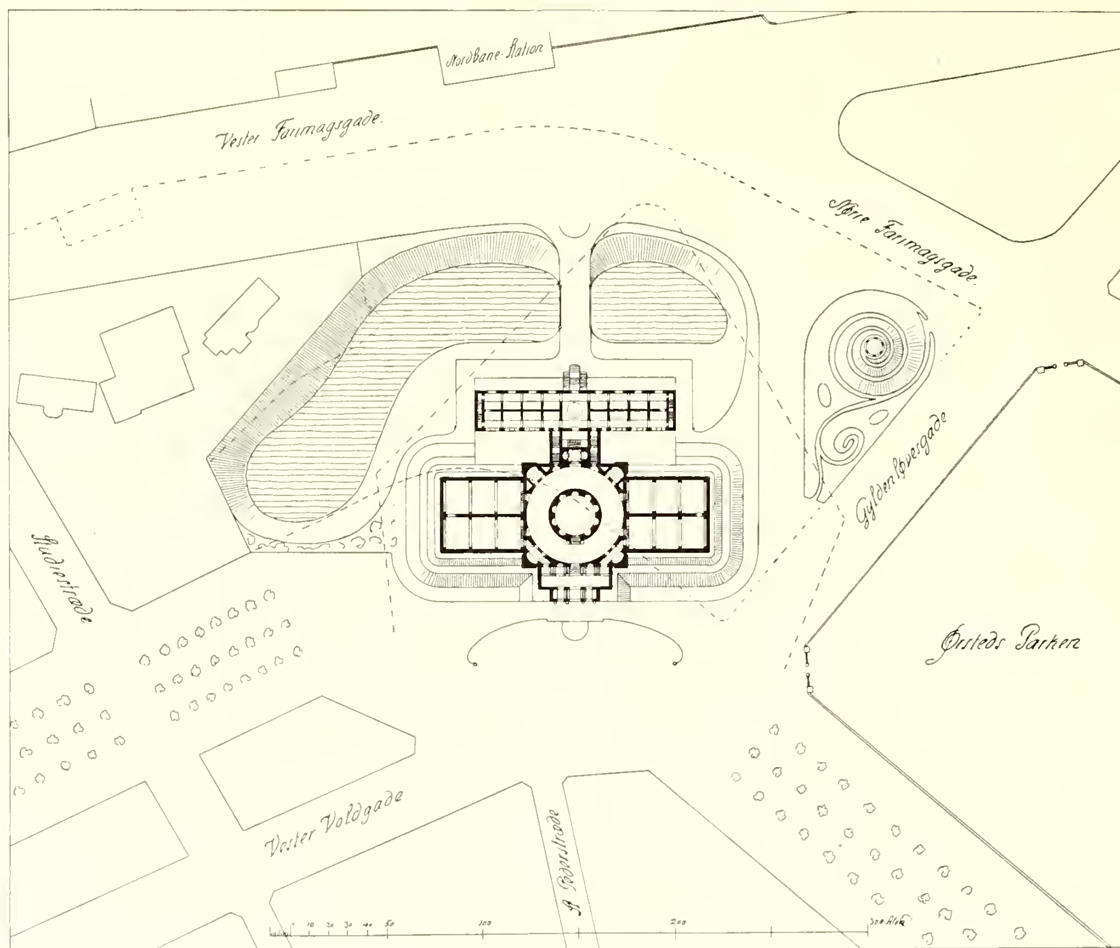
Statens Museum for Kunst. Set fra Mineralogisk Museum. Fotografi fra 1906.

Tilskud til Glyptoteket og at overlade det Grunden bag Tivoli til Bebyggelse, og da Dahlerup nu paany havde udarbejdet et Udkast, til hvis Façade han havde taget Motivet fra den venetianske Renæssancebygning, *Ospedale civile*, vedtog den nedsatte Bygningskomite, bestaaende af Arkitekt Gnudtzmann, Oberst Keyper og Kontorchef Weis, enstemmigt at overdrage ham Arbejdets Udførelse. I Foraaret 1890 toges der fat med Arkitekt Langballe som Konduktør, og 7 Aar efter, den 1. Maj 1897, kunde Carl Jacobsen indvie det nye Glyptotek samt den i Forbindelse hermed arrangerede internationale Kunstudstilling. Det blev dog ikke ganske den Bygning, som Dahlerup havde tænkt sig. Af økonomiske Hensyn havde man ikke alene maattet opgive Kuplen, men ogsaa foretage gennemgribende Reduktioner i Anvendelsen af Materialer. Dette gik navnlig ud over

Façade, Plan og Snit til Ny Carlsberg Glyptotek. Udarbejdet med Grønttorvet som Byggeplads.
Efter V. Dahlerups Tegninger.

Sidefaçaderne, idet en paatænkt Benyttelse af Granit og Kalksten maatte erstattes med Murværk. For Dahlerup var det navnlig en stor Skuffelse, at hans Bygning blev beskaaret for Kuplen, der for ham skulde gøre den til et organisk Hele, og da Carl Jacobsen ogsaa selv i høj Grad interesserede sig for, at Bygningen fik den Afslutning, der oprindelig var paatænkt, tog han Sagen op paany; han følte, som han skriver i sit Værk om »Ny Carlsberg Glyptoteks Tilblivelse«, at det var en Æresgæld, man skyldte Dahlerup.

Projekt til Ny Carlsberg Glyptotek. Udarbejdet med Aborreparken som Byggeplads. Efter V. Dahlerups Skitse.

En Plan til en muret Kuppel viste sig imidlertid at blive for kostbar, og da Carl Jacobsen i Stedet herfor foreslog en Glaskuppel paa Jærnværk, udførte Dahlerup i Februar 1901 Tegningerne til en saadan. I Efteraaret 1893 bestemte Carl Jacobsen sig til at lade den udføre ved Hjælp af den to Aar i Forvejen stiftede »Ny Carlsbergfond«. Først i det følgende Aar blev der taget fat paa Arbejdet, og den 27. Juni 1906 kunde Kuppelbygningen med dens Vinterhave indvies samtidig med Arkitekt Kampmanns nye Bygning til Antiksamlingen.

Det lykkedes Dahlerup at faa lidt friere Raaderum, saa at Kuplens Ribber og

Forhallen i Ny Carlsberg Glyptotek. Efter Fotografi fra 1906.

overste Del kunde beklædes med Kobber, ligesom han fik indsat gulbrunt i Stedet for hvidt Glas, men dermed maatte han lade sig nøje. At han imidlertid ikke følte sig tilfredsstillet hermed, viser følgende Udtalelse, hvormed han fremkom nu ved Nytaar: »Glyptoteket er ikke færdigt, hverken for Vægdekorationernes eller for Hvælvingernes Vedkommende. — Til syvende og sidst faar jeg

dog Ret i, at de bærende Søjler i Kuppelsalen ikke kan staa udækkede. De maa dækkes med Majolika i sort, hvidt, blaat og rødt, og det heldige er, at det kan gøres endnu. De 8 Buer vil virke smukt i Rummet og bære Kuplens Gesims paa en naturlig Maade. — —

Endnu før Dahlerup var i Gang med Glyptoteket, var han beskæftiget med Planer til nye omfattende Bygningsforetagender. Det var i 1888 at Finansministeriet udskrev en offentlig Skitse-Konkurrence om et *Frihavnsanlæg ved København*. Dahlerup deltog ved denne Lejlighed i to Projekter; i det ene sammen

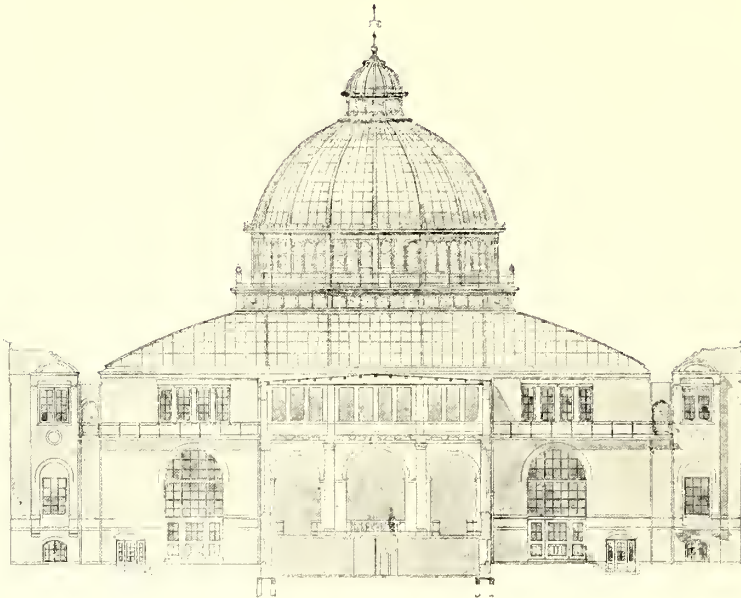
Bissen- og Jerichau-Salen i Ny Carlsberg Glyptotek. Fotografi fra c. 1900.

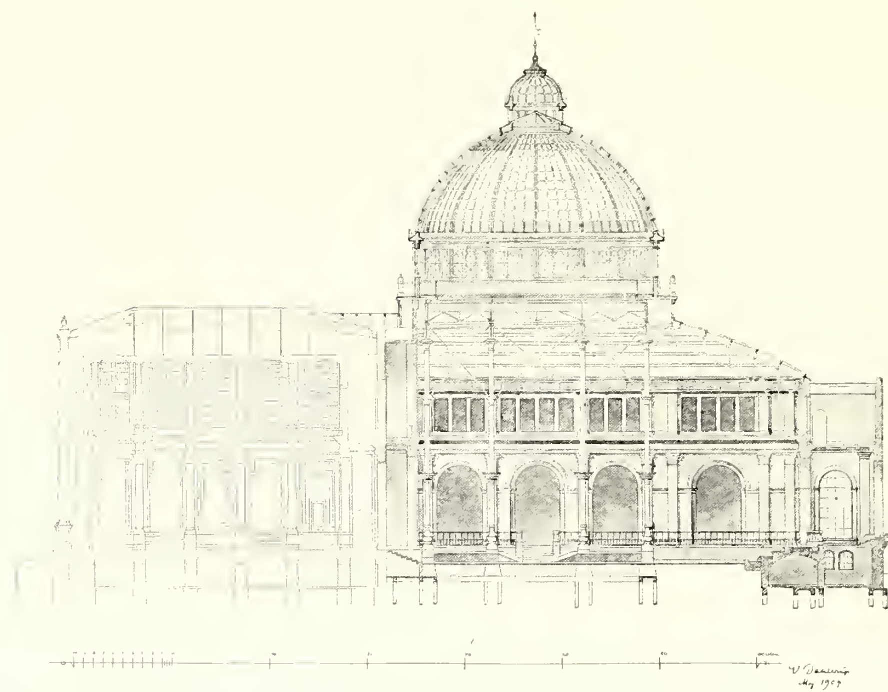
med Havnebygmester H. C. V. Møller og nuværende Havneingeniør A. T. Vedel i Aarhus; i det andet sammen med Havnebygmester Møller og senere afdøde Ingeniør V. M. Friderichsen. Begge disse Projekter modtog i Januar 1889 en af de 5 udsatte næsthøjeste Præmier, og da Frihavnsanlæget fastsloges ved Lov af 31. Marts 1891, overdroges Arbejdets Udførelse til Havnebygmester Møller i Forening med Dahlerup. Opførelsen af Kontorbygningen, Toldbygningen, Vagtstationen og Provianteringsboderne lagdes dog i Prof. Erik Schiødtes Hænder. Selve Byggearbejderne stod paa i Aarene 1892—94, og Dahlerup opførte her Langelinjepromenaden, hvor han, som nævnt, indførte Brugen af raat tilhugne Ølandssten, et Materiale, der ikke viste sig dyrere end Murværk, endvidere Skur I, Varmecentralen og Pakhuset paa Østmolen, Silopakhuset og Bølgebliksskuret

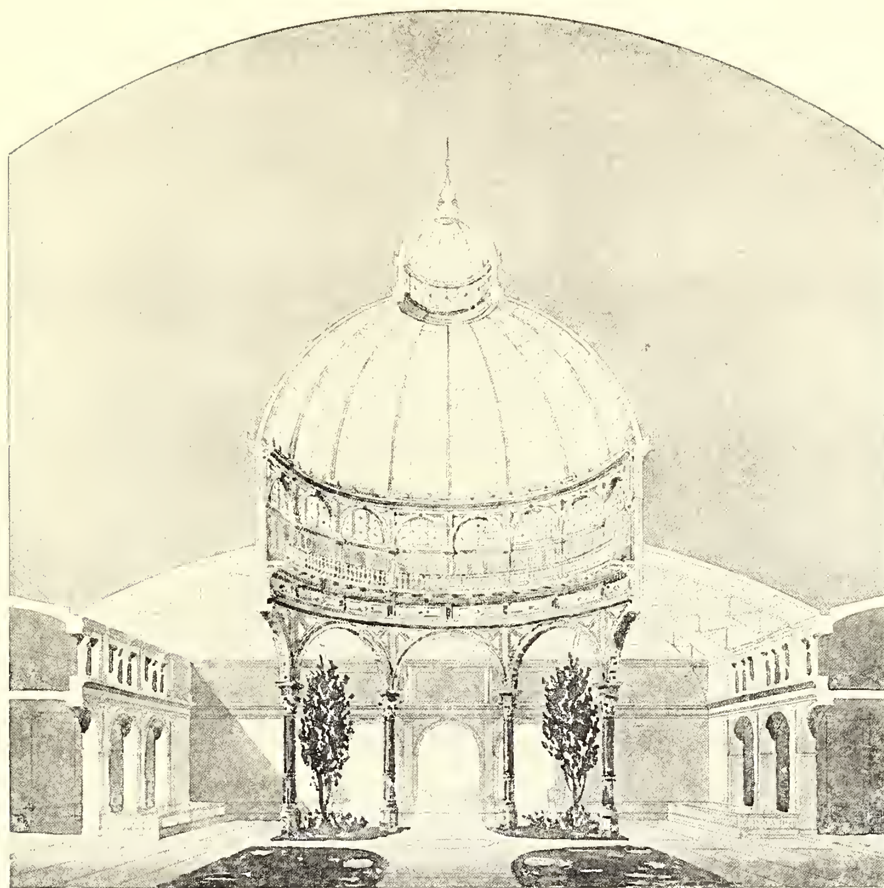
Sidelys-Salen for Skulptur i Ny Carlsberg Glyptotek. Fotografi fra 1907.

paa Midtermolen, den elektriske Lysstation paa Vestmolen og 6 Vagtbygninger. Desuden var han kunstnerisk Medhjælper ved alle Fyr, ved Viadukterne over den lukkede Forbindelsesvej til Nordre Toldbod og til den lange Viadukt over Østerbros Jærnbaneterræn, kort sagt overalt, hvor kunstnerisk Assistance gjor-

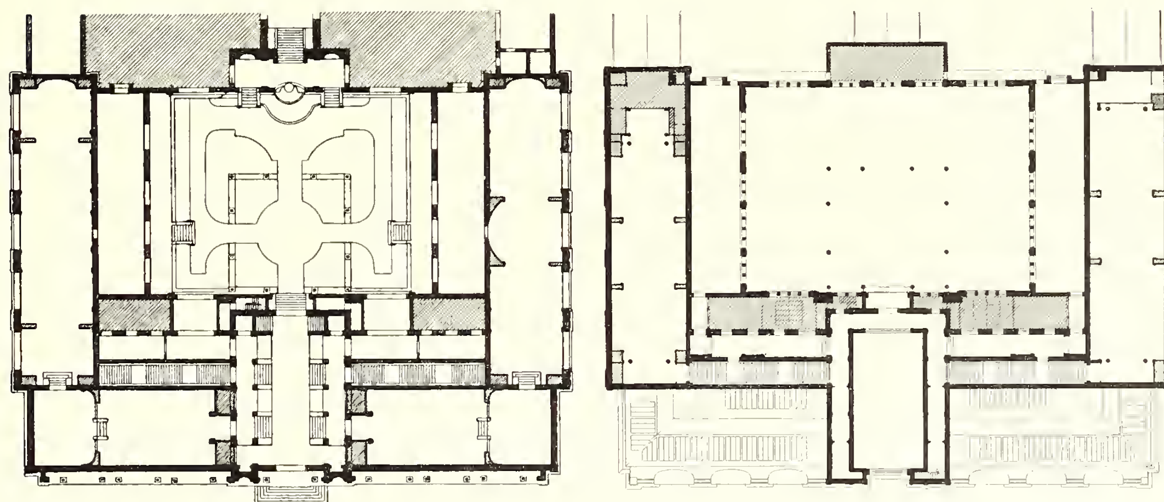

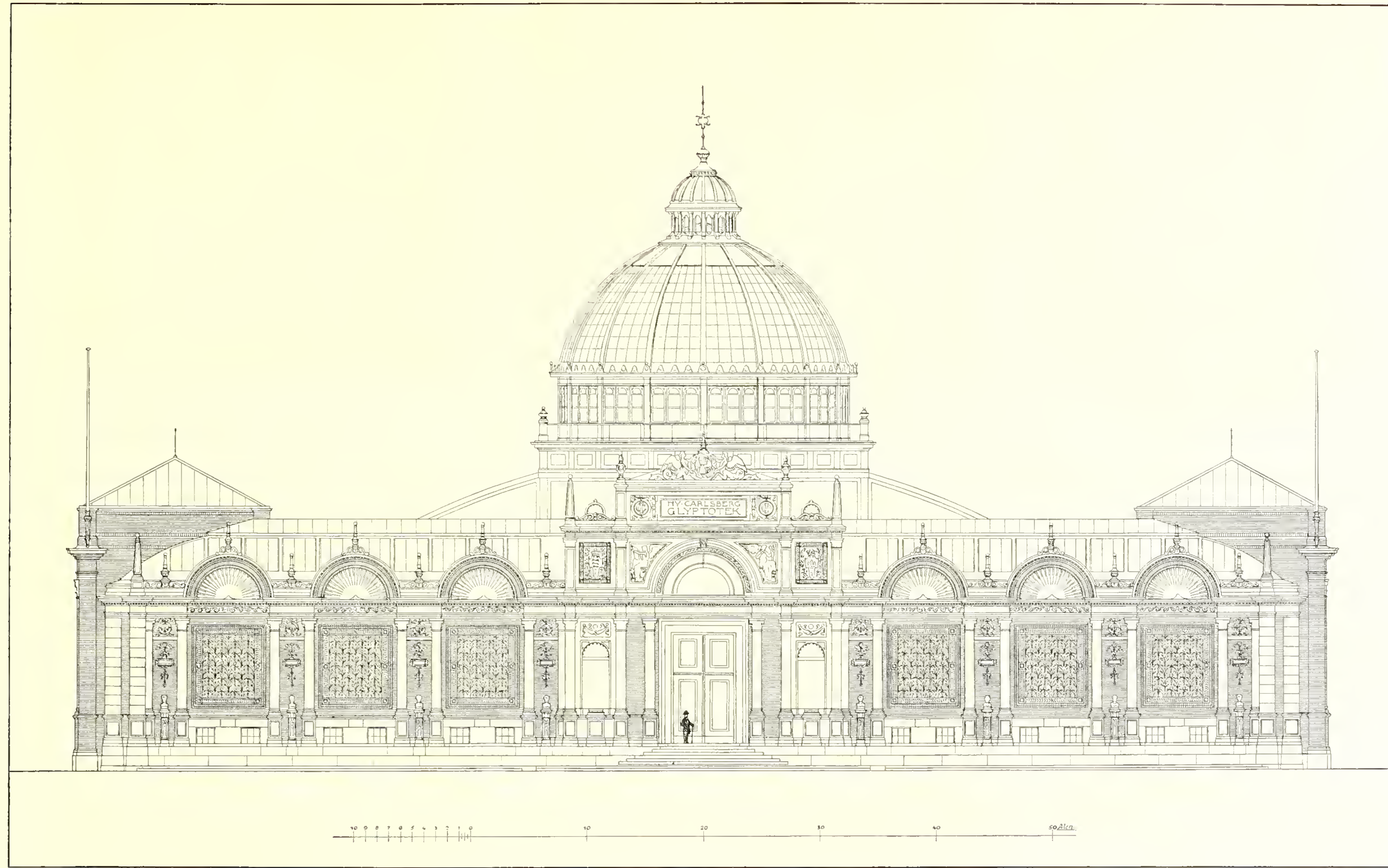
Ny Carlsberg Glyptotek med Vinterhaven. Tværsnit og Længdesnit.
Efter V. Dahlerups Tegninger.

Oprindeligt Udkast til Ny Carlsberg Glyptoteks Kuppel.
Efter V. Dahlerups Skitse.

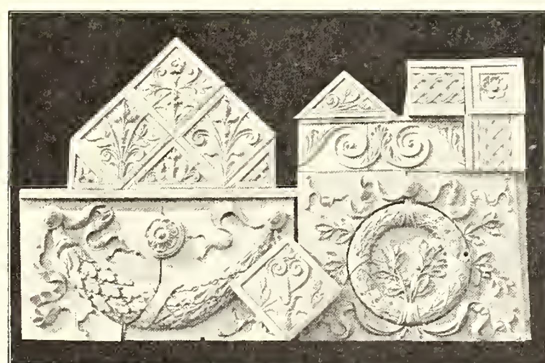
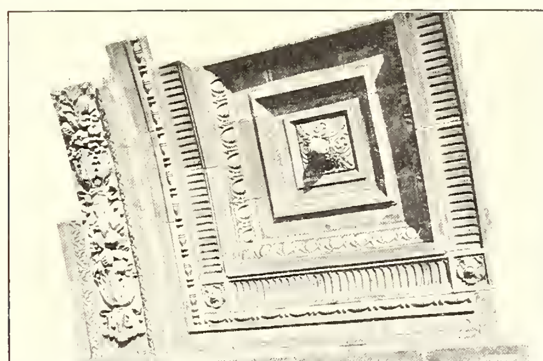
Planer af Ny Carlsberg Glyptotek efter Tilbygningen af Vinterhaven.

Ny Carlsberg Glyptoteks Façade efter Opførelsen af Kuppelen over Vinterhaven.

Kapitæler og Enkeltheder fra Ny Carlsberg Glyptotek.

des nødig. Dahlerup arrangerede bl. a. de landskabelige Anlæg omkring Lystbaadehavnen og Langelinje, og han gjorde det med nænsom Haand. Han skaffede Udsigt til Veje, hvor det var muligt, og opnaaede ved snart at hæve, snart at sænke Terrænet, at Frihavnen traadte mere tilbage i Landskabet, saa at den hverken kom til at kvæle eller virke dominerende paa Kastelsanlæget. Som Konduktør bistodes han ved de fleste Arbejder af Arkitekt William Jørgensen, medens Arkitekt Axel Møller ledede Tegnestuen. Denne sidste blev dog senere Konduktør ved Lysstationens Opførelse.

Havnebygmester Møller, med hvem Dahlerup i disse Aar sluttede et inderligt Venskab, skildrer Samarbejdet ved Frihavnsanlæget som ypperligt i enhver

Ny Carlsberg Glyptotek set fra Hjørnet af Stormgade. Fotografi fra 1906.

Retning. Ved Bygningsforetagender af den Art, siger han, skal Arkitekt og Ingeniør helst kunne rette sig lidt efter hinanden — der skal være Elasticitet til begge Sider. Og Dahlerup besad netop disse særlige Evner, han kunde rette sig efter de Krav, Tekniken stillede, og faa Ingeniøren til at bøje af, hvor det var muligt. Arbejdet ved Frihavnen, hvor Rum- og Vinduesinddelingen i Almindelighed var givne, var næppe altid kunstnerisk set lige tiltalende. Saa meget mere maa det paaskønnes, hvad han fik skabt. Jeg skal f. Eks. nævne Pakhuset paa Østmolen, hvor han paa en heldig Maade konstruerede en Luftperron i Højde med første Sals Gulv, baaret dels af Bygningen selv, dels af en Række Søjler i Kajgaden. Først og sidst maa dog Silopakhuset nævnes, det er i Virkeligheden ret enestaaende og meget karakteristisk. Dahlerups Navn vil til sene Tider være knyttet til Indsejlingen til København; han har givet dens Silhouet med det høje

Vinterhaven i Ny Carlsberg Glyptotek. Efter Fotografi fra 1907.

Frihavnsanlæg og Langelinjepromenaden, Huitfeldtmonumentet og Toldbodbygningen.

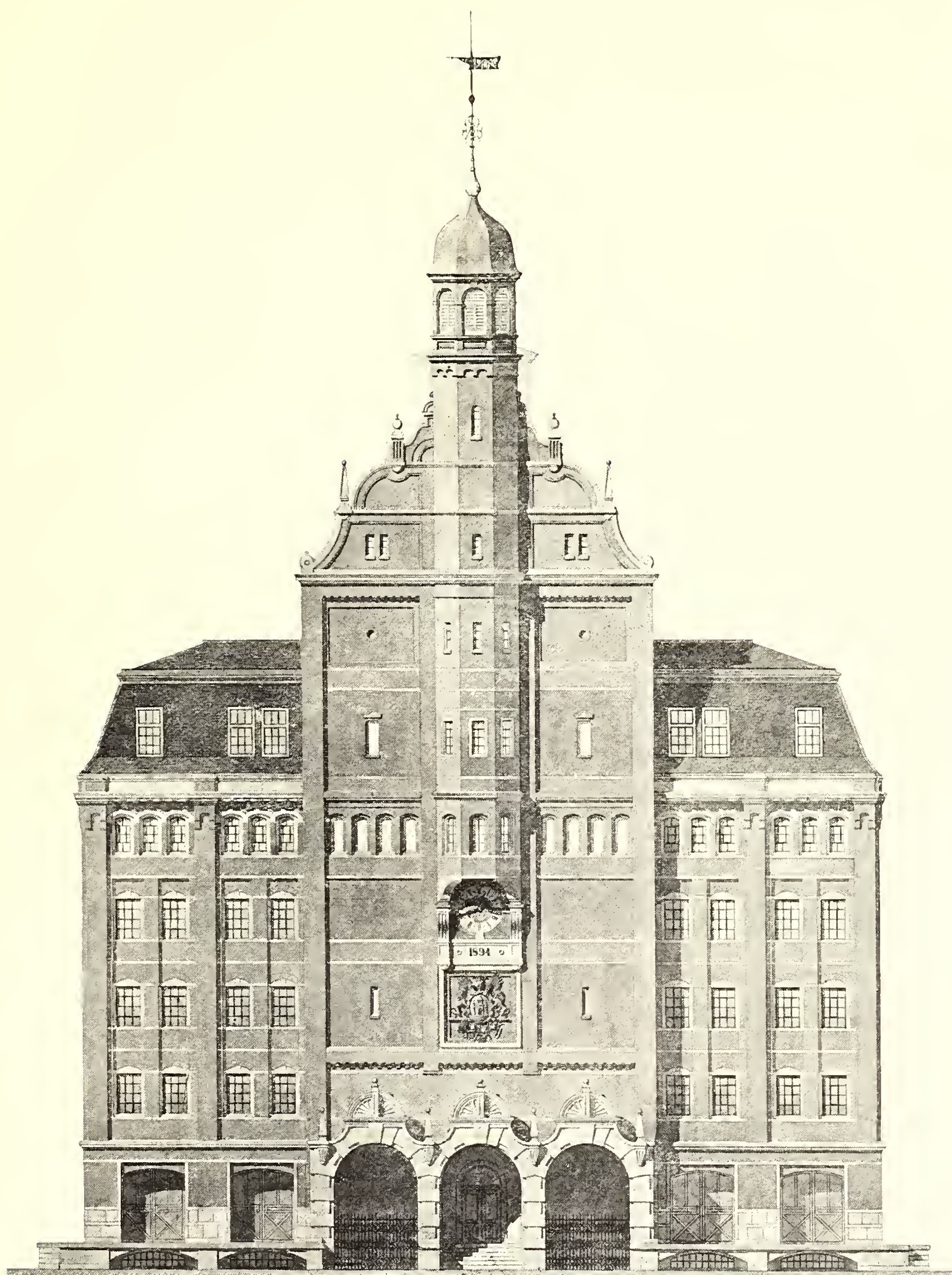
Af mindre Arbejder, Dahlerup udførte i disse Aar, kan nævnes *Sankelmarkmonumentet* (1890), en *Udvidelse af Aarhus Museum*, der foretoges 1890–91, og *Søpavillonen* i Gyldenløvesgade, der opførtes i 1894. Denne sidste var oprinde-

lig tænkt anlagt efter en større Plan, bl. a. indesluttende en Koncertsal gennem Stue og Mezzanin, men inden Byggearbejdet kunde tage sin Begyndelse, maatte Projektet betydelig beskæres. I Aarene 1893—95 opførte han dernæst en meget stor og herskabelig *Villa for Fabrikant Brandt* i Odense samt *Jorcks Passage*. Ved denne sidste Opgave havde Dahlerup mange Vanskeligheder at kæmpe med, ikke mindst den, at Planen stadig maatte undergaa Forandringer, idet Bygherren flere Gange tilkøbte mindre Nabogrunde, som maatte indarbejdes i den oprindelige Plan. Indretningen af den store Telefonsal bør her fremhæves; Arkitekt Rosen var ved dette Byggeforetagende Dahlerups Konduktør. I

Fra Frihavnsanlæget. Vagtbygning og Lagerhus med Silopakhuset i Baggrunden.
Fotografi fra 1906.

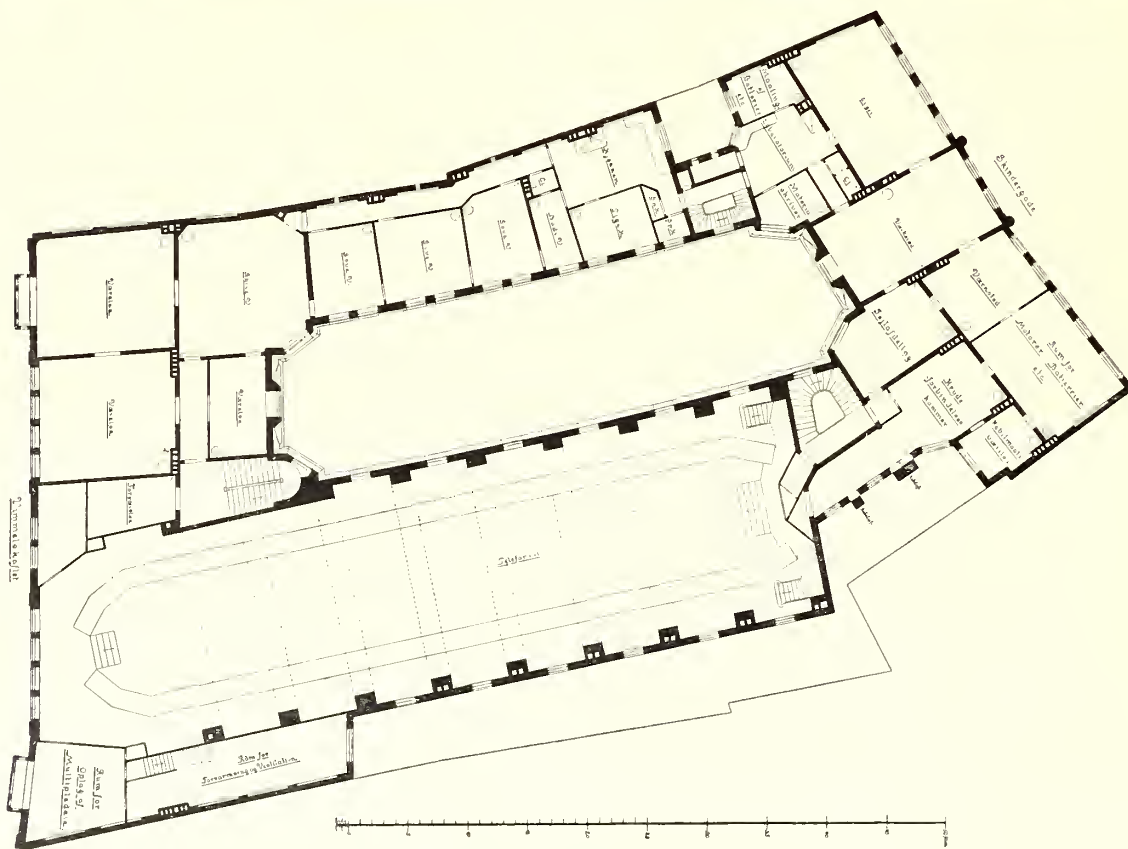
1895 forestod Dahlerup med Arkitekt Axel Erhard Petersen som Konduktør *Udsmykningen af det russiske Kejserskib „Standard“*, og i Aarene 1897—99 opførte han Grosserer *Otto Mønsteds store Villa* i Kristianiagade og sammen med Justitsraad Henry Meyer *Sanatoriet ved Vejlefjord*. Paa Mønsteds Villa blev der, hvad det indre angaar, ofret særdeles meget; adskillige af dens 25 Værelser fik en pragtfuld Udstyrelse. I 1898 følger det tidligere omtalte Maskinhus med den snoede Skorsten paa Ny Carlsberg, i 1901 Elefanttaarnet og endelig i Aarene fra 1901 til 1904 adskillige Arbejder for Havnevæsenet, samt fra 1903—06 Glyptotekets Kuppelbygning. For Havnevæsenet bistod Dahlerup ved Opførelsen af Langebro, han assisterede ved de forberedende Arbejder til Knippelsbro, og med Arkitekt Axel Erhard Petersen som Konduktør opførte han Bygningerne ved Sluseværket i Kalvebodstrand, nemlig en Funktionærbolig og et Maskinhus.

Silopakhuset i Frihavnen. Efter V. Dahlerups Tegning.

Telefonsalen paa Hovedstationen i Jorcks Passage.

Etageplan af Bygningsanlæget i Jorks Passage.

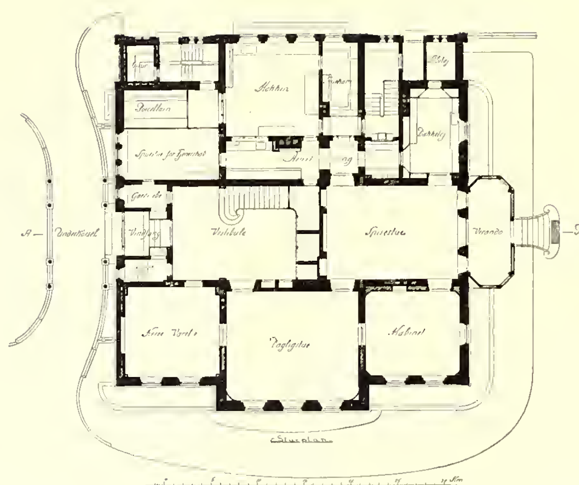
Foruden denne omfattende Liste over Dahlerups Byggeforetagender, der væsenligst er tilvejebragt gennem hans egne Optegnelser og mundtlige Meddelelser, har han i Aarenes Løb udarbejdet utallige Udkast og Projekter, af hvilke Størsteparten ikke er naaet udenfor Papiret, medens enkelte delvis har fundet Anvendelse og andre har Haab om endnu at finde det.

Saa vidt Dahlerup erindrer sig, indledes hans Samarbejde med CARL JACOBSEN først i Halvfjerdserne, da Bryggeren anmodede ham om at give Udkast til

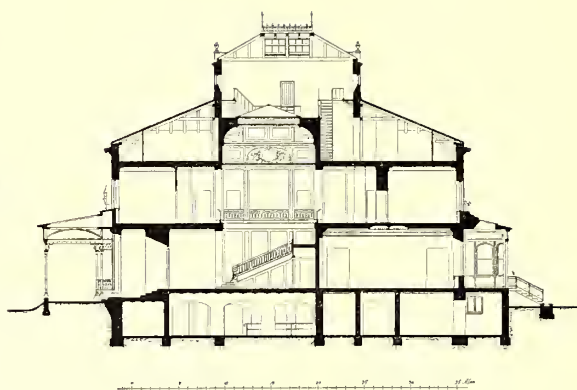

Sanatoriet ved Vejlefjord.

en Sportsbygning, som han tænkte henlagt til Ørstedsparken. Dahlerup udarbejdede en Plan med en stor aaben Sportsplads, som paa de korte Sider begrænsedes af to i klassisk Stil holdte Bygninger, der indbyrdes var forbundne med en Række Arkader. Projektet kom imidlertid ikke til Udførelse, men morsomt nok fik han henved 30 Aar senere Lejlighed til at beskæftige sig med en lignende Opgave. Havnebygmester H. C. V. Møller havde som den stærkt interesserede Sportsmand, han er, længe arbejdet for at faa rejst et stort Gymnastik- og Sportshus, og da en bekendt kjøbenhavnsk Finansmand til dette Formaal stillede ham en gratis Byggegrund ved Islands Brygge i Udsigt, formaaede han

Plan af Stuen.

Tværsnit.

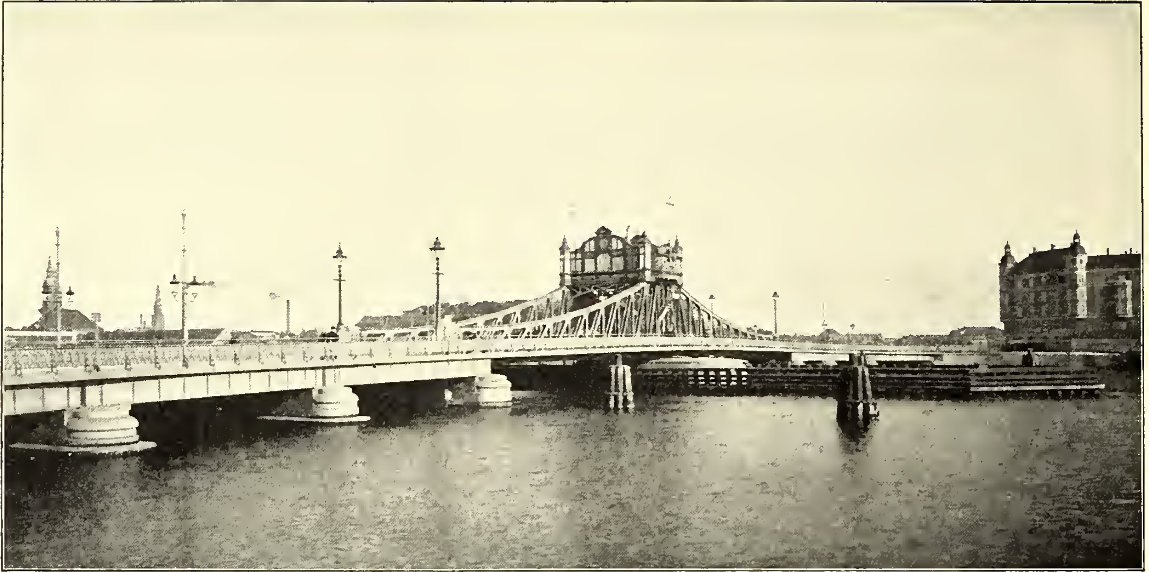
Grosserer Otto Mønsteds Villa i Kristianiagade.
Fotografi fra 1906.

Haveniche med Siddeplads ved Grosserer Otto Mønsteds Villa.
Set fra Verandaen. Fotografi fra 1906.

i 1905 Dahlerup til at udarbejde Planer. Denne, der blev meget interesseret i Opgaven, udførte da hosstaaende Skitse, som Havnebygmesteren stadig nærer Haab om at se virkeliggjort. I Projektet, paa hvis Façader Dahlerup har anvendt spanske Motiver, er der foruden et mægtigt Gulv, omgivet af amfiteatralsk ordnede Siddepladser, tænkt indrettet Beboelse til en Inspektør eller Portner, Paaklædnings- og Toiletrum, Værelser for Administration osv.

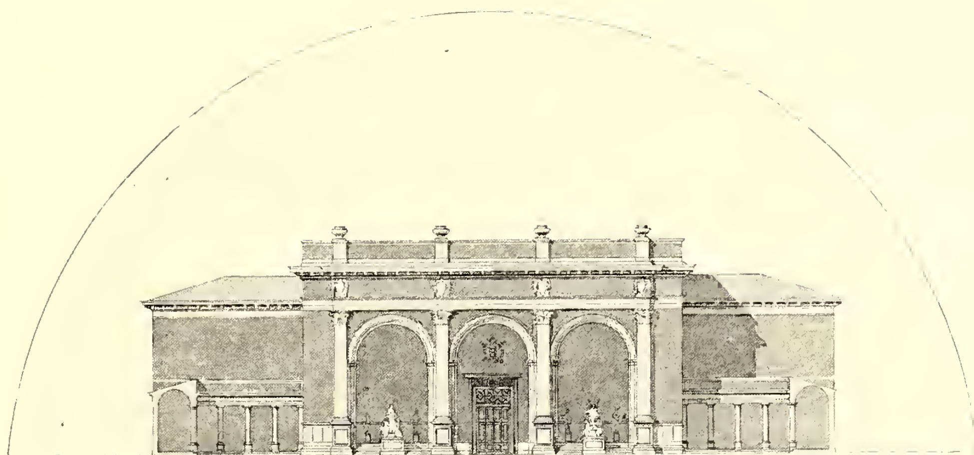
Af andre Projekter og Udkast fra Dahlerups Haand, der ikke naaede til Udførelse, skal endvidere nævnes den for omtalte Villa til Carl Jacobsen og en mindre til Carl Bloch, flere Kirker, deriblandt en med fire Taarne, som man

Langebro set mod Kristianshavn. Fotografi fra 1906.

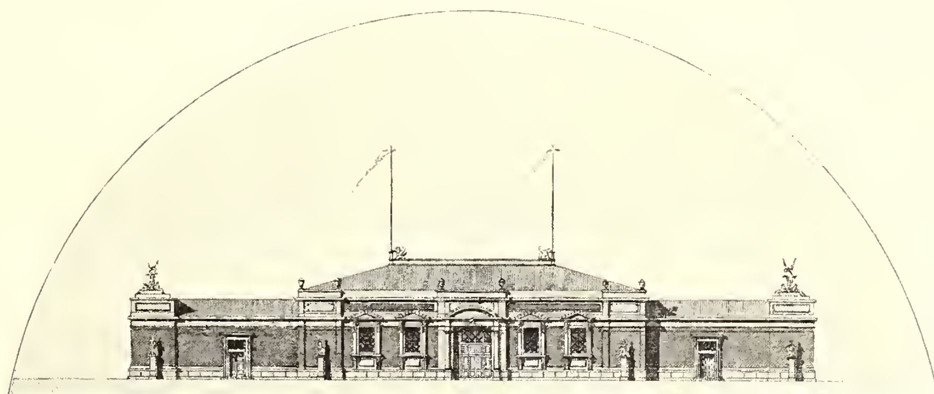
Bygninger ved Sluseværket i Kalvebodstrand. Fotografi fra 1906.

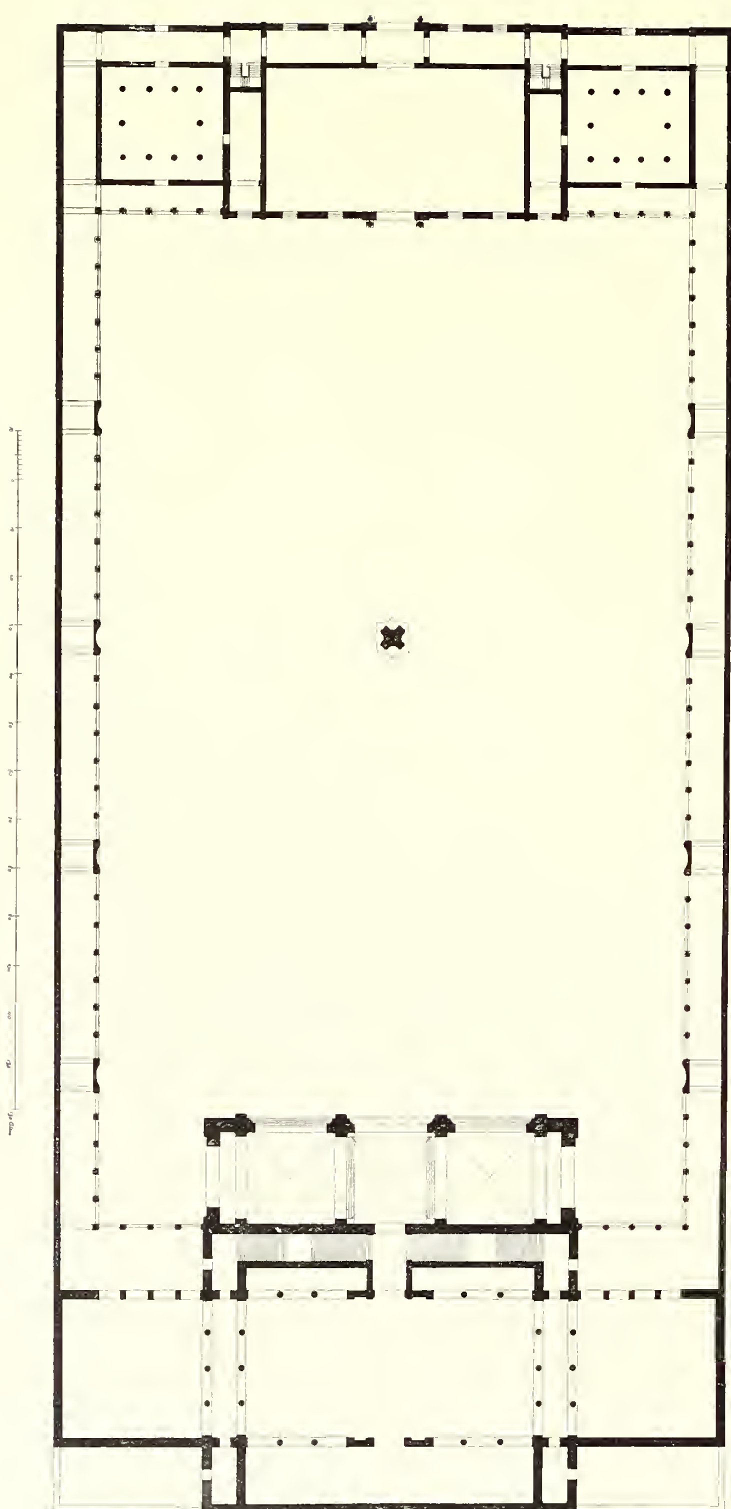
1887 havde Planer oppe om at opføre ved Peblingesøen, dèr hvor senere Søpavillonen kom til at ligge, samt mangfoldige Bygninger til Privat-, Hotel- eller Forretningsbrug.

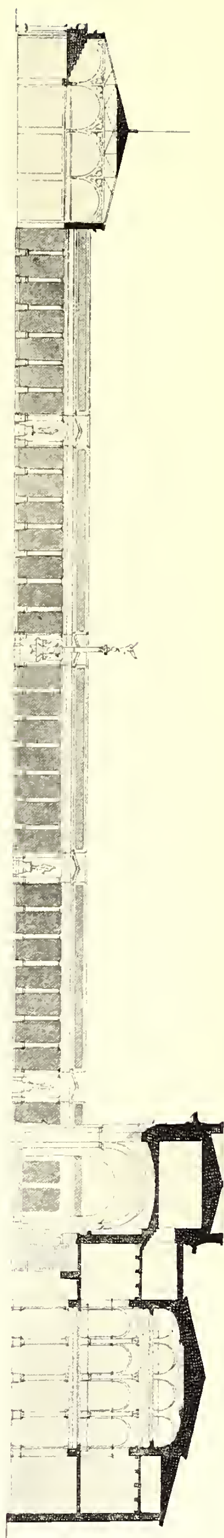
For Kong Georg af Grækenland gennemgik Dahlerup i 1891 en Skitse til et Teater i Athen, som en græsk Arkitekt havde udført. Han tegnede Planer og Snit, der blev lagt til Grund for Teatret, da dette blev opført, og endelig udførte han Tegning til en lille Pavillon, Kongen vilde bygge i sin Park, og til Grundlag for hvilken han ønskede at benytte en af de smaa Vagtbygninger i Frihavnen. Endvidere gav Dahlerup i 1884 Tegning til et *Jagtslot i Bobøl* for Grev Frijs-Frijsenborg, i 1885 til en *Trækirke i San Francisco* og 1887 til en Frimurerloge i Kristiania.

Under sin Deltagelse i de forskellige Konkurrencer og til sine mange store Byggeforetagender udførte han en utallig Mængde Skitser og Udkast, som

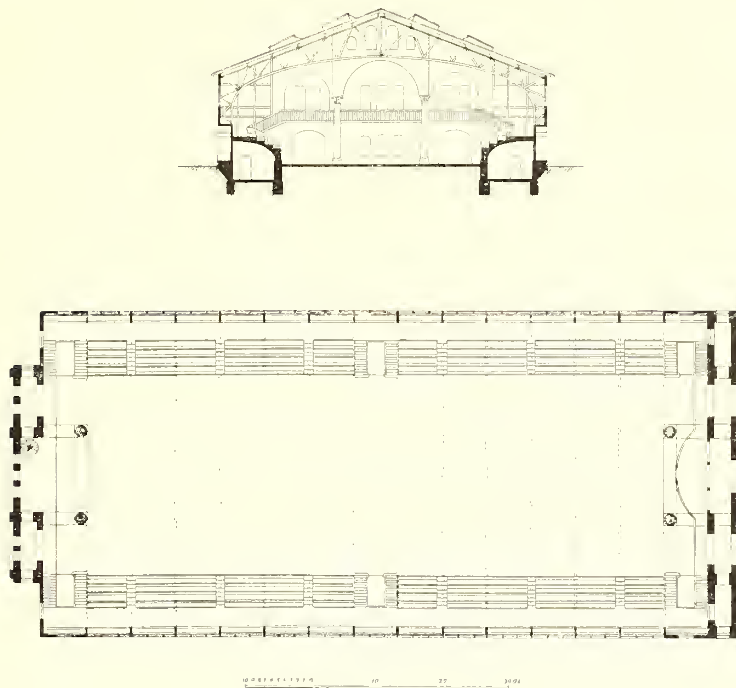

Tidligt Projekt til en Idrætsbygning i Ørstedsparken. Façaderne.
Efter V. Dahlerups Tegninger.

Tidligt Projekt til en Sportsplads i Ørstedsparken. Efter V. Dahlerups Tegninger.

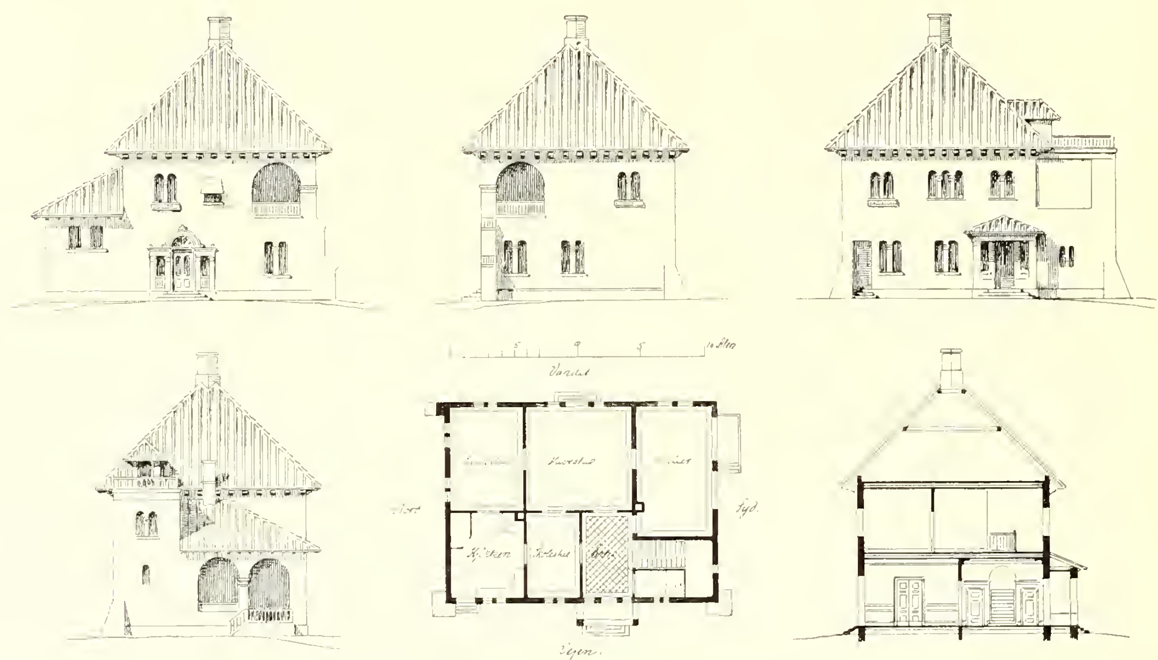

Projekt til en Idrætsbygning ved Islandsbrygge. Efter V. Dahlerups Tegninger fra 1905.

Offentligheden sjældent eller aldrig fik noget Indblik i, dels fordi de kun var Forarbejder, dels fordi de maatte beskæres af økonomiske Grunde.

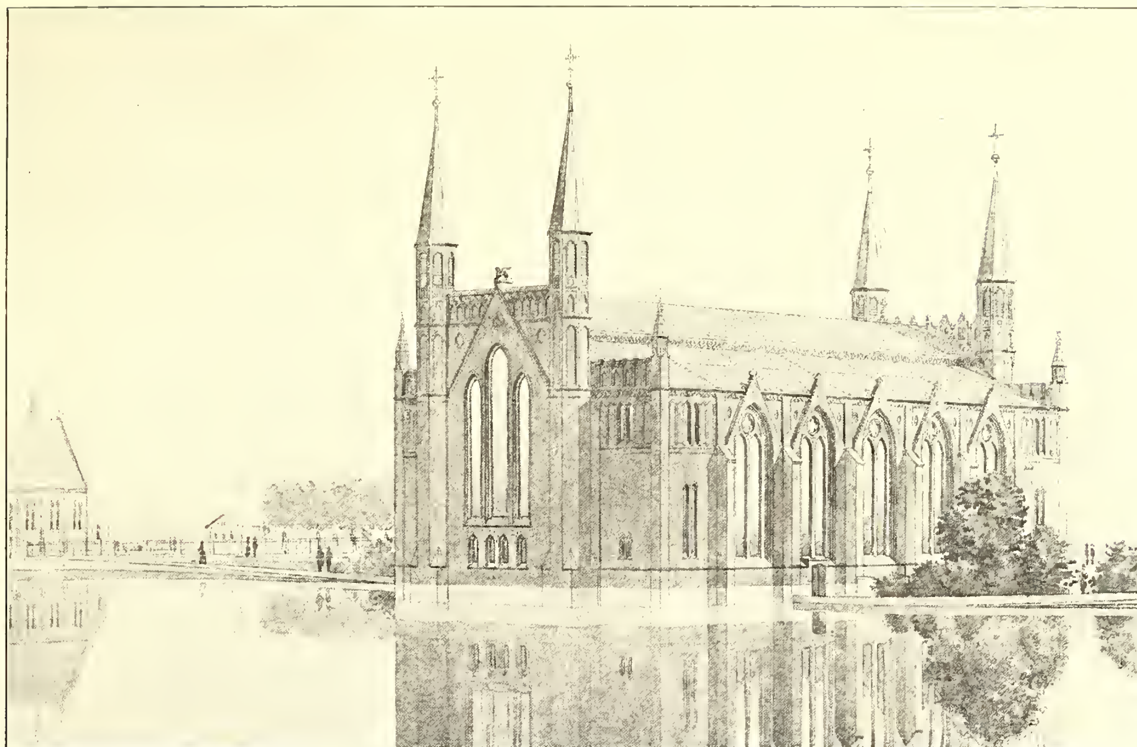
Ogsaa Kjøbenhavns offentlige Pladser laa ham stærkt paa Sinde; vi har andetsteds omtalt et Projekt til et Mindesmærke for Dronning Philippa paa Kongens Nytorv og skal hertil føje, at han i 1896 fremkom med et Forslag til en Omordning af Nikolaj Plads, i Følge hvilket han ønskede Slagterboderne erstattede med et Anlæg, i hvis Midte en Rytterstatue for Christian IV tænktes rejst. Nikolaj Taarn skulde restaureres og indrettes til et Museum for den

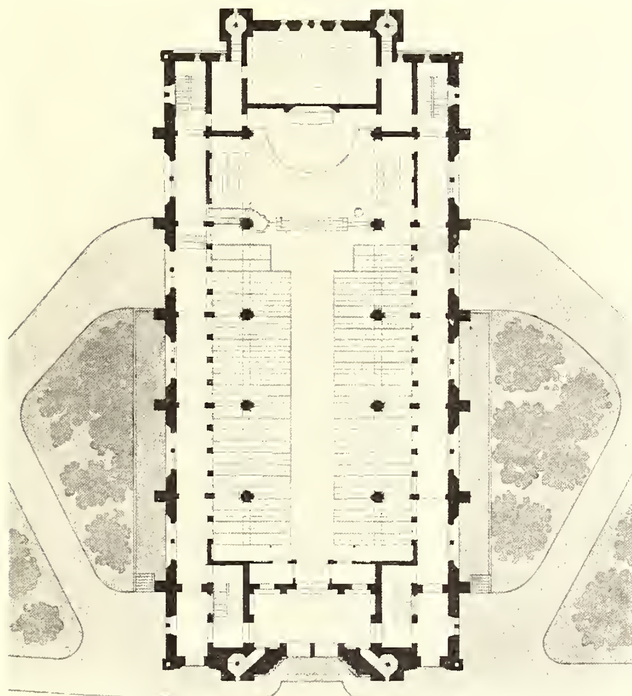

Udkast til en Sommerbolig for Maleren Carl Bloch.

nævnte Konge, og de tre Husrækker mod Lille Kongensgade, Lille Kirkestræde og Vingaardsstræde ombygges i en Stil, der harmonerede med Taarnets.

Endnu et af Dahlerups Projekter bør her omtales, fordi det staar i Forbindelse med et af hans Hovedværker, det kgl. Teater. Da Teaterkommissionen i sin Tid bl. a. behandlede Mulighederne for en særlig Talescene, stilledes der i 1895 Dahlerup den Opgave at fremkomme med et Projekt. I det meget detaillerede og med stor Omsigt udarbejdede Forslag gjorde han Prosceniet dybere og Fortæppet mindre, saa at ogsaa Dekorationernes Omfang formindskedes; han flyttede dernæst Orkestret længere ind mod Scenen og udvidede derved og paa forskellig anden Maade Tilskuerpladsernes Antal ret betydeligt. Endvidere lykkedes det ham at indvinde Plads til et lille Konditori paa det Sted, hvor den nuværende Garderobe for Parterret findes.

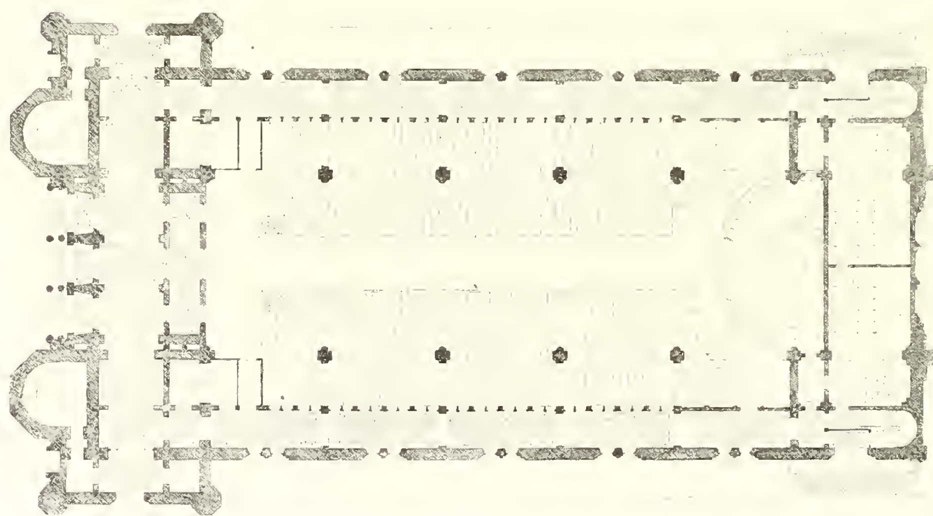

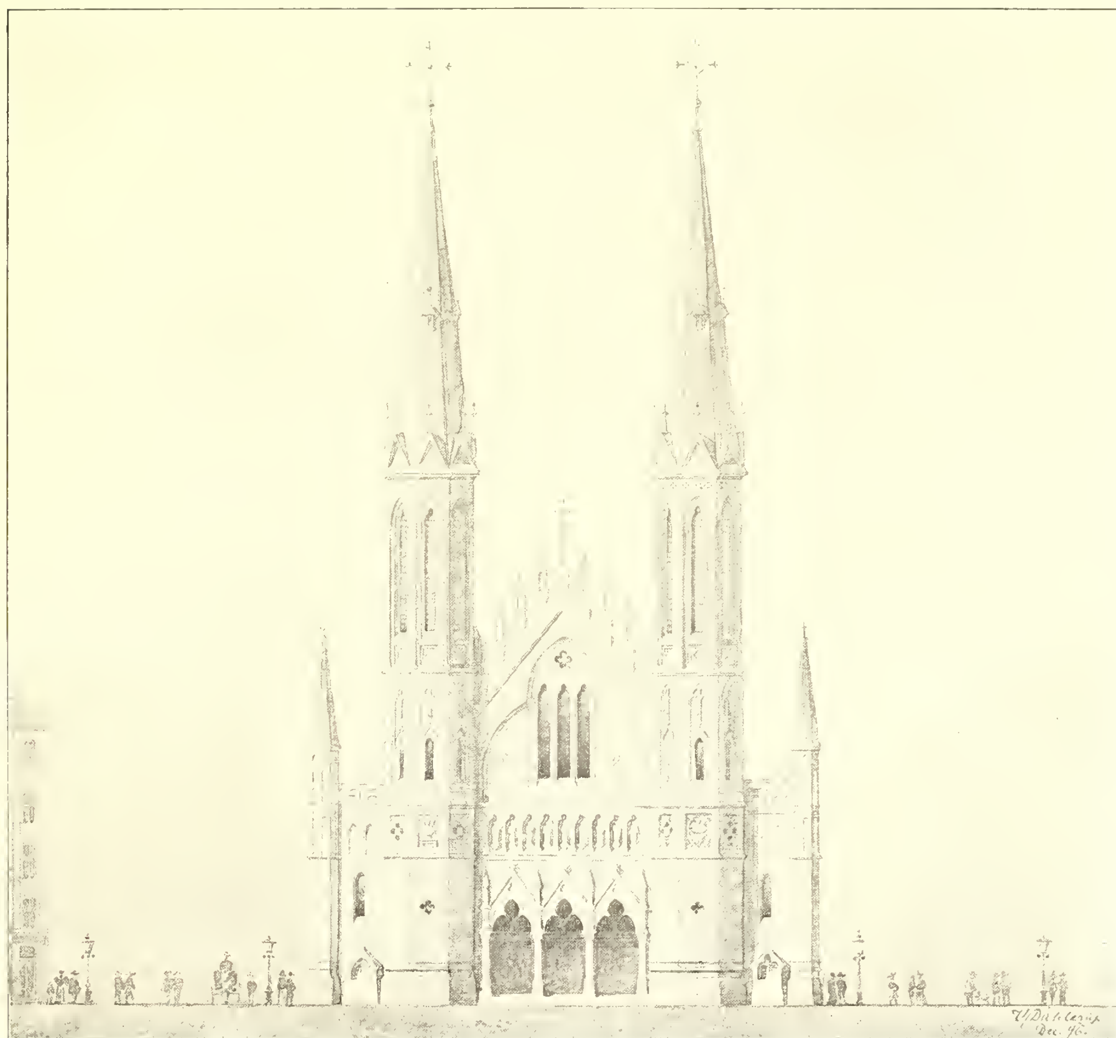

Projekt til en Kirke. Udarbejdet for den Byggeplads, hvor Dahlerup senere opførte Sopavillonen. Efter V. Dahlerups Tegninger.

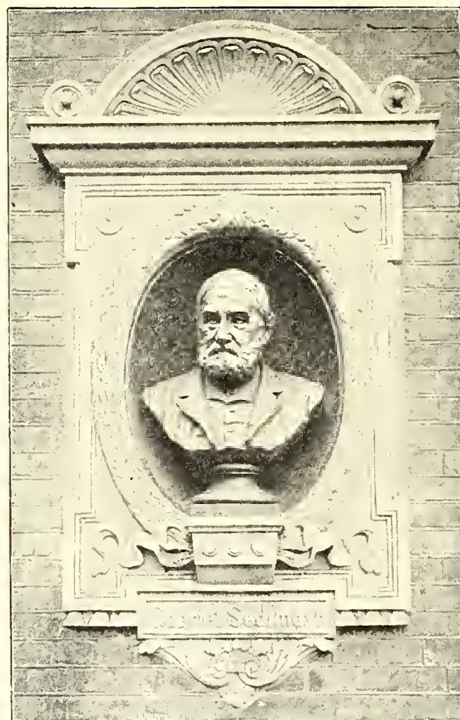
Projekt til en Kirke paa Vesterbro. Efter V. Dahlerups Tegninger.

Façade fra Projektet til en Kirke paa Vesterbro.
Efter V. Dahlerups Tegning.

L. Pasteur.

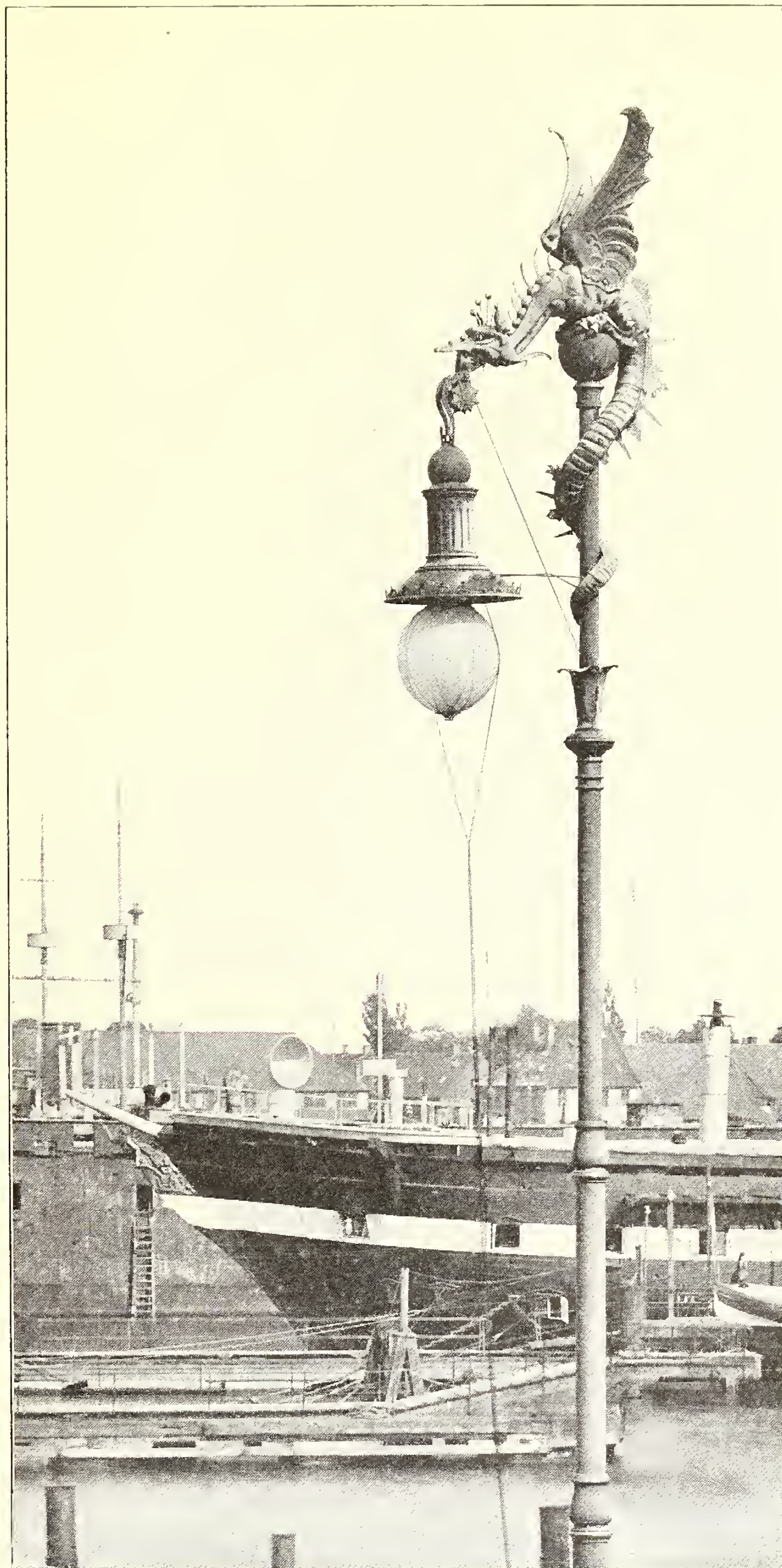
Gabriel Sedlmayr.

To Monumenter paa Ny Carlsberg Bryggeri.

DEKORATIVE ARBEJDER

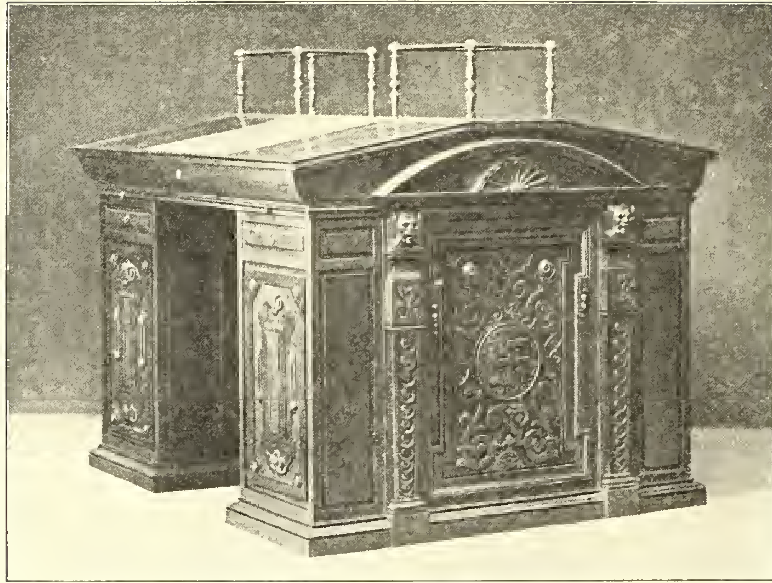
DAHLERUPS rige Fantasi, virtuosmæssige Tegnetalent og fine Formsans førte ham hurtig ind paa Virksomhed af dekorativ Art. Allerede i Slutningen af Halvtredserne og Begyndelsen af Treserne er han fuldt beskæftiget med at tegne for Kunsthaandværkerne, for hvem han i det hele kan siges at have været en betydelig Støtte. Han tegnede for Møbelsnedkerne SEVERIN & ANDREAS JENSEN, for Guldsmedene V. CHRISTESEN, DRAGSTED og P. HERTZ, for Kunstflidslotteriet osv. Dahlerup var Improvisator, han rystede Tegningerne ud af Ærmet, og hans første Skitser, der saa at sige altid kom til Verden paa denne Maade, udarbejdede han senere med den ham egne Lethed i Perspektiv, med Kul og Farver. Kort sagt, den enorme Hurtighed, hvormed han undfangede en Ide og elegant og let fik den formet paa Papiret, bevirkede, at han tidlig blev meget søgt som kunstindustriel Medarbejder, og at han senere i Livet, hvor dog saa meget større og vigtigere Opgaver beslaglagde hans Tid, ustandselig blev anmodet om at være til Hjælp her og der, snart med en Tegning, snart med Raad og Kritik. Fra 1867—84 arbejdede han saaledes ret jævnligt for den kgl. Porcelænsfabrik — saavel under FALCK som under PHILIP SCHOU.

Som kunstnerisk Raadgiver er han blevet benyttet i stort Omfang, bl. a. fra 1880 af Orlogsværftet, for hvilket han paatog sig at lede den kunstneriske Udstyrelse af Kongens Dampskib »Dannebrog« og af Orlogsskibene »Valkyrien«,

Buelampe-Stander paa Nordre Toldbod.
Fotografi fra 1906.

»Fyn« og »Dagmar«. Paa lignende Maade ledede han først i Halvfemserne for Burmeister og Wain det russiske Kejserskib »Standard«'s Udsmykning. En anden maritim Institution, Kjøbenhavns Havnevæsen, knyttede ham allerede i 1870 til sig som Konsulent, en Virksomhed, der blev ham dobbelt kær, fordi han her i daværende Havnekaptejn Kommandør Lüders, og senere i Havnebygmester H. C. V. Møller fik sig forstaaende Venner. De store Opgaver, Havnevæsenet overdrog ham, findes omtalt andetsteds; i denne Forbindelse skal da kun nævnes, at de ejendommelige Lygtepæle paa Nordre Toldbod, hvor den elektriske Buelampe holdes af en fantastisk Drage, er hans Værk; de udførtes i 1892. Endelig tegnede og ordnede han Festarrangementet paa Toldboden under Lægekongressen og Universitets-Jubilæet, ligesom han i 1869 havde forestaaet Kommunens mægtige Festarrangement i Kongens Have i Anledning af vor nuværende Konges og Dron-

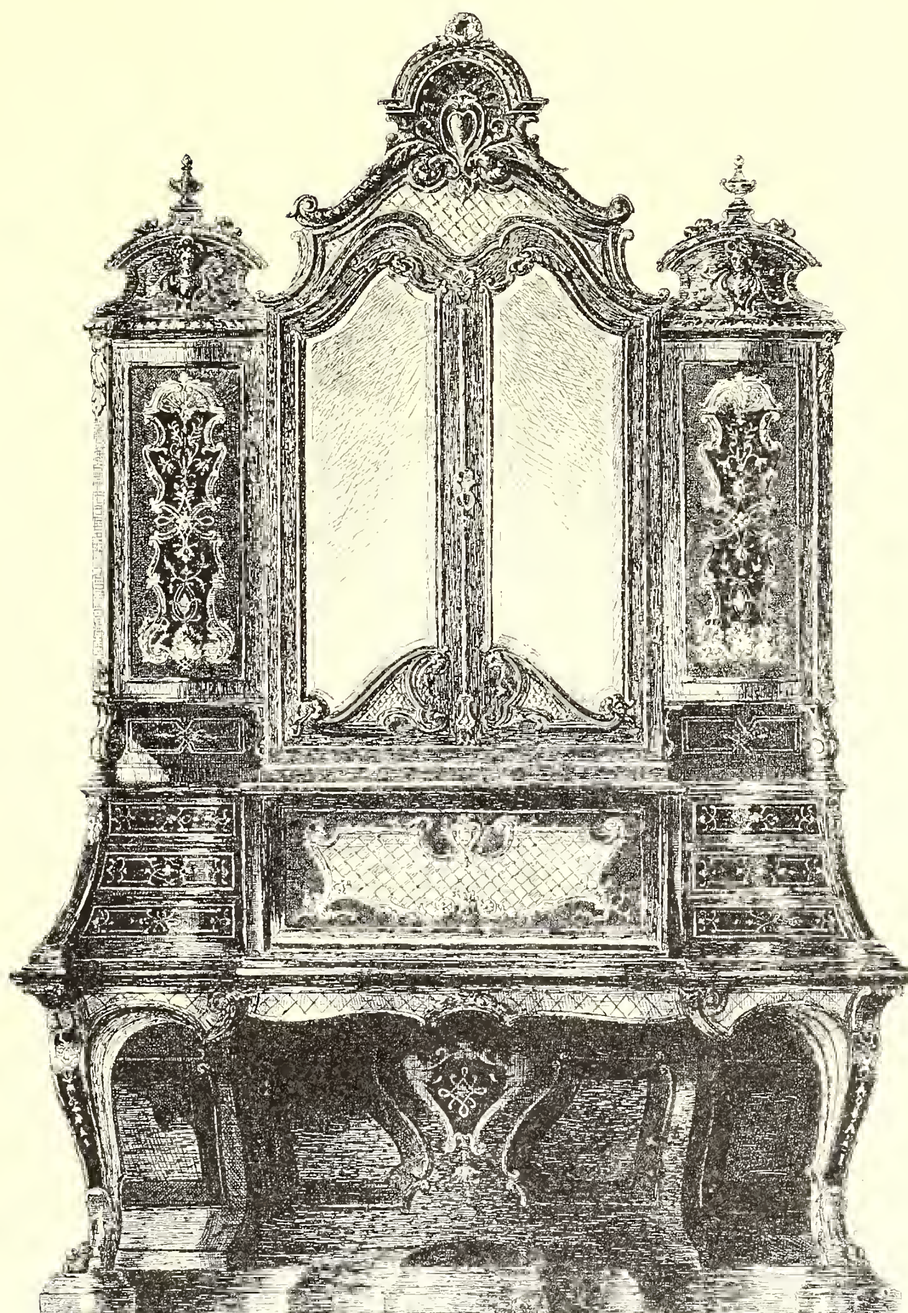

nings Indtog, samt et lignende i 1885, da Prins Valdemar kom hjem med sin Brud.

Aarhus By, til hvilken han lige fra sin Barndom følte sig stærkt knyttet, har paa sin Side heller ikke svigtet ham. Saa tidligt som i 1861 overdroges det ham at bygge det nye Lodshus, og senere har Byen mangfoldige Gange benyttet ham

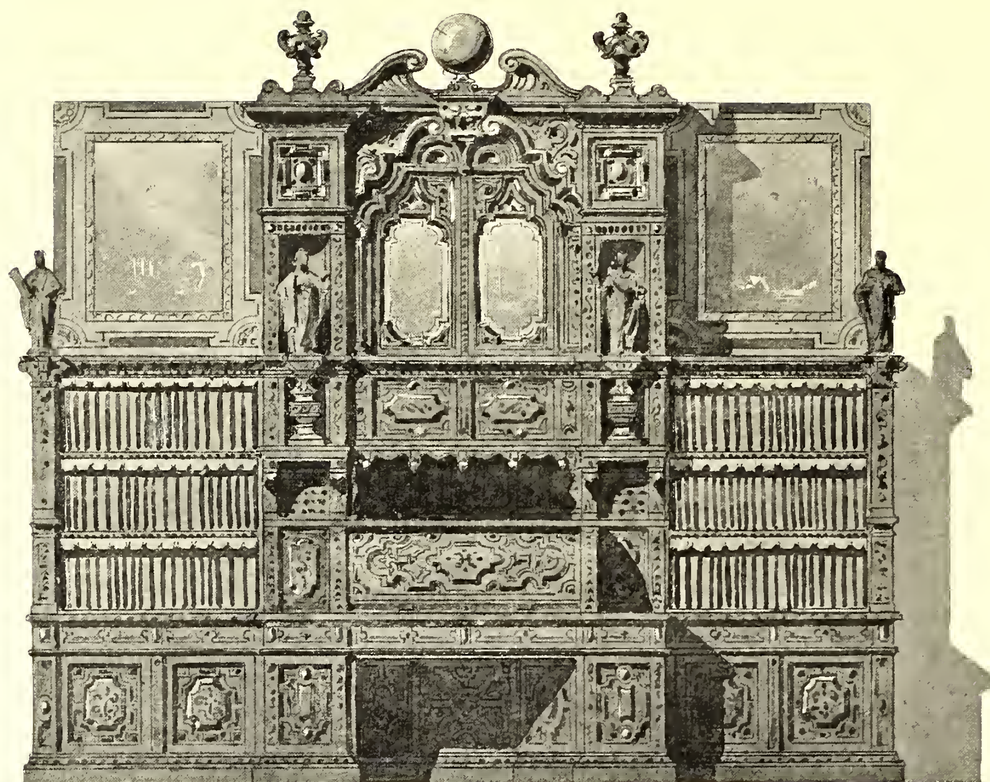
Pult og Lænestol. Udførte for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen.

Chatolskab udført til det mindre Kongeværelse ved den nordiske Udstilling 1888.

som Raadgiver, saaledes ved Valg af Tegninger til den tekniske Skole, Privatbanken og flere Kommuneskoler samt ved Ordningen af Bispetorvet.

Til Snedkerfirmaet Severin & Andreas Jensen knyttedes han, som for nævnt, allerede i de unge Aar, og gennem mere end en Menneskealder tegnede han

Dahlerups Udkast til Chatol med Bogskab.

Dahlerups Udkast til et Monument for Fru Ottilia Jacobsen i Fødehjemmet paa Frederiksberg.

saa at sige alt det nye, der udgik fra Værkstedet, bl. a. de Møbler, Firmaet udstillede i Chicago og Paris og det mægtige Herreværelsemøblement, det leverede til Konferensraad Heide.

Dahlerups Opfindsomhed og skabende Trang satte naturligvis ogsaa adskillige Spor indenfor Hjemmet. For blot at nævne Eksempler kan anføres, at han til sin Datter tegnede et helt Dukkeservice, der blev støbt i Tin, samt at han komponerede en yderst ejendommelig Stoppeblok, hvis Konturer med en forbavsende Lighed gengav hans Hustrus Profil.

Som et Vidnesbyrd om, i

Chatol med Bogskab. Udført for Konferensraad Heide.

hvor stor Udstrækning der fra de forskelligste Sider stilledes Krav til hans dekorative Talent, kan yderligere nævnes, at han ialt har udført Tegning til 12 Kreds- og Lavsfaner. Men Dahlerup havde ogsaa paa alle Omraader haft Samarbejde med og gjort sig fortjent af Haandværkets og Industriens Mænd; han havde fra 1860 og indtil sin Rejse til Udlandet været Lærer for Snedkere i det tekniske Selskabs Skole i Læderstræde, og gennem sine mange og store Byggeforetagender var han kommen i intim Kontakt med hele Haandværkerstanden. Det var derfor ogsaa ganske naturligt, at Haandværkerforeningen, da den i 1884 skulde vælge to Mænd til Bedømmelseskommissionen for Svendeprøver, enstemmigt valgte Dahlerup til sammen med Etatsraad Philip Schou at forestaa dette Hverv. Snedkerlavet overdrog ham desuden i 1887 at udsmykke deres Lavssal.

Et af Dahlerups største dekorative Arbejder, Udsmykningen af det kgl. Teater, nævner vi her kun i Forbigaaende; det findes omtalt under Teatrets Bygning.

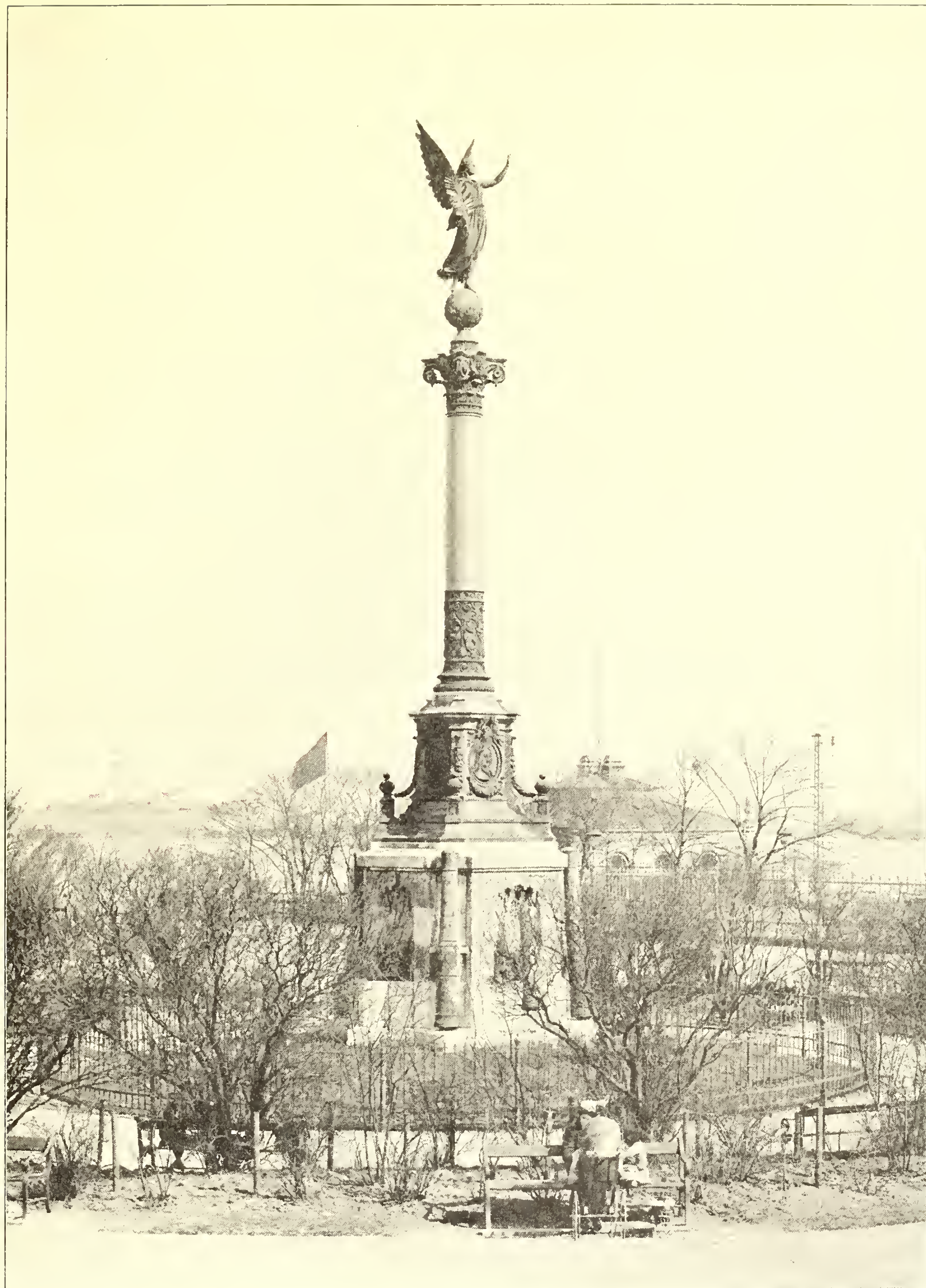
Mindesmærket for L. N. Hvidt i Orstedsparken. Fotografi fra 1907.

MINDESMÆRKER

I Aarenes Lob har Billedhuggerne adskillige Gange sogt Dahlerups kunstneriske Medvirken, naar et Mindesmærke skulde rejses; og flere Gange er disses Udforelse helt og holdent blevne betroede ham.

Forste Gang han stod overfor en saadan Opgave var i 1862, da det overdroges ham at udfore et Monument paa Konsejlspræsident Rotwitt's Grav paa Assistenskirkegaarden. At dette Arbejde overdroges Dahlerup, var dog næppe betinget af, at han allerede da havde erhvervet sig det ansete Navn, snarere skyldes det Familiehensyn, idet den afdode Ministers Broder, Proprietær Rotwitt til Lindegaarden, var gift med en Soster til Dahlerups Moder. Mindesmærket, der udfortes i Marmor af Billedhugger Rosenfalk, bestaar af en af Laurbærgrene omslynget hoj Sojle, der foroven bærer den afdodes Portrætmedaljon.

I 1877 udforte Dahlerup Tegningen til L. N. Hvidts smukke Monument i Orstedsparken, hvortil Professor Bissen havde modelleret Busten, og i 1886 rejste han paa Langelinje den hoje, slanke *Huitfeldtsojle*, der havde den for et dansk Mindesmærke sjældne Skæbne straks ved sin Fremkomst at blive beundret af alle, og om hvilken bl. a. Theofilus Hansen, der havde tumlet med en lignende

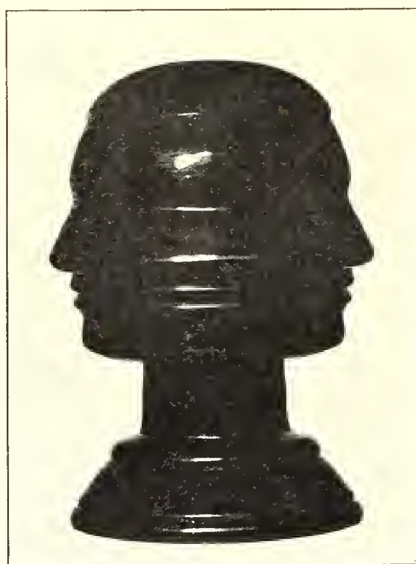

Huitfeldtsøjlen paa Langelinje. Fotografi fra 1907.

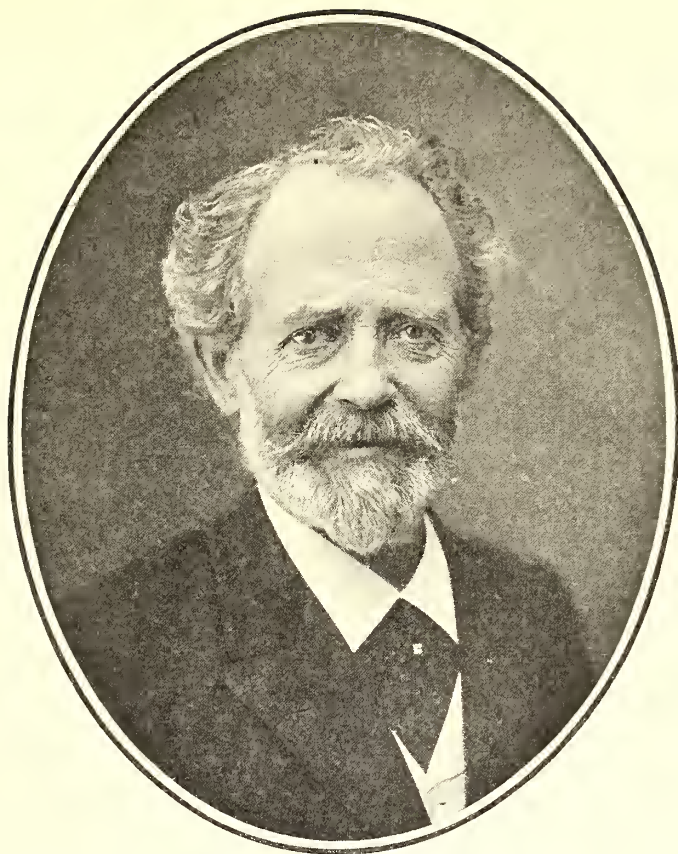
Opgave, udtalte sig i kraftige Lovord. Kommandør P. F. Gjodesen havde i Januar 1879 skrevet en Artikel i »Illustreret Tidende« om et Mindesmærke for Iver Huitfeldt, der var rejst paa Holmen ved Hjælp af et Anker og nogle Kanoner, som i Aarene 1872—75 var opfiskede i Køge Bugt. Kommandøren havde deri udtalt, at et Monument »om saa stor Kærlighed til og Troskab imod Fædrelandet burde staa dèr, hvor Folket færdes.« Carl Jacobsen tog heraf Anledning til i »Fædrelandet« at foreslaa, at der rejstes Iver Huitfeldt et virkeligt Mindesmærke. Dette havde Nedsættelsen af en Komite til Følge; en Konkurrence blev aabnet, og i denne sejrede Dahlerups Udkast, som dog først i 1886 blev til Virkelighed. Da Indsamlingen ikke indbragte noget nævneværdigt, besluttede Jacobsen at lade Monumentet rejse ved egne Midler. Billedhugger Ring var Dahlerups Medarbejder og modellerede Sejrens Genius, der kroner Toppen.

I 1880 udførte Dahlerup dernæst det dekorative Fodstykke til den af Prof. V. Bissen modellerede *Statue af Frederik VII i Hillerød*; i 1888 var han Mester for Mindesmærket paa Kristianshavn for Bombebøssens Stifter, Kommandør Peter Norden Sølling, i 1890 gav han Tegning til *Sankelmarkmonumentet* og sluttelig tegnede han Fodstykket til Bissens *Holberg Monument*, der afsløredes i 1898 i Sorø samt til Vilh. Topsøes Gravmonument (1883).

Dahlerup, der endnu i det sidst forløbne Efteraar har tegnet en Del Gravmonumenter for Firmaet Hans & Jørgen Larsen, har forøvrigt i sin Tid til en paatænkt Omordning af Kongens Nytorv givet et Udkast, der indbefattede et Mindesmærke for Dronning Philippa. Tegningen til dette sidste er i Aalborg Museets Eje.

Stoppeblok (Portræt af Kunstnerens Hustru)
tegnet af V. Dahlerup.

Jens Vilhelm Dahlerup.
Efter Fotografi fra hans sidste Aar.

FOR det lykkedes at faa dette Værk ud i Bogform, gjorde Døden, d. 24. Januar 1907, en Ende paa det haabløse Sygeleje, Etatsraad DAHLERUP maatte friste de sidste Maaneder af sit lange virksomme Liv. – Den Hæder, hans mange ældre og yngre Venner og Kunstfæller ønskede at bringe ham ved at udgive en Bog om hans Liv og Gerning, naaede han saaledes ikke at se virkeliggjort, men han vidste, at Udgivelsen var nær forestaaende, og han fik et lille Indblik i Værket ved omkring Nytaar at faa de første Kapitler forelæst. Den resterende Del af Manuskriptet, der forelaa færdig, da Døden indtraadte, naaede han derimod ikke at se, men da de sidste Afsnit – ligesom de første – dels er byggede over Dahlerups mundtlige og skriftlige Meddelelser, dels udarbejdede paa Grundlag af Professor Erik Schiødtes Optegnelser, paa Arkivstudier og paa Samtaler med Dahlerups Medarbejdere og Venner, er det forhaabentlig ikke for dristigt at udtale den Tro, at han, som godkendte den første Del af Bogen, ogsaa vilde have sanktioneret denne i sin Helhed.

Hvor omfattende Dahlerups Virksomhed har været, og hvor stor Betydning den har haft for Stat og Kommune, fremgaar tilstrækkelig tydeligt af Oversigten over hans Byggeforetagender. Over alt i København sporer vi hans Virksomhed; mangfoldige er de Bygningsværker og Monumenter, der til sene Slægter vil

staa som Mindesmærker om den virksomme Arkitekt med den levende Fantasi og de rige dekorative Evner, Arkitekternes Improvisator. Dog selv den mest geniale Kunstner er i sine Impromter ikke altid lige vellykket, og saaledes er det vel ogsaa gaaet Dahlerup, der trods sin omfattende Kundskabsfylde maaske nu og da er kommet *for let* til sine Værker. Han behovede ikke at tage sin Energi fangen for at paakalde Skaberevnen og derfor blev den mojsommelige Gennemarbejdning af Helheden som af Detaillerne ham ikke paatvungen.

Dahlerup gik da heller ikke under Udovelsen af sit Kald fri for Kritik, men hvilken Kunstner gor det, og viser ikke netop den historiske Udvikling, at der gærne staar Kamp om den Kunstner, der gaar sine egne Veje, og at Samtidens Dom hyppig underkendes af senere Slægters? Thi det er i Kunsten en gammel Læresætning, at det tilkommer Eftertiden at domme, og at en retfærdig Dom forst vil kunne falde, naar der er gaaet en Menneskealder eller saa.

Eftertiden vil sikkert paa Omraader, hvor Dahlerup i levende Live modte Misforstaaelse og Kritik, yde ham Retfærdighed. Nu ved hans Dod bor det fremhæves, at han, hvis Virksomhed for en stor Del faldt under den i arkitektonisk Henseende uheldigste Periode, Stukperioden, var en af de forste, der sogte at erstatte den livlose, forgængelige Stuk med naturlige Materialer. Stadig sogte han at udvide sine Erfaringer paa dette Omraade, og altid var han rede til at forsoge sig med de nye og forbedrede Konstruktioner, Teknikerne foreslog ham. Selv en umaadelig flittig Mand ejede han den Evne at kunne begejstre de unge for og opdrage dem til selvstændigt Arbejde. — Ungdomsbegejstret, som han var det gennem hele sit Liv, folte og levede han gærne med de unge, hvem han til det sidste var en hjælpsom og ridderlig Ven.

J. V. Dahlerup.
Efter Fotografi fra 1864.

FORTEGNELSE

OVER

BYGNINGER OG MINDESMÆRKER

OPFORTE AF

JENS VILHELM DAHLERUP

MEDDELT PAA GRUNDLAG AF HANS EGNE OPTEGNELSER

1. Taars Kirke paa Lolland (restaur.); for Baron Otto Rosenorn Lehn 1859–60
2. Knabstrup Hovedbygning; for Etatsraad Fr. Lunn 1860
3. Egense Kirke (restaureret); for Baron Otto Rosenorn Lehn . . 1861
4. Nysted Kirke (do.); for Staten 1861
5. Lodshuset i Aarhus; for Aarhus Kommune 1862
6. Mindesmærke over Minister Rotwitt 1862
7. Saxkobing Kirke (Restaurering paabegyndt); for Baron Otto Rosenorn Lehn, Arbejdet fortsat af Ove Petersen 1864
8. Kirkebo Ruin (opmaalt); for Staten 1864
9. Stryno Kirke; for Baron Otto Rosenorn Lehn 1867
10. Sværdborg Kirke (restaureret); for Baron Reedtz Thott 1867–69
11. Havnevæsenets Kontorbygninger (sammen med Fr. Bottger); for Havnevæsenet 1868
12. Iselingen's Hovedbygning; for Prof. Martin Hammerich . . . 1869
13. Landbrugsskolen i Lyngby (sammen med Fr. Bottger) 1870
14. Det kgl. Teater (sammen med Ove Petersen) 1872–74
15. Hôtel d'Angleterre; for Det kjobenhavnske Byggeselskab (sammen med Georg E. W. Moller) 1873–75
16. Ny Østergade 5, 7 og 9; for samme Bygherre (sammen med Ove Petersen) 1873–75
17. Tivolis Pantomimeteater 1874
18. Gartnerbolig i Botanisk Have 1874
19. Villa i Rosenvænget; for Landskabsmaler Aagaard 1875
20. Villa i Nysted; for Prof. A. Munch 1876
21. Mindesmærke for N. L. Hvidt i Orstedsparken 1877
22. Vandkuranstalten i Kongens Have 1878
23. Hojbro, Holmensbro og Borsbro; for Kommunen 1878
24. Ejendommen Bredgade 45; for Direktor Rothmann 1880
25. Langelinjes Omordning, Opforelsen af Karantænehuset; for Havnevæsenet 1880
26. Fodstykket til Fr. VII's Statue i Hillerod 1880
27. Ny Carlsberg Bryggerierne; for Brygger Carl Jacobsen 1880–83

28. Dekoreringen af Det kgl. Teater 1883
29. Gravmonument over Vilh. Topsøe 1883
30. Restaurering af Roholte Kirke; for Baron Otto Reedtz Thott* . 1883–84
31. Langelinjes Pavillon; for Dansk Forening for Lystsejlads . . . 1884
32. Silkeborg Vandkuranstalt 1884
33. Jesuskirken; for Brygger, Dr. Carl Jacobsen 1885–91
34. Ombygning af Folketeatret 1885
35. Dronning Louises Bro; for Kommunen 1885
36. Trækirke i San Francisco 1885
37. Mindesmærket for Iver Huitfeldt; for Brygger, Dr. Carl Jacobsen 1886
38. Snedkermestrenes Laugssal (Udsmykning); for Snedkermester Oxelberg 1887
39. Dronning Louises Asyl paa Nørrebro 1887
40. Mindesmærke for Peder Norden Solling 1888
41. Kunstmuseet; for Staten (sammen med Georg E. W. Møller) . . 1888–95
42. Mindesmærket ved Sankelmark 1890
43. Udvidelse af Aarhus Museum 1890–91
44. Ny Carlsberg Glyptotek; for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen . . 1890–97
45. Plan til Teatret i Athen; for græske Stat 1891
46. Frihavnsanlæget; for Staten 1892–94
47. Dipylon; for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen 1892
48. Jorcks Passage; for Grosserer R. W. Jorck 1893–95
49. Villa; for Fabrikant Brandt i Odense 1893–95
50. Søpavillonen i Gyldenløvesgade 1894
51. Alftaarnet ved Jesuskirken; for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen . 1894–95
52. Kejserskibet »Standard«s Udsmykning; for Burmeister & Wain . 1895
53. Sanatoriet ved Vejle Fjord (sammen med Justitsraad Henry Meyer) 1897–99
54. Villa i Kristianiagade; for Grosserer Otto Mønsted 1897–99
55. Fodstykke til Monumentet i Sorø for Ludvig Holberg 1898
56. Ny Carlsberg Maskinhus samt snoede Skorsten; for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen 1898–99
57. Elefanttaarnet; for samme 1900–01
58. Langebro og Sluseværket; for Københavns Kommune og Havnevæsenet 1901–04
59. Ny Carlsberg Glyptoteks Kuppelbygning; for Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen 1903–06

RETTELSE:

Pag. 67 er Langelinje-Pavillonen fejlagtigt angivet som opført 1888, skal være 1884.

* Dahlerup har opgivet Restaureringen af Roholte Kirke til 1873; Trap nævner derimod Aarstallene 1883—84.

FORTEGNELSE OVER SUBSKRIBENTER PAA VÆRKET

Achen, Eggert, Arkitekt.
Adolf, F. T., Etatsraad.
Amberg, H. C., Prof., Arkitekt.
Amundsen, M. K., Arkitekt.
Andersen, Ludv., Arkitekt.
Bache, Otto, Professor.
Beckman, C. T., Murmester.
Berg, Axel, Arkitekt.
Berg, Hans Chr., Dekorationsbilledhugger.
Birkmand, V., Arkitekt.
Blichfeldt, F. T. E., Arkitekt.
Blytmann, Arkitekt.
Bock, G. F., Etatsraad, Tomrermester.
Borch, Leuning, Arkitekt.
Borch, Martin, Arkitekt, kgl. Bygningsinsp.
Bramsen, L., Geheimeetatsraad.
Brandt, Alfred, Arkitekt.
Brandt, Oluffa, Frue.
Broe, Axel, Murmester.
Brummer, C., Arkitekt.
Bruun, V., Oldermand for Murlauget.
Bönecke, P., Prof., Stadsbygmester.
Bottger, F. C., Arkitekt.
Christensen, Fr., Arkitekt.
Christensen, Hans, Tomrermester.
Colding, Aug., Arkitekt.
Dahl, A., Arkitekt.
Dahlerup, F., Provst.
Dahlerup, Vilhelm, Kaptajn.
Danstrup, Chr. F., Fabrikant.
Dragsted, A., kgl. Hof-Juveler.
Dreyer, C. Th., Blikkenslagermester.
Duvier, Glarmester.
Elsner, Murmester.
Fabricius, J. J., Restaurator.
Fontenay, de, A. N., Grosserer.
Fontenay, de, O. E., Professor.
Frandsen, F. A., Tomrermester.
Fristrup, N., Kunstmaler.
Fugmann, Albert, Murmester.
Fussing, Chr., Arkitekt.
Fussing, H., Murmester.
Fussing, V., Tomrermester.
Glæsel, H., Arkitekt.
Gram, P. P., Murmester.
Gram, Rosenkilde-, P. A., Arkitekt.
Gudme, L. P., Arkitekt.
Gundestrup, Th., Arkitekt.
Hammeleff, C. F., Billedhugger.
Hammerich, H., Etatsraad.
Hansen, Aksel, Billedhugger.
Hansen, A. H., Tomrermester.
Hansen, Chr., Arkitekt.
Hansen, Ferd., fhv. Tomrermester.
Hansen, Heinrich, Arkitekt.
Hansen, Henning, Arkitekt.
Hansen, Louis, Murmester.
Hansen, Nicolaj, Arkit., Bygningsinspektor.
Hansen, Niels, Billedhugger.
Hansen, Vilhelm, Hof-Dekorationsmaler.
Hassel, kgl. Hof-Mekanikus.
Havholm, A. P., Arkitekt.
Havnevæsenet. Kobenhavn.
Haxthausen, H., Fabrikant.
Heide, A., Konferensraad.
Hein, L., Ingenior.
Hertz, Jacob, Juveler.
Holm & Son, Hans A., Snedkermester.
Holm, Hans J., Prof., Arkitekt.
Ingemann, V., Arkitekt.
Ingwersen, Jens, Arkitekt.
Jacobsen, Carl, Dr. phil., Brygger.
Jacobsen, Holger, Arkitekt.
Jensen, Emanuel, Arkitekt, Fabrikant.
Jensen, Harald Lonb., Arkitekt.
Jensen, Harald, Direktor.
Jensen, Wærum I. P., Arkitekt.
Jensen, Lars, Arkitekt.
Jensen, Otto, Professor.
Jensen, Rasmus, Arkitekt.
Jensen, Severin & Andreas, Snedkermest.
Jeppesen, J., Murmester.
Jeppesen, Louis, Arkitekt.
Jessen, I., Direktor.

Jorck, Reinholdt, Grosserer.
Jorgensen, Th., Arkitekt.
Kampmann, Arkitekt, kgl. Bygningsinspektor.
Keyper, A. I. C., Oberst.
Klein, V., Arkitekt, Prof.
Kleis, Vald., Forgylder.
Klingsey, Chr., Arkitekt.
Knudsen, A. V., Kaptain.
Knudsen, Ludv., Arkitekt, Prof.
Knutzen, Sylvius, Arkitekt.
Kornerup-Brun, Tomrermester.
Kornerup-Koch, H. I., Tomrermester.
Kramp, Oscar, Arkitekt.
Kretz, F. R., Tomrermester.
Kohler, Carl, Murmester.
Kohler, Oscar, Etatsraad.
Kohler, O. S., Direktor.
Laage, G., Arkitekt.
Langballe, O. R., Arkitekt.
Lange, H., Arkitekt.
Larsen, Chr., Arkitekt.
Larsen, J., Godsejer.
Lauritzen, A. S., Arkitekt.
Lendorf, C., Arkitekt.
Levy, Frd., Arkitekt.
Lindhard, Th., Murmester.
Ludvigsen, Knud A., Arkitekt.
Magdahl-Nielsen, Arkitekt.
Mariboe, Ludv., Blikkenslagermester.
Mathisen, A., Arkitekt.
Mathisen, C., Grosserer.
Meldahl, F., Arkitekt, Kammerherre.
Mertins, V., Tomrermester.
Meyling, H. C., Arkitekt.
Monies & Andersen, Ingeniorer.
Mynster, N. O., Arkitekt.
Moller, Axel, Arkitekt.
Moller, Bent Helwig, Arkitekt.
Moller, Fr., Hof-Pianofabrikant.
Moller, H. C. V., Havnebygmester.
Moller, Helge, Arkitekt.
Mollmann, C., Malermester.
Morck, I. P., Snedkermester.
Neerskov, P., Arkitekt.
Nielsen, K. C., Kommandor.
Nybolle, V., Arkitekt.
Nyrop, M., Arkitekt, Prof.
Olander, O. A., Smedemester.
Olsen, Constantin, Ingeniør.
Olsen, V., Tømrermester.
Petersen, A. E., Arkitekt.
Petersen, C. E. O., Arkitekt.
Petersen Lamberg, H., Dekorationsbilledh.
Petersen, H. Chr., Billedhugger.
Petersen, Holger, Grosserer.
Petersen, I. Chr., Papirhandler.
Petersen, K. Arne, Arkitekt.
Petersen, Martin, Arkitekt.
Petersen, N. J., Murmester.
Phil, Murmester.
Prior, Alexis, Arkitekt.
Prior, Axel, Aktieselskab.
Ramsing, Chr., Prof., Ingenior.
Rasmussen, L., kgl. Hof-Metalstober.
Rasmussen, N., Murmester.
Reck, A. B., Ingenior.
Rosen, A., Arkitekt.
Rothe, E., Murmester.
Ronne, Th., Arkitekt.
Scheltved, Oluf, Figur-Metalstober.
Schiotz, C., Murmester.
Schmidt, A., Slagtermester.
Schmidt, D., Fiskeeksportor.
Schroeder, Rolf, Arkitekt.
Schroder, Johan, Arkitekt, Bygningsinspekt.
Schübeler, H., Dekorationsmaler.
Schwensen, I. P. D., Arkitekt.
Seemann, Murmester.
Seifert, Carl, Smedemester.
Sleath, Esq. (England).
Speyer, Johan, Arkitekt.
Statens Museum for Kunst.
Steenberg, G., Arkitekt.
Stegmann, E., Arkitekt.
Thomsen, Alf., Arkitekt, Bygningsinspektor.
Thorsen, A. P., Murmester.
Thuren, Chr. L., Prof., Bygningsinspektor.
Thuren, Ejner, Arkitekt.
Unmack, Eli, Tømrermester.
Varming, K., Arkitekt.
Vold, L., Grosserer.
Wendelboe-Madsen, Arkitekt.
Wessel, P. H., Arkitekt.
Willerup, H. I., Ingenior.
Zeltner, O., Arkitekt, Slotsforvalter.

INDHOLD

Til Bogen hører 9 særskilt trykte Tavler:

I indsættes foran Side 1. — II–III indsættes mellem Side 40 og 41.
IV–V og VI–VII mellem Side 48 og 49.
VIII–IX mellem Side 80 og 81.

